

UDÁLOUTI

na VUT v Brně

Čas promoci

Umělci jako magistři

Fakulta výtvarných umění patří k nejmenším a také k nejmladším fakultám Vysokého učení technického v Brně. Je vedle obou samostatných pražských výtvarných škol třetí vysokoškolskou institucí, která vychovává profesionální umělce. V letošním školním roce tuto fakultu opustili první absolventi magisterského studia, kteří si ke svému jménu mohou od nyní oprávněně připsávat titul Mgr.

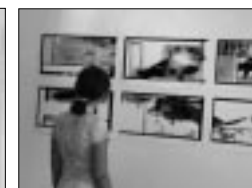
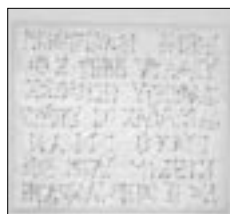
čili Magistr.

Závěrečnou státní zkoušku, skládající se z obhajoby teoretické a ateliérové diplomové práce, postoupilo ve dnech 2.–4. června 25 studentů ze šesti ateliérů fakulty. Při promoci, kterou svou účastí poctila prorektorka pro zahraniční styky prof. Ing. arch. Helena Zemánková, CSc., byly čerstvým absolventům slavnostně předány diplomy. Čtyři studenti – Pavla Kašparová, Alena Odehnalová, Kateřina Pindáková a Ondřej Doležal – ukončili studium více než úspěšně, tedy s vyznamenáním. Navíc třem absolventům bylo zvlášť předáno ocenění za jejich studijní výsledky. Ondřej Doležal získal cenu děkana a Tomáš Medek, Alena Odehnalová a Jan Nohel získali cenu vedoucího

ateliéru.

Závěrečné ateliérové práce všech absolventů mohla veřejnost zhlédnout ve dnech 9.–18. června na třech místech v Brně. Na Staré radnici vystavovali čtyři absolventi malířského ateliéru prof. Jiřího Načeradského. Sedm absolventů sochařského ateliéru prof. Vladimíra Preclika, sedm diplomantů ateliéru grafického designu ak. mal. Pavla Luffera a dva z ateliéru grafiky ak. mal. Jamese Janíčka představili své

práce v Design centru na Jakubském náměstí.

V Letohrádku Mitrovských pak svoji tvorbu předvedli také tři absolventi ateliéru konceptuálních tendencí

Vážení čtenáři,

v době, kdy vyjde toto číslo časopisu, bude si již valná většina z Vás užívat zasloužených prázdnin a dovolených. Prameno Vás asi budou zajímat události, které se již staly. Školní rok je za Vámi, volby už také proběhly, takže v klidu odpočívajte, své povinnosti jste si již splnili. Přesto kdybyste si přece jen chtěli v paměti oživit, co nám přinesly měsíce květen a červen, co se událo na našich fakultách a o co jsme se v redakci tou dobou zajímali, je tu pro vás letní vydání našeho časopisu. Jedním z jeho stěžejních témat, na které Vás chci upozornit, je „velká voda“, která sice „zavlažila“ naši zem přesně před rokem (a letos se nám už – doufám – vybne), nicméně její ničivé

důsledky jsou živé i bolavé dodnes, a nás zajímalo, čím konkrétně odborníci z Fakulty stavební přispěli k odstraňování jejích škod. Na ekologickou notu si budeme povídat s bývalým poslancem RNDr. Milanem Kynčlem.

Dozvíme se, jak vidí budoucnost Technologického parku jeho nový výkonný ředitel Roderik Barker.

Seznámíme se s novými profesory VUT a ve dvou příspěvcích nablédneme do Francie: Paříž má novou státní knihovnu a Sorbonna slavila osmisté narozeniny. Kromě pravidelných rubrik a článků o architektuře pak jistě stojí za zmínku speciální příloha o kolejích a menzách, kterou uvítají blavně všeteční studenti.

Až toto dvojčíslo dočtete, pamatujte, že příští číslo vyjde až se začátkem nového školního roku.

Inu, jsou prázdniny.

Znám kolem sebe lidi, kteří tu brdě, tu znaveně mluví jenom o práci a zdá se, že v životě nic jiného neznají. Zkrátka pořád a pořád jen pracují. Máme pro ně takovou vtipnou nálepku – workobolici. Když se jich zeptáte, co dělali nebo právě dělají, odpoví pobotově: „Pracuji.“ Když se otážete, jak oslavili třeba své narozeniny, odvěti: „Prací.“ Jak strávili víkend, zase: „Prací.“ Co budou dělat o dovolené? – „Pracovat.“ Připadají si silní, pevní jak ocel, všude nepostradatelní, pilní, vytrvalí, produktivní. Nemají čas ani onemocnět, natož si odpočinout. Jedou zkrátka až nadoraz, na dno svých sil, až jednobo dne to s nimi sekne, padnou a nevstanou. Když se pak sami sebe náhodou zeptají – „Jak jsem prožil svůj život?“ – nenapadne je nic vtipnějšího než – „Prací.“

Pokud z ní navíc neměli pražádnou radost, jen peníze, stres a starosti, pak je vážně čeho litovat. Doufám, že Vy k nim nepatříte a že si najdete čas i na odpočinek, volné chvíle s rodinou či přáteli, bloumání v přírodě, kulturní a umělecké zážitky, cesty za poznáním i dobrodružstvím a také čas pro sebe a své zdraví – duševní i fyzické. K tomu je ideální čas dovolených, tak si jej užijte, ať jste kdekoliv. Je to vynikající příležitost, jak načerpat síly, zregenerovat se a obohatit svoji dušičku. Zkrátka k životu nepatří jen práce, i když je také důležitá a potřebná. I ten, kdo má rád svou práci, by mohl občas vypnout, či přepnout na jiný kanál. To aby „nezmagořil“. Ale možná máte názor jiný. To však nic nemění na tom, že Vám přeji opravdu krásné léto.

Janina Kynčlová

Obsah č. 6–7/98

V tomto čísle najdete:

- 1 **Událost měsíce**
Čas promoci
- 2 **Redakční sloupek**
- 3 **Zprávy z Rektorátu**
Z jednání kolegia rektora
- 4 **Názory, komentáře**
Stačí k motivování tvůrčí činnosti VUT jen sankce?
- 5 **Co můžeme čekat ve školství**
Nová kritéria hodnocení
Po volbách jako před nimi
- 6 **Z Akademického senátu**
- 8 **Z Vědecké rady**
Noví profesori VUT
- 10 **Zajímá vás Technopark?**
Z vystoupení R. Barkera, výkonného ředitele TPB
- 11 **Informace z knihoven**
Elektronické informační zdroje
Přírůstky knižní literatury
- 12 **Zajímavosti z Francie**
Čtení nad Seinou
- 14 **Evropa a my**
Osmisté narozeniny Sorbonny
Produkovat více studentů za méně peněz
- 15 **Téma**
Jeden rok za velkou vodou
- 18 **Rozhovor**
s Milanem Kynčlem
- 20 **Dění na fakultách**
Fakulta stavební, Fakulta architektury
23 Fakulta technologická, Fakulta managementu a ekonomiky Zlín
- 24 **Z historie VUT**
Cyklus „Rektoři VUT“
- 25 **Kapitoly z architektury**
Módní trendy a stylová pluralita
- 29 **Sociologie očima studentů**
Paradoxy civilizace
Orientace ve světě a únik před svobodou
- 30 **Sport**
- 31 **Dění kolem nás**
- 32 **Z cest**
Viva la música
- Příloha:** Aktuálně o kolejích

Uzávěrka čísla: 22. 6. 1998

Všem autorům děkujeme za jejich příspěvky.

Příspěvky přijímáme jednak nahrané na disketách 3,5 a jednak vytištěné na papíře. Lze je také poslat elektronickou poštou, uložené v souboru ve formátu Word 7.0. K tomu je však třeba vždy dodat i vytištěnou verzi. Vítejte též barevné i černobílé fotografie s vyznačením autorství a popisky, dále ilustrace, loga a další obrazový materiál. Po zpracování autorům vracíme. Uzávěrka každého čísla je obvykle 15. dne v měsíci.

Z jednání kolegia rektora

ve zkratce

14. dubna 1998

- Ve studijním řádu VUT bude zakotvena povinná účast studentů v laboratořích a na seminářích.
- Interní doktorandi by měli být zapojeni do výuky v rozsahu 200 až 500 započitatelných hodin ročně. Tato vyučovací povinnost by měla být součástí jejich individuálního studijního programu.
- Prorektor doc. Hobst připraví zadání ke zpracování generelu rozvojového území VUT Pod Palackého vrchem, které bude předáno vybrané instituci.
- Projekty přijaté letos do Fondu rozvoje VŠ prokazují vysokou úspěšnost (kolem 40 %).
- Byla ukončena transformace kolejí a menzy ve Zlíně, která přinesla nárůst 2 pracovníků.
- Prorektor doc. Hobst obdržel od projekční firmy studii o využití objektu VUT na Mendlově nám. ve 3 variantách.
- Na základě návrhů tajemníků fakult byl zpracován základní normativ pro mzdové prostředky na rok 1998. Kvestor VUT dr. Černý upozornil, že neexistuje žádná rezerva pro navýšení prostředků na platy a OON.
- Děkan FEI doc. Honzík se zúčastnil konference o vysokoškolském vzdělávání v Holandsku.
- AS FS schválil rozpočet fakulty bez větších problémů. Byla rezervována částka určená na vývoj unikátních přístrojů a zařízení.
- Při prezentaci průmyslových podniků na FS projevil zájem o spolupráci a.s. Karosa Vysoké Mýto, s níž bude podepsána smlouva.
- Na FCH byl vypracován projekt 2 poloprovozních jednotek pro ověření výroby inteligentních systémů pro dávkování živin do kořenových soustav rostlin a sorbentů pro zachyt toxických látek z vodních disperzí a ovzduší.
- Na FaVU vzniká rozsáhlá iniciativa mezi studenty a pedagogy na využití hradu Veverí. Rektor však upozornil, že je nutno počítat s tím, že v důsledku nového VŠ zákona hrad zřejmě nezůstane v majetku VUT.
- Studentky Radka Burdychová z FCH a Ing. Jana Filipová z FS byly delegovány do přípravného výboru oslav VUT v roce 1999.

28. dubna 1998

- Byla ustavena Dozorčí rada SKM v tomto složení: zaměstnanci: Rektorát — doc. Dub, dr. Černý, dr. Bauer, FAST — doc. Adámek, studenti FCH — Salomon, FEI — Výšek, FP — Jílek, FS — Burák.
- Rektor VUT informoval o dopise náměstka ministra školství, mládeže a kultury Hála rektorům VŠ. V něm upozorňuje na tvrzení nadace SCIO, že při přijímacích zkouškách se na některých fakultách přihlíží k výsledkům tzv. národních srovnávacích zkoušek, a ptá se, zda je toto tvrzení pravdivé. V rámci VUT jsou výsledky těchto zkoušek brány jako pomocné kritérium pouze na dvou fakultách — FAST a FS.

I. Příkaz rektora VUT v Brně č. 114/1998 k zajištění ochrany autorských práv v oblasti software

Nepovolené kopírování počítačových programů chráněných autorským právem je protizákonné a je v rozporu s principy chování platnými na VUT. Odmítáme takové metody a hlásíme se k následujícím zásadám, které by jim měly zabránit:

- V rámci VUT nepoužíváme a ani netolerujeme užívání neautorizovaných kopií počítačových programů.
- Pro naši potřebu budeme získávat software pouze legální cestou, a to v dostatečném množství.
- Podřídíme se veškerým bodům licenčních a prodejních smluv, které definují užívání počítačových programů, které užíváme, nebo které si v budoucnu pořídíme.

Kopírování software za jiným účelem než pořízení záložní a zajišťovací kopie, případně k dalším účelům výslovně povoleným v licenčním ujednání, bude považováno za hrubé porušení pracovní kázně.

Pro dodržování těchto norem a pravidel rektor ukládá děkanům fakult a kvestorovi

- 1) Jmenovat osoby, které
 - povedou pečlivou evidenci všech nabývacích dokladů k software,
 - budou provádět příležitostné namátkové kontroly software na počítačích VUT,
 - zajistí mazání nelegálního software.
- 2) Doplnit veškeré provozní řády a pravidla upravující provoz na učebnách (pokud to již neobsahují) o zákaz nelegálního kopírování software na výpočetní technice školy.
- 3) Seznámit studenty ve výuce programování s problematikou právní ochrany duševního vlastnictví a zejména autorského zákona se zřetelem na důsledky neoprávněného užívání programového vybavení.

Vysoké učení technické v Brně, Kounicova 67a

Dne 14. dubna 1998

Zpracoval: Ing. Vítězslav KRIVÁNEK
ředitel CVIS

II. Opatření vedení VUT v Brně ke zvýšení tvůrčích aktivit VUT

Schváleno členy kolegia rektora dne 28. 4. 1998

Dynamika vývoje tvůrčích aktivit na VUT v Brně zaostává za partnerskými školami. Z tohoto důvodu vedení VUT v Brně doporučuje tato pravidla pro hodnocení pedagogicko-vědeckých pracovníků, a to s platností od 1. 10. 1998:

Pedagogicko-vědeckým pracovníkům, kteří se nebudou k 1. 10. 1998 podílet na řešení projektů a nebyli do řešení zapojeni ani v přecházejícím školním roce, budou pozastaveny osobní příplatky, a to do doby než prokáží opak.

Neúčast na výzkumných, vědeckých a uměleckých projektech lze uznat v těchto případech:

1. Pracovník nahradí chybějící tvůrčí kapacitu navýšením pedagogického úvazku, pokud je volný úvazek k dispozici.
2. Pracovníkovi je refundována chybějící část pracovního úvazku z jiných zdrojů, např. z HČ.
3. Pracovník si upraví pracovní smlouvu s VUT tak, aby odpovídala skutečně vykonávaným činnostem.
4. Děkan může ve výjimečných případech uznat přínos v jiných oblastech prospěšných pro VUT či fakultu.

Vedoucí pracovníci budou hodnoceni podle pedagogické a vědecko-výzkumné (umělecké) výkonnosti jim podřízených úseků.

Akademičtí funkcionáři po dobu výkonu funkce nemusí být zapojeni do konkrétního projektu, ale svou činností musí přispívat k tvorbě duševního potenciálu fakulty či VUT.

V Brně 28. dubna 1998

Prof. Ing. Petr VAVŘÍN, DrSc.
rektor VUT v Brně

Stačí k motivování tvůrčí činnosti VUT jen sankce ?

Naše škola často zdůrazňuje svou velikost a oprávněně se chlubí počtem studentů i absolventů. Jsou hlavním přínosem pro průmyslový rozvoj. Po roce 1992 se pyšníme kompletností souboru nabízených studijních oborů. Právem si připomínáme bohaté tradice naší školy, budované z prvního zárodku — c.k. Technického učiliště, založeného v Brně před 149 lety. Naše škola a většina dnešních fakult může navazovat na impozantní tradice zejména meziválečného období a s brdostí vzpomínat na vedoucí osobnosti, které daleko přerostly rámec regionu i předválečného Československa svou vědeckou pozicí a technologickým věhlasem.

Nejsem si jist, zda toto sebezabředění nám vždy dovolilo správně analyzovat minulé tradice v konfrontaci se stále narůstajícími požadavky dynamicky se rozvíjejících vědních a technologických oborů. Mám za to, že jednostranná orientace na studenta a výukový proces vedla k podcenění postavení vědecko-pedagogického pracovníka. Výchovně-vzdělávací proces je hlavním smyslem jakékoliv školy a jeho hlavním objektem (chtěli bychom, aby byl rovněž subjektem) je student, vysoká škola se liší od jakékoliv jiné školy tím, že pedagog je současně vědeckým pracovníkem. Právě tuto stránku osobnosti vědecko-pedagogického pracovníka nelze podceňovat, nemá-li vysoká škola upadnout do průměrnosti, nebo dokonce podprůměrnosti. Žádná instituce, ani naše škola není proti takovému úpadku imunní, zejména nevypracuje-li fungující systém pozitivní stimulace, popřípadě sankcí, a nebude-li ochotna k trvalé konfrontaci s okolním odborným světem, k níž dochází i bez její vůle stále větším propojením moderními informačními technologiemi i klasickou knižní a časopiseckou produkcí.

Uvítal jsem proto usnesení Vědecké rady VUT v době asi před rokem o významu vědecké práce (i když mi připadalo poněkud deklarativní) a stejně tak pokládám za naprosto správné doporučení kolegia rektora VUT z 28. 4. t. r. Opatření vedení VUT v Brně ke zvýšení tvůrčích aktivit VUT.

Mám ovšem za to, že jde jen o dílčí opatření v rámci celého systému, který zatím neexistuje a je jej nutno, v rámci zkvalitnění činnosti VUT, teprve vypracovat. Nedomnívám se, že by bylo možno zůstat pouze u těchto opatření, která představují jen sankce. Pak bych asi byl nucen, parafrázuje Vladislava Vančuru, konstatovat, že takovýto způsob vědy zdá se mi poněkud nešťastným. Nemyslím, že vědecký ruch je možno vybudovat brozbou Damoklova meče, visícího nad hlavou vědecko-pedagogického pracovníka. Dojnice nedá (sit venia verbo) více mléka, když jí bude stát sedláček (pardon, teď se říká farmář) za zády s bičem.

Jsem pevně přesvědčen, že osou systému zkvalitnění tvůrčí činnosti VUT musí být především pozitivní motivace. Nepovažuji se za natolik významného vědeckého pracovníka, abych se cítil licencován komukoliv z vedení VUT radit, nicméně chtěl bych skromně přispět do diskuse o tom, jak motivovat k rozvoji tvůrčích aktivit.

Za hlavní článek systému pokládám osobnost vedoucích pracovníků (děkanů, vedoucích ústavů, kateder, oddělení a podobných organizačních článků) a jejich osobní příklad, řídicí schopnosti a vlastní pracovní nasazení. Proto považuji za významný výběr, resp. ustanovování těchto pracovníků do funkcí, jakož i racionalitu ustanovování všech vědecko-pedagogických pracovníků do funkcí na dobu určitou. (Osobně mi vůbec nevadí, že jsem od roku 1992 prošel konkurzním řízením již čtyřikrát). Za důležitý rys systému považuji trvalé (resp. periodické) hodnocení na základě seriózního vypracovaných kritérií, tj. podle výsledků tvůrčí činnosti (publikační a jiné konkrétní činnosti, včetně realizací v praxi). To je snad také jediný způsob, jak porovnávat jednotlivce i kolektivy včetně fakult a tomu by také mělo odpovídat ocenění, což je asi jiná kapitola.

Je pozoruhodné, že VUT patří k řídkým případům institucí, kde se nezpracovávají bibliografické přehledy. Chemická fakulta předložila přehled publikační činnosti za první rok své existence (1993), dále Zprávu o činnosti s podrobným přehledem výsledků své činnosti za léta 1993-1996. Vypracuje také bianuální zprávu (poslední je za léta 1996-1997). Je pozoruhodné, že je zatím mezi všemi fakultami VUT něčím jako bílou právnou a co více, řada děkanů nepřijala tuto iniciativu příliš přívětivě, aniž by tento akt jakkoliv ocenilo vedení VUT jako krok podporující jednoznačně jeho úsilí o rozvoj tvůrčí činnosti VUT.

Je zřejmé, že do tvůrčí činnosti je nutno investovat. Nejsem si jist, zda je v tomto směru správné ustupování tlakům na omezování fondu na tvůrčí aktivity a snaha některých fakult likvidovat Fond vědy a umění VUT. Mám za to, že vedení VUT má mít vlastní nástroje stimulace tvůrčích aktivit, stejně jako fakulty a ústavy.

K tvůrčí činnosti může zajisté přispět přerozdělení prostředků k oceňování pracovníků. Otázka je, co na to řekne zavedený přístup průměrování pracovníků a kolektivů včetně fakult, který je tradičním postojem při rozdělování rozpočtu, kdy to hlavní (tj. kvalita pedagogického sboru) ustoupí zglajchšaltování, bodnému nivelizaci padesátých let, kterou u tvůrčích institucí dokázal překonat i tzv. reálný (po mém fiktivní) socialismus. Za úplně nejdůležitější považuji rozvoj odborné kritiky na všech úrovních, otevřenost v kolektivech, čisté vlastní svědomí a nebojácnost všech vedoucích pracovníků, jejich vlastní příklad a nasazení. Bez těchto činitelů nevznikne žádný fungující systém.

Samotné sankce vyřeší málo, o to bude více zdůvodňování, výmluv a vykazování různých marginálních aktivit.

Prof. Ing. Jiří MATOUŠEK, DrSc.
ředitel Ústavu chemie a technologie ochrany životního prostředí FCH VUT

Z jednání kolegia rektora (ve zkratce) pokr.

- V dopise MŠMT je potvrzeno, že růst počtu studentů v příštích letech bude striktně limitován.
- Zatím nebyla potvrzena finanční podpora pro nové obory, o niž bylo MŠMT požádáno. Kvestor VUT dr. Černý upozornil na několik skutečností: V souvislosti s převodem majetku vysokým školám je třeba při inventuře vyřadit zastaralý a nepoužívaný majetek. Při nákupu investičních prostředků SZNN nesmí docházet k porušování předpisů. Je třeba dbát na ostrahu areálů a nenechávat v příručních trezorech vysoké finanční částky, protože nejsou kryté pojistnou smlouvou.
- VUT je jednou ze tří škol zapojených do projektu z programu Socrates.
- Z finančních prostředků FS byl postaven chodník pro pěši, který vede od FS k FEL. Zvýšila se tím bezpečnost chodců.
- Ve Vřísti bylo zrekonstruováno rekreační a výcvikové středisko FS.
- Vedení FP schválilo finanční plán.
- AS FaME a FA schválily rozpočet fakult.
- Na jednání umělecké rady FaVU vyvstal problém ochrany autorských práv a vztahů mezi školou a studenty, který rektor VUT bude konzultovat s rektory uměleckých VŠ.
- Na urbanistické studii areálu Pod Palackého vrchem, kterou vypracovává hlavní architekt města Brna, se podílí prof. Gregorčík z FA.
- Vedení SKM upozornilo děkany fakult, že pokud předpokládají ubytování doktorandů na kolejích VUT v období prázdnin, musí vyřešit také finanční stránku, která představuje 700 až 730 Kč měsíčně na osobu.
- Ředitel CVIS informoval, že aplikace vystavené CVISem na grafickém serveru slouží k tomu, aby si změny dělali sami zaměstnanci (informace o tom vyjde v příštím čísle Událostí — pozn. red.).
- Studenti VUT se připojují k petici studentů ČVUT, adresované ministru školství Sokolovi, v níž vyjadřují nesouhlas s financováním VŠ a růstem kolejného.

12. května 1998

- Vzhledem k přibližné ceně cca 13 tis. Kč za rekonstruovaný m² nemají fakulty zájem o zaplacení bytů na Mendlově náměstí.
- Bylo konstatováno, že pouze FAST vykazuje aspirantské studium, které bude třeba v souvislosti s novým VŠ zákonem transformovat na postgraduální doktorandské studium.
- Děkanům fakult byla předána kopie dopisu náměstka Hála, v němž jsou komentovány změny a doporučen postup při sjednávání pracovních poměrů (pro kategorii profesorů na dobu neurčitou, ostatní na dobu určitou).
- Členové kolegia považují za účelné uspořádat pro děkany, předsedy AS a případné další zájemce jednodenní seminář o novém VŠ zákoně.

Z jednání kolegia rektora (ve zkratce) pokr.

- Bylo rozhodnuto, že nebude vytvořena rezerva lůžek na kolejích pro studenty přijímané v dalších kolech přijímacího řízení. V případě přerušení studia budou žádosti studentů o ubytování přijaty, pokud budou doplněny potvrzením studijního odd. fakulty o přerušení studia v celém intervalu od 26. 1 do 20. 3.
- Byly předány dekrety členům Dozorčí rady SKM VUT.
- Do 31. 7. 1998 je možno zasílat rektorovi VUT návrhy na udělení Ceny města Brna pro rok 1998.
- Pro kvalitní zastoupení ČR v mnoha orgánech 5. Rámcového programu Evropské komise žádá Asociace inovačního podnikání ČR zaslat návrhy na experty v oblasti: „Management Programme Committee“ a „Expert Advisory Committee“.
- Vzhledem ke značně nerovnoměrnému čerpání prostředků OON a pro občany vykonávající civilní službu upozornil kvestor VUT na nepřekročitelnost daného limitu. Po vyčerpání přidělené částky bude další vyplácení prostředků tohoto druhu zastaveno.
- Evropská unie připravila po programu TEMPUS další program ERASMUS, který umožní i VUT zapojit se do mezinárodní sítě VŠ. Základními aktivitami programu ERASMUS jsou mobilita studentů a krátkodobá výměna učitelů za podmínek stanovených EU.

26. května 1998

- Prorektor prof. Kadrnožka informoval o usnesení vlády ČR č. 281 ze dne 22. 4. 1998 o Pravidlech výzkumných závěrů a výsledků organizací pro poskytování institucionální podpory výzkumu a vývoje. Upozornil zejména na dokumenty, které bude třeba v letošním roce kvalitně zpracovat, protože na jejich základě budou poskytovány institucionální prostředky na vědu a výzkum již v roce 1999.
 - Prorektor prof. Kadrnožka také připomenul stav ve vydávání vědeckých spisů na VUT a požádal děkany fakult, aby této věci věnovali náležitou pozornost. V současné době se to týká především edice PhD Thesis, Scientific Activity Report a edice habilitačních prací a inauguračních přednášek.
 - Byl upřesněn limitovaný počet studentů pro rozpočtový rok 1998:
FAST	3 570	FA	515	FCH	510
FS	3 527	FT	913	FaVU	153
FEI	2 860	FP	1 065	FaME	605
- Přepočtený počet studentů na VUT celkem činí 13 718.
- Teprve po uspokojení žádosti žadatelů, kteří podali žádost v řádném termínu, bude akceptován seznam těch, kteří o ubytování požádali dodatečně do 30. 6. 1998.
 - Předběžný termín oficiálního zahájení oslav je stanoven na 18. 3. 1999 (o připravovaném programu budeme čtenáře informovat v některém z příštích čísel časopisu — pozn. red.).

Vysoké školy možná dostanou dotace za svou kvalitu*Nová kritéria hodnocení*

O změně kritérií pro přidělování státních dotací vysokým školám uvažuje ministerstvo školství již delší dobu. Rozhodující při tom má být kvalita školy. Počet studentů a finanční náročnost těchto školních těles se ocitnou na vedlejším místě. Podle ministerstva totiž současný systém dotací sice podporuje zvyšování počtu posluchačů a tím i rozšiřování vzdělanosti, ale pomíjí úroveň jak studentů, tak samotných škol.

Ministerstvo zveřejnilo návrh kritérií hodnocení VŠ v denním tisku a bude z něj vycházet od ledna příštího roku, samozřejmě v případě, že poslanci odhlasují pro školství více peněz. Právě toto finanční navýšení je určeno pro nejvyšší kvalitní vysoké školy jako mimořádná dotace.

Ředitel ministerského odboru financování vědy a školství Tomáš Kopřiva sdělil, že vyhodnocení škol se má posuzovat podle bodové stupnice.

Kritéria by pochopitelně neměla být taková, aby je splnili všichni. Z nejdůležitějších navržených ukazatelů uvedl jako příklad podíl docentů v pedagogickém sboru školy, podíl doktorandů na jednoho profesora, hodnocení učitelů studenty či výuka alespoň jednoho magisterského programu v cizím jazyce.

Školy s menším množstvím studentů tuto novinku patrně uvítají, velké školy nikoliv.

Z oprávněných výhrad k novému systému lze připomenout například argument, že podíl docentů v učitelském sboru jako kritérium k dosažení větších peněz snižuje laťku při získávání docentury.

Další možnosti posuzování kvality školy je mezinárodní průzkum, který má na podzim proběhnout. Zaměří se na možnosti uplatnění tří tisíc absolventů vysokých škol v praxi tři roky po ukončení studia. Další anketa zjistí názor studentů a také učitelů na kvalitu školy.

(hop)

Po volbách jako před nimi

Těžko říct, jestli se dnes — když máme volby za sebou — mohou zaměstnanci školství na něco těšit, nebo se spíš mají obávat. Nejpravděpodobnější je, že zůstane při starém.

Již v květnu bylo patrně všem jasné, že ani nový ministr školství tuto oblast příliš nezmění. Důvodem může být to, že volby se odehrály dřív, než měly, a tak žádná ze stran neměla čas na to, aby svůj volební program nasměrovala do oblasti vzdělávání. Všechny sice mluvily o tom, že je „nutné zvýšit prestiž učitelů, zvýšit význam školství, zlepšit úroveň vzdělávání“. Strany mluvily jen v obvyklých frázích, žádná nesdělila, jakým způsobem konkrétně věci uskuteční.

ČSSD sice chtěla zvýšit rozpočet ve školství každý rok o 7 miliard (financovat chtějí státem dokonce i studium na soukromých školách), ale neříká už, kde je vezme. Vzhledem k tomu, že sociální demokraté by rádi zvýšili přísun peněz do zdravotnictví, životního prostředí a dalším zájemcům, je pravděpodobné, že nakonec nedojde na žádné.

Také KDU-ČSL chce stejné podmínky pro státní a soukromé školy. K nestátním školám totiž patří také ty církevní, které dostávají dotace ve stejné výši jako školy státní.

Pravicové strany stále uvažují o školném, které by zvýšilo množství peněz ve školství alespoň do jisté míry. Po přijetí zákona o vysokých školách však toto téma ztratilo na aktuálnosti. Unie svobody a ODS chtějí zvýšit motivaci učitelů ke kvalitním výkonům, konkrétněji se však nevyjadřuje žádný z politiků. O něco věcnější je úvaha o vypracování systému dostupných, státem garantovaných půjček na studijní náklady.

KSČ, Důchodci za životní jistoty a republikáni školné jednoznačně odmítali a chtěli zajistit každému bezplatné vzdělání.

Obecně však žádná strana „školákům“ neslíbila nic konkrétního. Ať už tedy na křeslo ministra usedne kdokoliv, k velkým změnám ve školách nedojde.

Pavla HOBSTOVÁ

Senátoři VUT poprvé

Mlsné fakulty?

V pořadí pátého jednání Akademického senátu VUT v tomto roce se dne 21. dubna 1998 zúčastnil rektor VUT prof. Vavřín. V úvodu svého vystoupení poděkoval senátorům za schválení rozpočtu na rok 1998. Reagoval také na rozladění, které projevíli někteří členové akademické obce Fakulty architektury nad výší přidělených prostředků. Chápe snahu této fakulty zajistit co nejvyšší kvalitu výuky, avšak na tyto ambice v současné době nejsou peníze, a to je problém i ostatních fakult.

Větší vrásky mu však v poslední době přidělává způsob hospodaření Fakulty výtvarných umění. Zarážejí ho návrhy osobního hodnocení pracovníků fakulty, vize o rozšíření počtu ateliérů (z 9 na 16) a další signály. Také kvestor VUT považuje za nekompetentní to, že byla za I. čtvrtletí pro úhradu energetických zdrojů čerpána částka v poměru 53 % celoroční částky. Vedení VUT se obává, že na této škole dojde k překročení rozpočtu.

Překvapení neskrýval předseda AS FaVU doc. Novotný, který se účastnil projednávání fakultního rozpočtu, vedeného dle jeho slov korektně. Z jednání vzešel závěr, že rozpočet je vyrovnaný a překročen nebude. O dalších uvedených skutečnostech však neví.

Doc. Hlavenka tlumočil připomínky AS Fakulty strojní ke schválení rozpočtu. Pokud FA a FaVU dostanou navýšený rozpočet, měla by vedení obou fakult předložit zdůvodnění, na co finance potřebují. Fakultní senát také navrhl vytvořit tzv. nucenou správu, která bude sledovat hospodaření fakult, aby nepoužily finanční prostředky na navýšení platů.

Další osud kolejí zatím nejasný

Na řadu změn, požadavků a možných problémů, které mohou vyvstat při zavádění nového VŠ zákona do praxe, upozornil rektor VUT. Snahou ministra školství je transformovat SKM v Praze a Brně na neziskové organizace, tedy oddělit je od VŠ a vytvořit z nich samostatný právní subjekt. Návrh takového statutu připravuje rektor Malý a Právnická fakulta UK. Pokud se však VŠ rozhodnou ponechat si kolejje a menzy ve své správě, ministerstvo jim v tom nebude razantně bránit. Zatím valná většina rektorů (20 z 23) je pro zachování současného statutu.

Protože další budoucnost kolejí a menz není dosud jasná, VUT pozastavilo předání Kounicových kolejí VFU i výměnu pozemků mezi VUT, Magistrátem m. Brna a TPB (jedná se o pozemky pod budovami kolejí PPV K1, K4 a před FS). O probíhající přípravě na transformaci hmotného i nehmotného investičního majetku na VUT informoval senátory kvestor dr. Černý. MŠMT převede vysokým školám pouze ten majetek, který budou schopny zdůvodnit.

Naplnění Fondu aktivit vědy a umění

Na Fond aktivit vědy a umění vyčlenil AS VUT celkovou částku 3 mil. Kč, z níž případnou na rozvojové vědecko-výzkumné projekty doktorandů 2 mil. Kč, zbytek pak na realizační rozvojové projekty. Na ty se přihlásilo podstatně méně řešitelů a také celková požadovaná částka zdaleka nedosahuje přidělené sumy. Proto rektor požádá Vědeckou radu VUT, aby schválila přesun částky 500 tis. Kč na rozvojové projekty, na které se přihlásilo 124 doktorandů. 5 ustavených subkomisí již sestavilo pořadníky a provedlo korekce v požadovaných finančních částkách.

Doporučení, nikoliv nařízení

Tak charakterizoval rektor VUT návrh pravidel pro využívání pracovní kapacity pedagogicko-vědeckých pracovníků, který byl zaslán děkanům fakult k dalšímu vyjádření. Jejich připomínky pak budou zapracovány do konečného znění, které vydá ve formě opatření Rektorát VUT (*Otištěno v tomto čísle na str. 3*). Je plně v kompetencích děkanů, jak budou doporučení rektora v praxi uplatňovat.

V diskusi však členové senátu upozornili na vědeckou činnost pracovníků, jimž se zatím nepodařilo získat žádný grantový úkol, neboť statistika úspěšných grantů není příliš vysoká. Na získání grantů dále pracují, avšak jejich práce není oceněna. Jako příklad může sloužit novela způsobu odměňování pracovníků, kterou přijala FAST. V ní jsou zohledněny i nepřijaté granty. Doc. Lhotáková z FA zase poukázala na činnost architektů (např. pořádání výstav), která je časově velmi náročná, avšak rovněž se nezapočítává.

Finanční plán 1998

Na dnešním zasedání obdrželi členové AS VUT konečnou verzi Finančního plánu 1998 — Investiční prostředky pro SZNN ze dne 20. 4. 1998. Komentář k předloženému návrhu přednesl kvestor Černý. Následnou diskusi zakončil prof. Němeček konstatováním, že se podařilo dodržet doporučení AS VUT přidělit 50 % finančních prostředků na SZNN a 50 % na realizaci staveb. Zároveň požádal kvestora o konkrétní vyčíslení prostředků určených na realizaci staveb. Bude dohodnuto, že Plán investic a oprav VUT na rok 1998 bude uveden v příloze k zápisu z dnešního jednání.

Rychle prodat neperspektivní pozemky

Kvestor dr. Černý doporučil realizovat prodej pozemků pod objektem Purkyňova 91a firmě BCS Engineering, a.s. Brno, neboť neleží pod budovami VUT a je tedy možné, že nebudou VUT transformovány. Tento záměr senátoři hlasováním podpořili. Finální verzi prodejní smlouvy pak kvestor předloží AS VUT k projednání.

Z jednání kolegia rektora (ve zkratce) pokr.

- Aspirantské studium doktorandů je dožívající formou vědecké přípravy, a proto vedení VUT považuje situaci, že byli na FAST nově přijati doktorandi do této formy studia, za anomální, kterou je třeba dále řešit.
- Do Fondu rozvoje VŠ bylo podáno celkem 134 projektů, nejvíce z FS a FEL.
- V rámci programu Rozšiřování výsledků výzkumu a vývoje bylo získáno 19 z 34 podaných projektů. V rezortním výzkumu byly úspěšné 2 projekty z FS a FAST.
- Děkanům fakult byla předána přihláška do soutěže o Cenu Josefa Vavrouška.
- Byly zahájeny práce na tvorbě nových statutárních předpisů školy. Za přijímací řízení byly stanoveny jednotné poplatky (400 Kč, resp. 500 Kč za talentové přijímací zkoušky).
- Děkan FAST požádal o uvolnění pedela FAST ze služeb rektora.
- Děkan FA informoval o pedagogické konferenci fakulty ve dnech 3. a 4. 6. 1998.
- Na návrh správce počítačové sítě v lokalitě Kounicova 46-48 (Listovy koleje) bylo dohodnuto rozšíření sítě z prostředků zaplacených studenty v rámci paušálního měsíčního poplatku. Dozorčí radě SKM bude předložen návrh na zvýšení tohoto poplatku na 150 Kč měsíčně (navýšení o 20 Kč).
- V důsledku zdražení stravenek poklesl zájem o stravování v menzách. Ředitel SKM připravuje soubor opatření k optimalizaci stravovacích služeb v areálu PPV.

9. června 1998

- Děkanům fakult byl předán přehled zahraničních časopisů odebíraných jednotlivými fakultami a Ústřední knihovnou VUT v roce 1998.
- Rektor VUT vydal rozhodnutí č. 3/1998 — „Cena rektora vyhlášená při příležitosti 100. výročí založení VUT v Brně“.
- Děkanům fakult byla předána kopie dopisu náměstka MŠMT Hálka týkající se 3 zdrojů státních prostředků na vědeckou a uměleckou činnost.
- Po nabytí účinnosti zákona o vysokých školách č. 111/98 Sb. zůstává kontrolní útvar začleněn do vnitřní organizace veřejné vysoké školy s hlavními oblastmi kontrol:
 - vnitřních předpisů
 - čerpání rozpočtu
 - hospodaření s majetkem
 - plnění opatření přijatých k odstranění zjištěných nedostatků a poskytování součinnosti při realizaci vnitřního kontrolního systému.
- Děkanům fakult byla předána kopie dopisu předsedy Akreditační komise, kde se upozorňuje na § 82 o vysokých školách „Akreditace habilitačního řízení a řízení ke jmenování profesorem“.
- Do 30. 6. 1998 bude možno zasílat návrhy na Cenu ministra za vědu.
- Na ČVUT v Praze byl založen spolek absolventů a přátel VUT by mělo uvažovat o něčem podobném.

Z jednání kolegia rektora (ve zkratce) pokr.

- Děkanům fakult byl předán materiál o přípravě výstavby ke 100. výročí VUT jako stěžejní akce školních oslav.
- Děkaní fakult také obdrželi pokyny k přípravě informačních materiálů o škole a fakultách, které vyjdou v české i anglické verzi.
- Po dohodě rektora s děkanem FAST bude i nadále pedelem rektora pracovník FAST Luboš Pařílek.
- Prorektorka prof. Zemánková upozornila na program Cobase umožňující spolupráci amerických odborníků s partnery ze zemí východní a střední Evropy (<http://ww2.nas.edu/oia/22da.html>).
- VUT dostalo pozvání do výboru Nadace manželů Havlových na podporu mobility studentů. Na odd. zahraničních styků VUT je možno zaslat název zahraniční univerzity, se kterou chce fakulta spolupracovat formou výměny studentů.
- Z MŠMT byly převedeny účelové dotace na VUT vč. příspěvku na GAUDEAMUS.
- Odborná komise nevybrala žádné logo k oslavám VUT. Rektor proto vyhlásil novou soutěž s termínem do 15. 10. 1998.
- Z usnesení vlády č. 360/98 z 27. 5. 1998, týkající se rozdělení finančních prostředků Nadačního investičního fondu, vyplývá, že žádná z nadací při VUT nesplňuje podmínky žadatele po výběrové řízení.
- Členové kolegia souhlasí, aby se RUFIS v roce 1999 uskutečnil na VUT v Brně v souvislosti s oslavami VUT.
- Studenti ateliéru sochařství FaVU vytvořili z částky 100 tis. Kč z prostředků Rektorátu plastiku určenou pro budovu Purkyňova 118. Finanční kalkulace však nepočítala se zhotovením podstavce, jehož cena vč. zemních prací je odhadována na 150 tis. Kč.
- Studentská organizace na FCH požaduje prostory, majetkové vybavení a účast v kolegiu děkana, což bylo doporučeno akceptovat.
- V Design centru proběhla výstava výtvarných prací prvních absolventů FaVU.
- Děkan FaME navrhl, aby při výpočtech pedagogických a z toho odvozených ekonomických ukazatelů byla posuzována vzájemná propojenost obou zlínských fakult.
- Fakulta technologická otevřela vlastní ediční středisko a nabízí spolupráci.
- FS a FAST nabízejí Fakultě architektury výuku matematiky a deskriptivy.
- Studenti bakalářského studia na FA požádali děkana o intervenci pro poskytnutí preferencí při ubytování pro studenty posledního ročníku bakalářského studia, kteří vypracovávají malou diplomovou práci. Rektor v této věci žádá zásadní stanovisko Rady studentů.
- Skončil ustavující sjezd EUNIS (česká odbočka organizace usilující o jednotný postup při zavádění a využívání informačních systémů na vysokých školách). Bylo ustanoveno 9 odborných skupin, zájemci o práci v nich se mohou hlásit u ředitele CVIS.
- Byly stanoveny termíny a příprava veřejné soutěže na výběr PC a monitorů pro rok 1998. (vk-)

Nový Statut VUT až po schválení VŠ zákona

Prorektor doc. Dub shrnul postup prací provedených na novele Organizačního a Konkursního řádu VUT. Prorektor prof. Kadrnoška předložil členům legislativní komise AS VUT pouze menší formulační změny a doplňky, neboť kompletní změnou statutárních předpisů bude možné zabývat se až po schválení VŠ zákona. Členové legislativní komise pak navrhli ještě další dvě změny, které byly - stejně jako předložená novela - členy AS VUT schváleny. Doc. Dub také informoval o připravovaném vydání Organizačního řádu SKM.

Jednokomorový, nebo dvoukomorový senát?

Student FEI Jaroslav Švec prezentoval požadavek studentů na zřízení studentské komory AS VUT. Členové legislativní komise tuto změnu podporují, aby úloha studentů v senátu byla posílena. Současně doporučují ustavení i zaměstnanecké komory. Obě komory by pak samostatně projednávaly svoje problémy a vystupovaly na společném zasedání. Hlasovaly by samostatně, a návrh by byl přijat v případě, že by jej obě komory schválily. Pokud dojde k neshodě, proběhne dohazovací řízení, po jeho neúspěchu pak přijde na řadu společné hlasování všech členů AS VUT.

V diskusi vyjádřili někteří senátoři obavy z ochromení funkce senátu z důvodu malé účasti jednotlivých komor, zejména té studentské, což by ztěžovalo přijetí návrhů. Těmto obavám čelil J. Švec promítnutím grafu účasti studentů. Menší zájem studentů o činnost v senátu je dána také tím, že studenti jsou si vědomi svých malých pravomocí. Mgr. Božek navíc sdělil, že pokud by jedna z komor nebyla usnášení schopná, hlasoval by senát jako jednokomorový.

Po této diskusi vyjádřili senátoři své názory v tajném průzkumu, z něž vyplynulo, že těsnou většinou se senátoři přiklání spíše k jednokomorovému řešení.

Senátoři VUT podruhé**Rozdělení investičních prostředků**

Na svém dalším zasedání dne 19. května 1998 členové AS VUT projednali a schválili Finanční plán 1998 – Investiční prostředky pro SZNN. Z diskuse kolem struktury rozdělení investičních prostředků vyplynul návrh, aby ekonomická komise AS VUT zpracovala rozbor stávajících pravidel pro toto rozdělování a připravila pro rok 1999 alternativní řešení. V dalším usnesení senát také požaduje, aby veškeré další finanční prostředky, které VUT získá a nejsou součástí schváleného rozpočtu na rok 1998, byly vždy projednány a schváleny AS VUT jako návrh změny rozpočtu VUT.

Prodej pozemků schválen

Kvestor VUT dr. Černý informoval senátory o průběhu jednání, které dosud proběhly ve věci prodeje pozemků na k.ú. Královo Pole firmě BCS Engineering, a.s. Brno a pozemků na okraji areálu Kraví hora Ing. Svobodovi. K oběma prodejům poskytl členům AS VUT písemné materiály. Prodej těchto pozemků doporučuje uskutečnit co nejdříve.

Akademický senát VUT souhlasil v obou případech s uzavřením smlouvy o prodeji těchto pozemků za dohodnutou cenu (v případě k.ú. Královo Pole za částku 3 218 400,- Kč a v případě pozemků na Kraví hoře za sumu 6 550 200,- Kč). Senátoři požádali kvestora, aby po realizaci prodeje předložil návrh na využití takto získaných finančních prostředků.

VUT potřebuje tělovýchovnou koncepci

Senát také hlasoval o dvou návrzích změn Statutu VUT. Schválil zařazení oboru bakalářského studia Letecký provoz na Fakultě strojní do Statutu VUT a rovněž změnu číselného kódu a názvu studijního oboru vysokoškolského studia 11-09-8 Informatika a výpočetní technika na FEI VUT v Brně na 26B3402 Výpočetní technika a informatika.

Na závěr bylo přijato usnesení na základě návrhu, předloženého doc. Hlavenkou. V něm senát žádá vedení školy o zpracování koncepce tělesné výchovy na VUT a vyřešení situace s lyžařským svahem. Ten je v současné době pronajat firmě, která o svah nemá zájem a v budově si zřídila kanceláře. Svah by měl sloužit studentům, kteří si jej brigádnicky vybudovali.

Noví profesori VUT

Na návrh vědecké rady příslušné fakulty a po schválení Vědeckou radou VUT v Brně bylo s účinností od 1. 6. 1998 jmenováno 7 nových profesorů VUT, jimž byly prezidentem republiky slavnostně předány jmenovací dekrety dne 4. 6. 1998 ve velké aule Karolína v Praze. V následujícím přehledu je čtenářům stručně představujeme.

Prof. Ing. Milan Forejt, CSc.

Obor: strojírenská technologie
Pracoviště: katedra tváření Fakulty strojní VUT Brno

Narodil se roku 1939 ve Velké Bíteši, roku 1965 dokončil VAAZ, specializace: stavba letadel. O tři roky později se stává asistentem katedry konstrukce a pevnosti letadel. Od roku 1970 je odborným pracovníkem FS VUT na katedře tváření. Roku 1977 dosáhl titulu kandidáta věd v oboru strojírenská technologie. Roku 1980 získává atestaci samostatného vědeckého pracovníka. Roku 1988 jej ministr spravedlnosti jmenuje znalcem pro obor městská a silniční doprava. Od roku 1993 je docentem strojírenské technologie na FS VUT.

Od roku 1966 působí jako pedagog, má za sebou bohatou vědeckou, výzkumnou a publikační činnost, sklídl uznání na mezinárodním fóru.

Prof. Ing. Jan M. Honzík, CSc.

Obor: informatika a výpočetní technika
Pracoviště: Ústav informatiky a výpočetní techniky FEI VUT

Narodil se roku 1944 v Ostravě. Vysokoškolské kvalifikace dosáhl v roce 1966 na FEI VUT v Brně, kandidátem věd je od roku 1978. Docenturu získal r. 1981, habilitační práci s názvem „Některé nové směry v programových technikách a jejich využití při algoritmizaci úloh“ obhájil před Vědeckou radou FEI VUT v roce 1980.

Od roku 1966 pracuje rok ve Výzkumném ústavu matematických strojů v Praze, od roku 1968 působí na FEI VUT.

Pedagogickou činnost zaměřil na výuku programování, podílel se například na vydání publikace pro výuku programovacího jazyka Pascal, je spoluvůdcem učebních plánů nového oboru — elektronické počítače. Jako pedagog vedl stovku diplomových prací. Má za sebou bohatou vědecko-výzkumnou činnost, budoval například první československý hybridní výpočetní systém ADT 7000. Publikoval 93 položek (skripta, články, výzkumné zprávy, referáty, sborníky).

Na návrh studentů se stal roku 1990 proděkanem FEI VUT v Brně, roku 1997 byl zvolen děkanem.

Prof. Ing. Miroslav Jícha, CSc.

Obor: mechanika
Pracoviště: Energetický ústav Fakulty strojní VUT Brno

Narodil se roku 1942 v Třebíči, roku 1964 se stal strojním inženýrem VUT Brno, vědeckou kandidaturu dokončil roku 1974. Roku 1964 nastupuje do praxe jako směnový inženýr v Kombinátu pro využití hnědého uhlí ve Vřesové. Následuje roční postgraduální studium ve Francii (1968). Poté se stává odborným asistentem katedry termomechaniky na Fakultě strojní VUT, roku 1990 je jmenován docentem. Od roku 1997 vede katedru termomechaniky a techniky prostředí v Energetickém ústavu strojní fakulty brněnské VUT. Získal dvě veřejná ocenění, a to z rukou rektora a děkana VUT Brno.

Absolvoval několik studijních a přednáškových a vědecko-výzkumných pobytů ve Francii a v USA. Je členem mnoha výborů národních a mezinárodních organizací. Má za sebou mnohaletou pedagogickou, výzkumnou a vědeckou publikační činnost. Získal uznání mezinárodní vědecké a odborné komunity.

Prof. Ing. Jiří Kazelle, CSc.

Obor: elektrotechnická a elektronická technologie
Pracoviště: Ústav elektrotechnologie FEI VUT

Narodil se roku 1946 v Černé Hoře. FEI VUT v Brně dokončil roku 1968, kandidátem věd je od roku 1980. Docentem byl jmenován r. 1986, habilitační práci na téma „Elektrochemické zdroje elektrické energie“ obhájil na FEI VUT v roce 1993. Od roku 1968 je asistentem na FEI VUT. Pedagogickou činnost zaměřil na oblast měření a zkoušení v elektrotechnologii a na oblast fyziky a technologie materiálů, součástek a obvodů pro elektrotechniku, podílel se na vzniku nového studijního oboru elektrotechnická výroba a management.

Ve vědeckovýzkumné činnosti se zaměřil na problematiku fyzikálních vlastností elektrotechnických materiálů. Této otázce věnoval i disertační práci. Od 80. let se zabýval elektrochemickými zdroji elektrické energie. Podílel se na řešení státních výzkumných úkolů.

V současné době se věnuje využití elektrochemických zdrojů v systémech obnovitelných zdrojů energie a v ekologické trakci. Má za sebou bohatou odbornou publikační činnost, mj. i v zahraničních časopisech, jako autor vědeckých expertíz je uznáván na mezinárodním fóru.

Noví profesori VUT

Prof. Ing. Oldřich Matal, CSc.

Obor: energetické a hydraulické stroje a zařízení

Pracoviště: ředitel Energetického ústavu Fakulty strojní VUT v Brně

Narodil se roku 1943 v Malhostovicích. VUT v Brně ukončil roku 1966, od roku 1975 je kandidátem věd. V osmdesátých letech pak získává oba dva vědecké kvalifikační stupně na ČSAV v Praze. Od roku 1993 je docentem, habilitační práce nese název „Provozní diagnostika mezikruhové těsnosti článkových parních generátorů vyhřívaných kapalným sodíkem”.

V praxi působí od roku 1966 nejprve jako samostatný výzkumný pracovník Výzkumného ústavu energetických zařízení v Brně. Od roku 1992 je ředitelem společnosti Energovýzkum a od roku 1997 stojí v čele Energetického ústavu Fakulty strojní.

Pedagogickou činnost vykazuje od roku 1969. Velmi výrazná je pak jeho vědeckovýzkumná a publikační činnost mezinárodního dosahu. Na svém kontě má 340 publikovaných prací, z toho 110 autorských osvědčení a patentů.

Následující dva profesori prošli profesorským řízením na jiných vysokých školách.

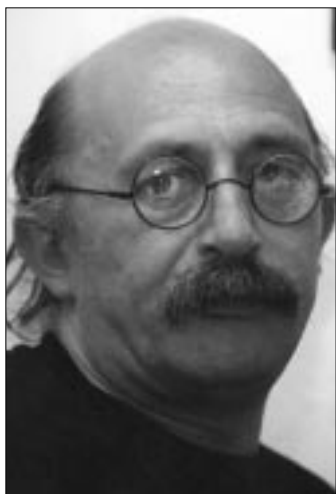
Prof. Ing. Bohumil Hlavenka, CSc.

Obor: podnikatelství a management

Pracoviště: Ústav strojírenské technologie Fakulty strojní VUT Brno

Narodil se roku 1937 v Hranicích na Moravě. V roce 1956 absolvoval v Ostravě Vyšší průmyslovou školu strojní, roku 1961 obdržel titul strojírenského inženýra na VTA v Brně. Průmyslovou praxi získal v technickém rozvoji Královopolské strojírny Brno a později v n.p. Chepos Brno. V r. 1968 byl jako vítěz konkurzu přijat v Ústavu teorie a metod řízení na Fakultě strojní VUT Brno, kde se stal vedoucím odboru racionalizace. V r. 1978 získal hodnost CSc. v oboru teorie plánování a řízení, v r. 1986 byl jmenován docentem strojírenské technologie a v r. 1992 habilitoval v oboru ekonomika a řízení strojírenské výroby. Profesuru v oboru podnikání a management obhájil před vědeckou radou VŠB-TU Ostrava v březnu 1998.

Od r. 1970 vedl řadu výzkumných úkolů v oblasti: řízení vysokých škol, teorie a metodiky racionalizace, řízení a plánování tvůrčích prací, metod průmyslového inženýrství, teorie inovací, expertních systémů. Prof. Hlavenka má za sebou bohatou tuzemskou i zahraniční publikační činnost, vystoupení na konferencích, absolvoval zahraniční stáže, organizoval 11 mezinárodních konferencí o vědecké organizaci práce. V r. 1970 založil a poté i vedl PGS komplexní racionalizace, napsal 22 skript, na VŠ přednášel 12 předmětů, založil výukové kurzy pro ministerstvo těžkého i všeobecného průmyslu. Kontinuálně spolupracuje s průmyslovými podniky, konzultuje i zhotovuje projekty pro zahraniční společnosti. Uznání vědeckou komunitou je naplněno jmenováním do správní rady, předsedou komise pro SZZ, členstvím v oborových radách pro PGS, členstvím v komisích mezinárodních konferencí, posudky habilitačních prací atd. Od r. 1990 je členem — předsedou Akademického senátu FS a rovněž členem AS VUT Brno.

Prof. Peter Rónay, akademický malíř

Obor: intermediální tvorba

Pracoviště: Fakulta výtvarných umění VUT v Brně, ateliér konceptuálních tendencí

Narodil se roku 1953 v Budapešti. Absolvoval Akademii výtvarných umění v Budapešti. Následovalo roční postgraduální studium na AVU v Budapešti — obor fototeorie, téma disertační práce „Fotoimaginace a současné výtvarné umění”.

Na Fakultě výtvarných umění v Brně působí od jejího založení. Od roku 1992 je vedoucím pedagogem ateliéru konceptuálních tendencí. Roku 1993 byl habilitován docentem na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě v oboru malba a nová média.

Jako pedagog formoval a realizoval program personálního obsazení ateliéru konceptuálních tendencí. Odborný program výuky koncipoval na jedné straně v úzké specifické spojitosti s brněnskými tradicemi, na druhé straně otevřenou komunikací směrem k současným postmoderním tendencím ve světovém výtvarném umění.

Ve formování nové koncepce školy a při dlouhodobé přípravě představy současného výtvarného pedagogického diskursu spolupracoval s nynějším děkanem FaVU.

Jako výtvarník v intermediálním oboru se zúčastnil zahraničních výstav, prezentoval se v Evropě i v zámoří. Je zastoupen v některých prestižních sbírkách, například v Ludvig Museum Aachen a v Mediaarchiv Documenta X. v Kaselu.

Poslední období tvorby představuje loňská monografie „Videoantologie: „Peter Rónay”.

Nízké riziko nese nízké zisky

Z vystoupení Roderika Barkera, výkonného ředitele Technologického parku Brno

Již před příchodem do Brna jsem byl seznámen s tím, jak se vyvíjel projekt i situace kolem něj. Bylo zřejmé, že partneři, tj. město Brno, VUT i Bovis mají rozdílná očekávání a cíle, které by podle nich Park měl dosáhnout. Měl jsem pocit, že spolupráce všech by se mohla zlepšit, a proto jsem po příchodu do Brna navštívil prof. Vavřinu, abych zjistil, jaký má VUT názor na projekt, a porozuměl, z čeho pramení celkové rozčarování. Hlavní výtkou bylo, že mezi nájemci v CTPB nejsou české firmy a že prakticky neexistuje spolupráce nájemců s VUT. Chápu důležitost obou bodů, a pokusil jsem se systematicky pracovat na jejich zlepšení. Dnes je z 8 nájemců 6 českých poboček zahraničních firem a dva jsou zcela v českých rukou.

Strategie

Byl jsem obzvláště zaangažován na firmě Orgrez, která projevila zájem o přestěhování do CTPB. Vedl jsem s ní v průběhu 14 měsíců řadu jednání (pozn. překl.: konečná Smlouva o budoucí smlouvě byla podepsána na počátku května) a poznal jsem, že vyhovuje kritériím VUT. Věříme, že ještě v tomto roce pro ni postavíme novou budovu. Další firmou, s níž vedu jednání, je Delong Instruments Industrial a její sesterská firma DI. Také tyto firmy splňují kritéria VUT. Jednání trvají už přes půl roku. Projekt Technologického parku hodlá přilákat jak domácí, tak i zahraniční firmy, a z toho musí vycházet naše strategie.

Překážky

Největším problémem, který máme při jednání s českými firmami, zejména s těmi malými a středními, je úroveň nájemného nebo prodejní cena. První postavená budova, Kaplanova, byla záměrně koncipována se špičkovou kvalitou. Tato skutečnost, spolu s velkou vyvolanou publicitou, měla demonstrovat standard, k němuž CTPB hodlá směřovat při vybudování centra špičkových technologií. Souhlasím s tímto rozhodnutím. Nicméně nájemné, odvozené z nákladů na výstavbu, je vysoké, a do budovy jsou umístěny firmy, které si je mohou dovolit.

Strategii, kterou sledovat nemůžeme, je stavět se ztrátou. Často je úroveň nájmu či prodejní cena budovy, kterou si české firmy mohou dovolit, nižší než naše souhrnné náklady na výstavbu, a tyto návrhy musíme odmítnout. Tak jsme ukončili jednání s počítačovou firmou Betacontrol, která za hotové výrobní jednotky nabízela částku o 5 milionů Kč nižší, než byly naše náklady.

V jistém smyslu jsme omezeni standardem, který by byl přijatelný pro VUT a pro ÚHA, pokud chceme využít pozemky před strojní fakultou. Nízké nájemné by bylo možno dosáhnout pouze v levných budovách, tedy v přízemních modulárních staveních s minimálním vybavením. Ty ovšem nevypadají „hi-tech“ a zřejmě jsou pro tuto zónu nepřijatelné. Skutečné náklady na výstavbu jsou ovšem jen částí celkových nákladů Technologického parku. K nim přistupuje cena vykoupených pozemků a investice do infrastruktury,

kteří jsou při tak velkém projektu nemalé. Na rozdíl od situace v běžných technologických parcích, které v západních zemích dostávají příspěvek až do výše 40 %, je CTPB stavěn bez jakýchkoliv vnějších příspěvků. Jakákoliv investice je spojena s rizikem. Nízké riziko přináší nízké zisky. Výstavba parku patří mezi dlouhodobé investice, kde jsou zisky realizovány až po mnoha letech, a vložené investice jsou přitom značné. Česká republika je spolu s dalšími zeměmi střední Evropy pokládána za region s vysokým rizikem, a každý investor zde bude očekávat vyšší zisky než z podobných projektů v „bezpečnějších“ regionech. Střednědobé státní obligace, garantované vládou a tedy bez rizika, vynášejí 14 % ročně. TPB tedy musí jít nad tuto úroveň, aby svým akcionářům zabezpečila odpovídající úroveň zisku za jejich investice.

Je ovšem možné revidovat cílové úrovně zisku a redukovat v nejvyšší možné míře náklady, abychom přilákali české firmy. Přesně to jsme udělali jak v případě Orgrez, tak DI. Je ovšem třeba pochopit, že i zde jsou jisté meze, za něž TPB nemůže jít. Nelze předpokládat, že TPB je bohatá západní firma, která je schopná podpořit činnost českých firem, např. dotovaným nájemným. To zcela jistě není možné.

Cíle

Jsem přesvědčen, že můžeme dosáhnout úspěchu v projektu Technologického parku, pokud se zaměříme na jeho silné stránky. Nejsme v situaci, kdy můžeme konkurovat jiným lokalitám vhodným pro obecné využití. Jsme technologický park a v tom musí být naše přednost. Kritickým faktorem je pak spolupráce s VUT, která dává váhu našemu záměru stát se špičkovým technologickým parkem nejen v České republice, ale v celé střední Evropě. Byly založeny i jiné technologické parky, ale pokud vím, žádný z nich není v podobné fázi rozvoje a žádný z nich nemá potenciál tak těsné spolupráce s vhodnou vysokou školou. Prvky úspěšného parku jsou zde přítomny, jen musíme účinněji spolupracovat, abychom je proměnili v úspěch projektu.

Existuje názor, že Bovis je motivován ziskem. To je nepochybně pravda, platná obecně pro všechny komerční organizace. VUT je motivováno vizí rozvoje střediska špičkových technologií v blízkosti jejich hlavních fakult a možností rozvoje svých činností ve spojení s firmami. Město Brno je motivováno možnostmi vytvářet nová pracovní místa a propagaci města jako důležitého průmyslového střediska, navazujícího na dlouholetou úspěšnou tradici. Úspěšný Technologický park může splňovat všechny tyto cíle, a je tedy odpovědností všech partnerů o tento společný cíl usilovat.

Co můžeme pro to udělat

Domnívám se, že VUT je schopna tyto záměry velmi přiblížit. Mám dobré pracovní vztahy se všemi jednotlivci, kteří jsou do projektu zapojeni, a věřím, že se otevírá skutečná šance pro výrazný posun vpřed ke

spokojenosti všech partnerů. V krátkosti: potřebujeme firmy, které by přišly do Parku, čím více, tím lépe. Měly by to být takové firmy, které VUT v Parku očekává. Pro tento typ firem chceme být maximálně pružní v jednáních o ceně.

TPB plně podporuje myšlenku zřízení inkubátoru firem v TPB. Podrobně jsem ji prodiskutoval s Petrem Holcem z VUT. Firmám, které projdou tímto inkubátorem, můžeme nabídnout snížené nájemné v hlavních budovách Parku. Taková spolupráce je možná. Kromě toho hledáme podporu vlády při výkupu pozemků a investicích do infrastruktury a nabízíme projekt TPB jako vhodný pro vyzkoušení dalších možných podpůrných programů. Návrh je již připraven a spolu s vedením školy a podporou prof. Ondráčka bude předložen ministru průmyslu a obchodu.

VUT může udělat hodně pro zlepšení spolupráce s nájemci v Parku. Vedení Silicon Graphics se na mne obrátilo s přáním zvýšit spolupráci s VUT. Rád je tlumočím a rád budu věnovat čas i úsilí k tomu, abych podobné aktivity podpořil.

Rád bych závěrem zdůraznil, že podobné příležitosti existují a že více než kdy jindy je třeba pracovat spolu na dosažení společného cíle. Děkuji za možnost vystoupit na této vědecké radě a vidím v ní počátek účinnějšího partnerství. Nicméně je třeba připomenout, že nelze tyto záležitosti odkládat. Do 18 měsíců by za námi měly být viditelné výsledky, jinak jak Bovis, tak Magistrát města Brna přehodnotí zřejmě svůj přístup k projektu. Shodou okolností je to též doba mého pobytu v Brně, během které by měla být dokončena výstavba budovy pro Orgrez. Skutečně věřím, že v této době můžeme společným úsilím dosáhnout toho, že úspěšná budoucnost Technologického parku Brno bude nezpochybnitelná.

(red)

R. Barker z pověření firmy Bovis převzal na přechodnou dobu vedení CTPB.

Elektronické informační zdroje

Specializované odborné časopisy jsou pro vědeckou práci nepostradatelné – tento axiom platí nejen v knihovnictví. VUT v Brně vyjadřuje podporu této skutečnosti tím, že každoročně vyčleňuje ze svých finančních prostředků částku na odběr zahraničních časopiseckých titulů.

Firma Lange und Springer, která je v současnosti hlavním dodavatelem zahraniční literatury pro VUT, předstoupila koncem minulého roku před své abonenty s projektem L@SER.

Smyslem tohoto programu je poskytnout uživatelům elektronický servis: přístup k časopisům v elektronické podobě, reference o časopiseckých titulech, informace o vydavatelských domech apod. Na adrese <http://www.lange.springer.de:8080> je k dnešnímu dni cca 500 časopiseckých titulů, které firma L&S distribuuje. Jedná se o časopisy různých vydavatelů a jejich počet je průběžně doplňován tak, aby do konce roku 1998 bylo v počítačové síti Internet zpřístupněno 5 000 titulů.

Vyhledávat lze podle názvu časopisu a nakladatele. Po zvolení titulu (odkliknutí ikony vlevo vedle titulu) a čísla (ročníku) se zájemci nabídnou na obrazovce jednotlivé články, které jsou většinou opatřené abstraktem. Až potom lze vyhledávat bez omezení, to znamená, že tyto informace jsou k dispozici naprosto volně komukoliv. Zcela spolehlivě zatím fungují pouze tituly vydané nakladatelstvím Springer, tzn. že u záznamů tohoto nakladatelství obdrží uživatel kompletní informaci včetně abstraktu. Lze jen doufat, že firma L&S bude úspěšná v uzavírání smluv s ostatními subdodavateli, aby se naplnily cíle tohoto programu:

- tištěné a elektronické verze časopisu v jednom kompletu
- jednoduché rozhraní pro vyhledávání
- jenom jedno uživatelské heslo pro všechny elektronické časopisy
- pohotovostní služby
- doručování plných textů časopiseckých článků
- přístup k plným textům elektronických článků

Současný stav a blízká budoucnost projektu L@SER v prostředí VUT: na výše uvedené internetové adrese je tedy možné už nyní libovolně vyhledávat. Během měsíce května obdrží VUT uživatelské heslo, které umožní přístup k plným textům časopiseckých článků. Do konce roku 1998 bude přístup k elektronickým verzím časopisů bezplatný, pro příští rok se chystá výpočet cen, který zohlední vyšší poplatek předplatitelů papírových verzí.

Navazují na úvodní slova tohoto článku o nepostradatelnosti odborných časopisů. Množství informací se stále zvětšuje, proto je nutné pro orientaci využít sekundárních pramenů. Renomovaný zdroj je báze **Current Contents** (CC). Tento titul jistě není v akademické obci neznámý, existoval již v minulosti v klasické papírové podobě. V případě CC se jedná vlastně o průběžné sledování časopisů, respektive obsahu jejich jednotlivých čísel.

Ve spojení s výpočetní technikou tvoří CC mocný rešeršní nástroj. VUT v Brně je prostřednictvím Ústřední knihovny odběratelem řad „Physical, Chemical & Earth Sciences“, „Engineering Sciences & Technology“ a „Agriculture Biology & Environmental Sciences“. Každá řada excerpce cca 1 000 časopiseckých titulů. Na internetové adrese <http://www.isinet.com> je možné se seznámit s časopisy, které jsou v CC sledovány. První dvě z výše uvedených řad CC jsou přístupné v Ústřední knihovně, třetí řada je ve Zlíně. Vyhledávat lze v Ústřední knihovně, výsledky rešerše je možné uživateli zasílat v elektronické podobě.

Od června dostane VUT zkušební on-line přístup ke všem řadám CC. Je žádoucí, aby se uživatelská obec VUT s touto možností seznámila. Sledování obsahů musí předcházet objednávání odběru časopisů. Vždyť ne všechny články jsou pro abonenta relevantní (a ceny předplatného rostou rychleji než rozpočty).

Mgr. Nataša JURSOVÁ
Ústřední knihovna

Přírůstky knižní literatury

BILLINGTON, J. – REISIG, W.: Application and Theory of Petri Nets
Berlin, Springer-Verlag 1996
EA 4818

DOČEKAL, D.: 1001 tipů a triků pro Windows 95
Brno, Computer Press 1997
EA 4845

DADO, S.: Senzory a měřicí obvody
Praha, ČVUT 1996
EA 4849

FEIBEL, W.: Encyklopedie počítačových sítí
Brno, Computer Press 1995
EA 4846

GLIDDEN, R.: Graphics Programming with Direct 3D
Massachusetts, Addison-Wesley 1997
EA 4814

GOOSENS, M. – RAHTZ, S. – LATEX Graphics Companion
Massachusetts, Addison-Wesley 1997
EA 4805

HALSALL, F.: Data Communications, Computer Networks and Open Systems
New York, Addison-Wesley 1992
EA 4323

HORSTMANN, C. S.: Vyšší škola objektového návrhu v C++
Brno, Science 1997
EA 4796

KADLEC, Z.: Průvodce nitrem BIOSu
Praha, Grada 1996
EA 4829

KRUGLINSKI, D. J.: Visual C++
Washington, Microsoft Press 1997
EA 4837

MEHROTRA, K. – MOHAN, C. K.: Artificial Neural Networks
Cambridge, MIT Press 1997
EA 4820

MENEZES, A. J. – OORSCHOT, P. C.: Applied Cryptography
New York, CRC Press 1997
EA 4807

MĚCHURA, M. B.: Mistrovství ve Wordu
Brno, Ryšavý 1996
EA 4840

MĚCHURA, M. B.: Word 7.0 pro Windows 95

Brno, Ryšavý 1996

EA 4844

MINOLI, D. – ALLES, A.: LAN, ATM and LAN Emulation Technologies

Boston, Artech House 1996

EA 4834

MOTYČKOVÁ, L.: Distribuované, systémy / výpočty v sítích

Brno, Science 1997

EA 4797

OPPLIGER, R.: Authentication Systems for Secure Networks

Boston, Artech House 1996

EA 4833

PERRY, P. J.: JAVA, tvorba dokonalých stránek www

Praha, Grada 1996

EA 4804

RICHTER, J.: Windows pro pokročilé

Praha, Computer Press 1997

EA 4806

SIMON, R. J.: Multimedia ODBC API Bible-Windows 95

California, Waite Group Press 1996

EA 4847

SOMMERVILLE, J.: Software Engineering

Edinburg, Addison-Wesley 1996

EA 4819

ŠÍMA, J. – NERUDA, R.: Teoretické otázky neuronových sítí

Praha, MATFYZ PRESS 1996

EA 4836

TIEN, M. – LEE, CH.: High-Level Test Synthesis of Digital VLSI Circuits

Boston, Artech House 1997

EA 4832

*Oborová knihovna FEL, Božetěchova 2, Brno
pí. Kirchnerová, tel. 7275111*

Životní prostředí na CD ROM

Ekologická nadace ENVIPTIUM Brno připravila na CD ROM 38 diplomových prací z oblasti ochrany životního prostředí:

ENVIBRNO 97 IV. ročník soutěže diplomových prací

1. Soutěž diplomových prací z oblasti tvorby životního prostředí:

Pořadatelé a sponzoři IV. ročníku

Spolupracující organizace

Závěrečný protokol a seznam finálových účastníků

Seznam všech diplomových prací v soutěži 1997 podle jednotlivých kategorií

Plné texty 38 diplomových prací soutěže IV. ročníku — ze všech přihlášených oborů s detailními informacemi o předchozích soutěžích

2. Aktuální informace z oblasti ochrany a tvorby životního prostředí

3. Enviromentální výkladový slovník

4. Seznamy diplomových prací a jejich autorů z vysokých škol

5. Sponzoři a spolupracující firmy, informace o nich

6. Životní prostředí Brno

(hop)

Čtení nad Seinou

Nová státní knihovna v Paříži, navržená na principu starých klášterů, má přinutit k soustředěnosti

Nová státní knihovna v Paříži se vynořuje nad Seinou ve čtvrti Tolbiac, v prostoru, který byl ještě donedávna železničním kolejštěm. Dovybavuje levý břeh Seiny unikátním zařízením vytvářejícím pestrou nabídku pro čtenáře i badatele.

Knihovna je nejvíce ambiciózní, ale též velmi diskutovaný projekt éry prezidenta François Mitteranda. Idea vytvořit „intelektuální prostor“, nástroj schopný odpovídat na otázky v oblasti výzkumu a kultury a rozvinout nové informační technologie na prahu třetího tisíciletí, se zrodila v r. 1988 a byla zrealizována během necelých deseti let.

Autor návrhu Dominique Perrault přistoupil k řešení formou prostorového projektování za pomoci výpočetní techniky. Tento přístup je z díla čitelný. Je racionální, precizní, s opakujícími se geometrickými prvky. Čtyři výškové objekty o 25 podlažích přijaly tvar písmen „L“, který podle architekta D. Perraulta symbolizuje otevřenou knihu. Čtyři otevřené knihy jsou situovány v rozích náhorní plošiny pyramidálního objektu, esplanády, která svým rozměrem, odpovídajícím Place Concorde, nezůstává nic dlužna monumentálnosti pařížských operací.

Výškové objekty knihovny byly původně koncipovány jako transparentní objemy. Požadavky depozitářů na speciální mikroklima si vynutily za prosklenou fasádou umístění mobilních elementů. Jsou z exotických dřevin a chrání kanceláře a v horních podlažích kontejnery s knihami. Uživatelé kanceláří svými proměnnými nároky na přirozené osvětlení vytvářejí na fasádě zajímavou hru způsobenou pohybem dřevěných panelů.

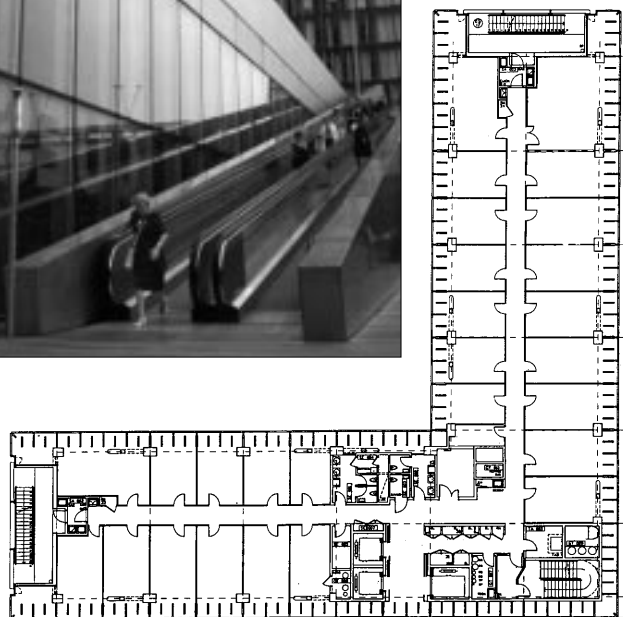
Návštěvník, který vystoupá po dřevěných stupních pyramidy na úroveň esplanády, může obdivovat život na Seině, novou okolní zástavbu bytových domů či pozastavit se nad zelení, kterou tvůrce na obvodu esplanády znásilnil do geometrických zamřížovaných bloků.

V tomto strohém prostředí, obklopen výškovými objekty depozitářů, je návštěvník přitahován příjemně kontrastující zelenou plochou tvořenou korunami vzrostlých stromů v ústředním atriu. Do něho na východě a západě klesají pohyblivé rampy, které přivádějí uživatele knihovny do velkých, četnými službami vybavených foyer. Na klasickém principu starých klášterů se život knihovny odehrává kolem centrálního dvora — atria. Kolem jsou uspořádány studovny, čítárny, seřazené do tematických celků. Limitovaný počet míst ve studovnách, navzdory poplatkům za vstup k informacím, vytváří dlouhé fronty zájemců. Atrium, z něhož se do studoven vstupuje, a zeď vzrostlých píní a dubů toto čekání zpřijemňují.

Všechny plánované aktivity státní knihovny v Paříži nebyly ještě zrealizovány v plném rozsahu. Dvě kapacitní auditoria pojmu rozmanité kulturní aktivity, konference, audiovizuální projekce a hudební workshopy. Rovněž nabídka počtu titulů knih a časopisů i multimediálního vybavení bude ještě dokompletována. Široké veřejnosti budou určeny i četné z vědecky a politicky orientovaných titulů. V sále tisku lze konzultovat aktuality, z nichž mnohé se obměňují denně, další pak jednou za týden.

Služby jsou poskytovány všem návštěvníkům, i těm s omezenou mobilitou, ale i osobám s vizuálním handicapem. Bohatství služeb, vysoký standard ve studovnách a badatelárnách a neočekávané senzací se podílejí na tvorbě nejpokrokovější knihovny současnosti.

Prof. Ing. arch. Helena ZEMÁNKOVÁ, CSc.

Osmisté narozeniny Sorbonny

Budoucnost definovaná jako prostor evropské univerzity

Jak vybudovat Evropu znalostí, vědomostí, vzdělávání, vycházejících z bohatosti a rozmanitosti národních kultur? Víze jedné Evropy neznamená pouze Evropu bank a sféry ekonomickou. Evropa, kterou stavíme, není pouze „Euro“. Tento záměr rezonoval po dva dny ve velkém amfiteátru Sorbonny v průběhu oslav osmistých narozenin slavné pařížské univerzity.

Slavnostní ceremonie se zúčastnili čelní představitelé světově proslulých univerzit, velvyslanci, politikové. Rektor Sorbonny udělil čestné doktoráty ministrům pro vzdělávání z Velké Británie, Itálie, Německa a Francie, kteří předsedali následným kulatým stolům na téma:

- mobilita studentů, učitelů a výzkumných pracovníků
- vyšší vzdělávání a zaměstnání
- evropský výzkum
- evropská univerzita a otevřená univerzita

Ve společné závěrečné deklaraci o harmonizaci systému evropského vysokoškolského vzdělávání byla vyslovena podpora meziuniverzitním jednáním směřujícím k evaluaci nabytých znalostí, uznání diplomů.

Potvrzeno bylo i dělení vysokoškolského studia na

- bakalářské tříleté studium, multioborové, se získáním znalostí jazykových i v oblasti nových informačních technologií
- s navazujícími stupni inženýrského a doktorandského studia.

V deklaraci byl kladen důraz na mobilitu studentů, na studium na zahraničních univerzitách a jeho uznání na domácí univerzitě na základě jednotných hodnotících kritérií, kreditů. Deklarace vyzdvihuje možnost vstupu studenta do univerzitního světa ve kterémkoliv období profesního života.

Mobilita studentů a univerzitních pracovníků se zrodila s rozmachem univerzit na evropském kontinentu. Četné konflikty ji mnohdy během staletí bránily, ale byla ještě živá v době, kdy ji Stefan Zweig popsal ve „Světě věčerejška“ před tím, než vzrůst nacionalismu a světové války posílily národní bariéry. Po r. 1945 si evropské země začaly hojit své rány a připravovat svou univerzitní budoucnost. Dávaly přitom přednost pobytům v Severní Americe, která se v té době jevila jako nová kolébka vědění a rozšiřování vědy.

Vědomé úsilí evropských institucí spolu s rozvojem bilaterálních mezievropských vztahů umožnilo oživení evropského univerzitního světa. Programy jako Erasmus nebo Leonardo jsou dnes známé po celém světě a jsou všude uznávané. Přesto se však po celém světě pocituje, že je třeba vytýčit novou etapu univerzitní spolupráce přímo v rámci Evropské unie. Jedná se konkrétně o mobilitu účastníků vzdělávacího procesu a výzkumu. Teď, kdy byly překážky mobility jasně Evropskou unií analyzovány, vzniká otázka, co je dnes třeba pro mobilitu učinit, aby se stala živější, přitažlivější a nutnější.

Položme si otázku, jestli jsme na Vysokém učení technickém schopni plně využít nabídku EU a v rámci programů realizovat mobilitu našich studentů. Při přípravě studentů sehrávají významnou roli učitelé kateder jazyků. Jaké jsou podmínky k jejich práci?

Studenti ze středních škol především odborně zaměřených nepřicházejí k nám dostatečně vybaveni ani v obecných jazykových znalostech, důležité je pak nabytí odborné terminologie. Víze společné Evropy bude přitom znamenat přehodnocení významu jazykových znalostí v profilu inženýra.

Prof. Ing. arch. Helena ZEMÁNKOVÁ, CSc.

Produkovat více studentů za méně peněz

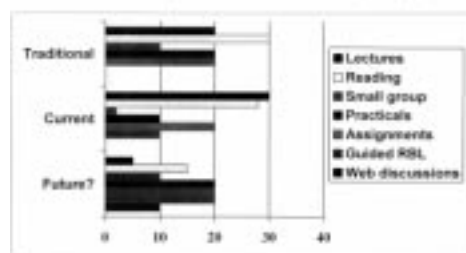
CRE (Asociace evropských univerzit), která je prakticky největší organizací sdružující evropské akademické instituce (má skoro 600 členů), pořádá dvakrát do roka tématicky zaměřenou konferenci. Ve dnech 21. – 22. května 1998 byla hostitelem jubilejní 50. Konference CRE Guildhall University v Londýně, která v tomto roce slaví 150 let od svého založení. Název letošní konference byl „Inovace výuky ve vysokoškolském vzdělávání“ a jejím tématem, vyvolaným všeobecně pocíťovaným tlakem vlád a společnosti na školy terciárního vzdělávání ve většině států Evropy, bylo: produkovat více absolventů za méně peněz. Nejsme tedy sami, koho se tento problém týká.

V průběhu dvoudenního zasedání účastníci vyslechli úvodní referát (prof. Cees van der Vleuten: Towards a new paradigm in higher education), diskusní panel k hlavnímu tématu (The renewal of teaching services in European Universities), shlédli demonstraci výukových programů určených k individuálnímu studiu a účastnili se čtyř diskusních skupin (The management of learning technologies, Academic management: Is it possible?, Managing standards, Staff development for new teaching practices). Konference se účastnilo devět rektorů českých VŠ, celkem bylo přítomno skoro 250 rektorů evropských VŠ. Podrobné materiály z konference jsou pro zájemce k dispozici na sekretariátě rektora VUT. Zde uvedu jen několik poznatků, možná subjektivně zabarvených.

Způsob vysokoškolského vzdělávání je předmětem zkoumání a optimalizačních snah na všech školách světa. Optimalizačním kritériem je většinou kompromis mezi dokonalou (ve smyslu didaktickém) a ekonomicky realizovatelnou formou výuky. Ze systémového hlediska jde o problém řešitelný v mnohorozměrném stavovém prostoru, přičemž kritériální funkce je definována velmi rozmanitě, stochasticky a obsahuje množství parametrů, které se mění podle typu školy, vědního oboru a celé řady dalších podmínek. Jako učitelé technicky zaměřené VŠ jsme (až na výjimky) amatéři, vyzbrojení sice delší či kratší praxí, avšak bez speciálních teoretických znalostí pedagogiky. Obvyklé kuloární diskuse, provádějící každé setkání akademických pracovníků, však potvrzují několik obecně platných zásad a pravidel.

Přes nepopiratelný význam nových informačních a didaktických technologií zůstává osobnost učitele základním kamenem všech vzdělávacích procesů. Snahou je vytvořit takovou skladbu výuky, aby se dosáhlo optima využití času kvalitních pedagogů (všude jich je nedostatek) a současně byly ve správné míře zastoupeny i ostatní studentovy činnosti. Univerzální řešení je těžko realizovatelné. Každý obor má svá specifika. Jeden z mnoha modelů nabídl i pořádající univerzita (viz graf).

Student study time distribution (campus)

Všeobecně stoupají požadavky na možnosti celoživotního vzdělávání, které je vyžadováno zejména v technických oborech vzhledem k rychlým změnám technologií. Důležitá je přitom masivní účast odborníků z praxe. Interním zaměstnancům univerzity obvykle zbývá role teoretických úvodů a organizační zabezpečení těchto kurzů a programů.

Značný důraz je kladen na mobilitu studentů i pedagogů. Problém, který budeme muset urychleně řešit nejen v mezinárodním měřítku (v souvislosti s přidružením k EU), ale také uvnitř státu. Bytová situace zatím prakticky znemožňuje jakékoliv rozsáhlejší výměny. Jazykové znalosti jsou zatím naší velkou slabinou a musíme konstatovat, že optimistické prognózy, vyslovované po listopadové revoluci, se zatím naplnily jen velmi málo. To je ovšem úkol spíše pro instituce středního školství než pro univerzity.

Prof. Ing. Petr VAVŘÍN, DrSc.

Jeden rok za velkou vodou

S Petrem Štěpánkem o humanitární pomoci, poruchách staveb a nevhodném podloží

V prvních dnech po povodních se v loňském roce zapojili do humanitární pomoci pedagogové a odborníci z brněnské VUT, mnozí z nich pak situaci sledují dodneška. Jak vypadá kraj po povodních po roce, zda jsou obyvatelé dnes „za vodou“, jsme se zeptali doc. RNDr. Ing. Petra Štěpánka, CSc. z Fakulty stavební, který jako odborník na posouzení statiky registruje o dané oblasti nové problémy.

Právě před rokem jste pomáhali jako odborníci v zatopených oblastech. Jaký je dnes výsledek?

Ještě v průběhu povodní, tj. na počátku července loňského roku, nabídla stavební fakulta pomoc postiženým oblastem. Jednalo se o bezplatnou humanitární pomoc, která byla zaměřena na řešení dvou základních problémů: aby nedocházelo k ohrožení životů a zdraví lidí, kteří by zůstali bydlet v objektech s narušenou statikou, u nichž hrozilo bezprostřední nebezpečí havárie, ale také o to, aby se nesnášely objekty, u kterých to nebylo bezprostředně nutné. Brzy se zapojily do práce i místní firmy, které nás časem nahradily a které fungují dobře dodnes. Po dvou až třech měsících jsme humanitární akce ukončili. Naše práce se začala orientovat prostřednictvím ústavů na posudky či sanace daných objektů. Zapojily se například ústavy pozemního stavitelství, geotechniky, stavebních a zkušebních metod, ústavy kovových a dřevěných konstrukcí, stavební mechaniky, radiační defektoskopie a také my, betonáři. Ústavy vodohospodářského oboru se zapojily do řešení problémů spojených s likvidací následků povodní v extravilánu i do koncepčního řešení problematiky perspektivní obrany proti povodním, případně i znečišťování vodních toků.

Na čem pracoval konkrétně váš ústav?

Podílel se například na návrhu a projekční dokumentace pro zpracování sanace kostela ve Starém Městě u Uherského Hradiště, čtyř mostů na Krnovsku či zesilování zděných konstrukcí na Uherskohradištsku. Jde o dílčí zakázky, řešené již v rámci hospodářské činnosti naší fakulty, které patří spíš do jakési druhé etapy pomoci.

Bylo toto neštěstí vhodné k tomu, aby zde studenti získali praxi?

Ne. Zpočátku jsme sice s sebou brali doktorandy, ale jen dočasně. V době povodní totiž nebyla výuka. Později jsme tam působili v pětičlenných pracovních skupinách, každá jezdila do jiné oblasti, znala lokální problémy, a nehodilo se doplňovat ji o někoho nového. Navíc z takového neštěstí přece nešlo dělat exkurzi. Studenty poučíme na přednáškách: například k tématu zděných konstrukcí zařadíme partie o pevnosti zdiva z nepálených cihel a o sanacích narušených objektů. Odbornou veřejnost zase informujeme na přednáškách, konferencích a v odborném tisku.

Můžete odhadnout, zda je dnes situace v relativním klidu?

Není. Kdyby šlo jen o vlhkost domu, dal by se vysušit přístroji, které přišly do postižených oblastí od nás i z ciziny. Horší je, že pod mnoha domy je podloží silně promočené. Na severní Moravě díky podmáčení dochází k sesuvům celých svahů. Jsou i případy, kdy se sesouvá celý svah včetně domů a míří na další obydlenou čtvrť. Na jihu jsou na tom nejhůře domy z nepálených cihel, které stály v oblastech dlouhodobě zaplavených vodou a v oblastech, kde se i v nynější době udržuje vysoká hladina spodní vody. Domky, které nebyly porušeny v době povodní, se v důsledku nerovnoměrného vysychání podloží a jím vyvolaných nerovnoměrných sedání dnes porušují. Bohužel i v nynější době jsou vydávány stále další demoliční výměry. Některé objekty, které v době našich návštěv byly neporušené, dnes hrozí havárií.

Je nebezpečí vidět pouhým okem, nebo musíte zkoumat a vyměřovat?

Na podloží člověk nevidí nic, ale dům má takové trhliny, že jimi v některých místech prostrčíte ruku. Ty se den ode dne zvětšují. Pro obyvatele je to strašné. Vyvázli z nejhorší kalamity a dnes se jejich dům trhá a oni musejí pryč. Dále je důležité upozornit i na to, že lidé mají ke svým domům citovou vazbu a chtějí udržet je za jakoukoliv cenu.

Bývá ve většině případů levnější jej prostě snést?

To bych si netroufl říct. Je to jako s léčbou člověka. Některá nemoc se dá vyléčit lékem, jiná se musí opeřovat. Snesení je až posledním řešením. Rozhodující budou peníze a těch mají obce i vlastníci narušených objektů málo. Sice něco dostali za demoliční výměr, něco od pojišťovny, ale ne mnoho. A připomeňme i příběh pojišťovny Morava.

Čím se v takovém případě „léčí“?

Pokud jde jenom o podloží, jedinou možností je zajistit, aby nedošlo k nerovnoměrnému sedání základů. To lze několika způsoby, ale je to finančně velmi náročné. Taková sanace má cenu například u objektu, kde uděláme mikropilotovou stěnu a zachráníme několik objektů za ní. Něco jiného je zkusit to u jedné stavby: pak si spočítáme, že za metr mikropiloty se počítá víc než 2 tisíce korun, a do 3 metrů hloubky zaplatíme 6 tisíc korun jen za mikropiloty. A potřebujete jich tam 10 nebo 20. To většinou — v případě objektů ze smíšeného zdiva, které jsou většinou starší než 60 let, a jsou tedy technicky i morálně zastaralé — nejsou efektivně vynaložené peníze.

Kde je šance, že podloží bude sedat rovnoměrně, doporučujeme stažení objektů předpínací výztuží. Také se dá zamezit sedání podloží. Snesení objektu je poslední možnost.

Bylo evidováno málo poškozených památek. Naši předkové prý věděli, kde stavět.

Ano, ale v zastavěném území, například v Otrokovicích, už zapoměli nebo stavěli v jiné době a v jiných, rizikovějších lokalitách. V těchto rovných krajinách se mnohdy kostelíky stavěly na navážkách nebo násypch, a ty si po promáčení také sedly, a tak nakonec ani ony poškození neunikly.

Pavla HOBSTOVÁ

V některých objektech bylo nutno po opadnutí vody podchytit strop, aby nedošlo k jejich zřícení.

Foto: Doc. Ing. Zdeněk Bažant CSc.

Posouzení statické stability zděných objektů poškozených povodní

Domy v království českém

V oblastech Přerova (Troubky) a Uherského Hradiště (Staré Město) se ochranné hráze řeky Moravy přelily na více místech. Přelítá voda se na plochem území pohybovala autonomně a zaplavila rozsáhlé území včetně obytných a inženýrských staveb na něm stojících. Znamenalo to rychlý přítok nadměrného množství vody, velký proud s výškou vody nad úrovní terénu do 3,0 m. Převážně se jednalo o řadovou zástavbu s rozsáhlými prostory ve dvorním traktu (hospodářská stavení, zahrady), bez podsklepení a se založením na mělkých základech z kamenné rovnániny. Tloušťka nosných zdí se pohybovala u jednopodlažních objektů kolem 600 mm, stropy byly dřevěné trámové a krovy měly převážně sedlový tvar. Zejména ve starších částech obcí byla v minulosti většina rodinných domů vystavěna z nepálených cihel. Mnohdy byly koncipovány a realizovány nosné zdi jako kombinované (vrstevnaté), tj. jako směs cihel pálených a nepálených. Prvních pár vrstev zdiva (obvykle tři až pět) nad základem bylo z kamene nebo pálených cihel, ostatní z cihel nepálených. Obdobný postup byl volen také v oblasti těsně pod uložením stropních trámů. U některých samostatně stojících objektů přibližně obdélníkového půdorysu byly také pro vyzdění rohů nosných obvodových stěn používány pálené cihly, které zhruba po 1 m od rohu byly postupně nahrazovány cihlami nepálenými. Tento způsob ostatně připouštěl „Stavební řád pro království české“ z 8. ledna 1889, kde se v § 105 praví: „Budovy přízemkové, které zaplavením nejsou ohroženy, mohou být zřizovány také z cihel nepálených (z vepřovic). V případě tom však třeba, aby základní zdi vyhnány byly až do výše 45 cm nad povrch půdy, pak aby nárožní pilíře i s mezipilíři, jichž by bylo potřebí, až po krov zřídily se z kamene nebo z cihel pálených.“

Některé tyto objekty byly později rekonstruovány s použitím pálených cihel nebo cihelných bloků. Důvodů pro použití nepálených cihel bylo poměrně hodně. V minulosti byly pálené cihly drahé, problémem byla i doprava cihel z cihelny na staveniště. Často nebyly pálené cihly snadno k dispozici, na druhé straně materiálu na vepřovice bylo v místě stavby obvykle dostatek. Přitom je všeobecně známo, že vepřovice se pro obytné stavby poměrně dobře hodí, neboť mají dobré tepelné izolační vlastnosti a po vyschnutí jsou i dostatečně pevné.

Domy pokleslé v kolenou

Postupem doby, jak stoupaly nároky na kvalitu bydlení a rostly požadavky na velikost obývaného prostoru, docházelo postupně k přistavování dalších místností směrem do dvora a do výšky. Do původních konstrukcí z nepálených cihel byly kotveny další nosné zdi, v rámci dispozičních změn byly původní nosné zdi oslabovány dodatečnými otvory (okenními, dveřními), případně byly nahrazovány původní výplně otvorů v rámci prosvětlení interiérů většími. Tím docházelo při stavebních úpravách k postupné přeměně

objektů s původně nosnými souvislými zdi na nosný systém tvořený osamělými pilíři. Prostorovou tuhost objektů zajišťovala již jen konstrukce stropu (trámy s podbíjením a záklopem) a konstrukce krovu. Přitom v rámci úprav a přístaveb ve dvorním traktu objektů docházelo při napojování střech nad nově budované prostory i k oslabování prostorové tuhosti konstrukce

příchodu vody). Samozřejmě je třeba si uvědomit, že selhání pevnosti bylo odvislé na intenzitě proudu vod, na provedené omítce, na obkladech apod. (obklad či dobrá vnější omítka zdiva z vepřovic oddělila destrukci zhruba o 12 až 24 hodin).

Celkový pohled na objekt v havarijním stavu.

krovu, takže roli vodorovného ztužení přebírala stropní konstrukce nad přízemím a hlavním nosným prvkem z hlediska vodorovné tuhosti se stávalo tření v oblasti uložení (obezdění) stropního trámu. Pokud byly v rámci změn používány pálené cihly, pak většinou nebyla nově dozdivaná část konstrukce řádně provázána s původním zdivem. Novostavby a přestavby (přístavby, nadstavby, rekonstrukce) v posledních 30 letech byly již téměř výlučně stavěny z pálených cihel.

Nejhůře, co se týká vizuálního projevu poruchy, působily vodorovně vrstevnaté zdi, kdy vrstvy vepřovic vyvolávaly „pokles stavby v kolenou“, tj. v místě vepřovic docházelo k vyboulení zdi s následnými destrukcemi celé horní stavby. Mnohdy došlo k paradoxním zjevům totální poruchy přízemí s relativní neporušeností v nedávné době nadstaveného podlaží, kde již byla použity železobetonové věnce a pálené cihly.

Domy rozpuštěné

Statické vlastnosti vepřovic (pevnost) jsou většinou odvislé od materiálu, jaký byl na ně při výrobě použit. Rozbory, konanými na ÚBZK ve spolupráci s geology, byla pevnost zdiva z vepřovic stanovována většinou experimentálně. Pokud ovšem byly i relativně pevně vepřovice vystaveny působení vody, pak zhruba po 2 až 3 hodinách začaly ztrácet pevnost, měkly a roztékaly se (to odpovídá i zkušenosti z Troubek, kdy první destrukce objektů nastaly po cca 2 až 4 hodinách po

Domy za zbořenou hrází

V oblasti Zlína byla naše pozornost zaměřena na kontrolu a posudky v kolonii rodinných domků, vystavěných firmou Baťa ve třicátých letech v Otrokovicích. Území, použité jako staveniště, bylo kdysi pro stavbu Otrokovic vodohospodářsky upraveno. Ještě v dnešní době o tom svědčí místní název „Bahňák“. Odvodňovací příkopy byly během času zaneseny nebo zcela odstraněny.

Zaplavení je možné považovat za typický příklad havárie při překročení míry ochrany pomocí podélných ochranných hrází. Vlastní příčinou byla velká průrva ve hrázi, kterou voda nad Otrokovicemi vytékala. Voda pak postupovala sníženou částí území a zatopila obytné čtvrti i průmyslovou zónu. Nelze spolehlivě zjistit, co bylo příčinou protření hráze (lze jen uvážit mechanické porušení, aktivity živočichů, zetlelé kořeny stromů, nadměrnou těžbu šterkopísku apod.). Voda vystoupila až do výšky cca 4,0 m a setrvala na místě velmi dlouho.

Domky byly stavěny velice úsporně, nicméně poměrně kvalitně. Jsou z části podsklepené, s plochými střechami. Jako stavební materiál byly použity prostý a železový beton, pálené cihly, dřevo (dřevěné stropní konstrukce — fošínkové stropy). Často byly domky upravovány, přestavovány a doplňovány (vstupní prostory, garáže, dílny apod.).

Po opadnutí vody nedocházelo v této kolonii k celkovým destrukcím objektů. Pověštině se jednalo o celkové

zničení zařízení obytných prostorů v 1. NP a vybavení domků v podzemí. Proto bylo většinou navrženo odstranění všech omítek až na cihly, větrání a topení (i v létě), odstranění podhledů a podlah nad suterénem s ponecháním stropnic (fošinek) a části záklopu. Podle okolností bylo k vysušování zdiva doporučeno použít vysušovačů (kaloriferů). Pevnost cihel byla přezkoušena nedestruktivně cca měsíc po opadnutí vody — zjištěny byly cihly P 10, kvalita malty M 0,4 (nebylo zpozorováno přílišné vyplavení pojiva ze spár).

Domy z vody vymořené

V prvním období práce v terénu, které následovalo po opadnutí vody v červenci a v srpnu loňského roku, bylo cílem průzkumů vyloučit bydlení v objektech, jejichž statika byla narušena a kde hrozilo bezprostřední nebezpečí havárie. Ve spolupráci s pracovníky městských a místních zastupitelstev, kteří nás při práci v terénu doprovázeli, bylo prováděno rozdělení zasažených objektů do skupin:

a) Havarijní stav objektu

Jednalo se o objekty, které ze statického hlediska nevyhovovaly požadavkům spolehlivosti konstrukcí a u nichž hrozilo bezprostřední nebezpečí havárie, resp. o objekty, u nichž již k částečnému zřícení došlo před naší návštěvou. Tyto objekty byly určeny — na základě demoličního výměru vystaveného místním stavebním úřadem — ke sнесení.

b) Objekty staticky narušené, u kterých nebývá havárie

U těchto objektů bylo doporučeno — a místní úřady to pak pomáhaly realizovat — provést provizorní statické zajištění. Dále bylo prováděno pravidelné sledování stavu těchto objektů, aby bylo možno navrhnout příslušná opatření. V podstatě se jednalo buď o návrh způsobu opravy nebo — což ovšem bylo pro majitele objektu daleko bolestnější — o přerážení objektu do předchozí skupiny.

c) Ostatní objekty

Jednalo se o objekty, které nebylo nutno bezprostředně po opadnutí vody ani sledovat, neboť ze statického hlediska se okamžitě po povodni neprojevil žádný významný poruch.

Dobře, dá-li se to vůbec říci, přestály povodeň stavby provedené na betonových základech s technologií zdění z pálených cihel u nadzemních konstrukcí. Obvykle docházelo i v těchto případech k destrukci příček v přízemí, které se potrhaly v důsledku poklesu podlah na promočených násypch. Podlahy přízemí, byly-li promočeny, nebylo možné opravit.

Domy špatně přestavěné

Příčiny poruch na zděných konstrukcích, které se projeví na rodinných domcích bezprostředně po opadnutí vody, je možno rozdělit do několika skupin:

a) Nedostatečné fyzikálně mechanické charakteristiky zdiva z nepálených cihel.

V důsledku totálního nasycení vodou u struktury nepálených cihel i u spojující (obvykle hliněné) malty došlo

— ke snížení okamžité pevnosti zdiva. Obilky a další organické příměsi po provlhčení nabývají na objemu, a tím v nepálené cihle vznikají tahová napětí, která provlhčená hlína (se snižující se tahovou pevností v závislosti na nasycení vodou) není schopna přenést, — při opětovném vysychání provlhčených cihel rozpadu vnitřní mikrostruktury.

Vzpěrná pevnost a pevnost při dlouhodobém namáhání zdiva z nepálených cihel po jeho nasycení vodou a následném vysušení klesá; z tohoto důvodu se postupem času zhoršoval stav některých objektů.

b) Nekompetentní a nevhodné zásahy do nosných konstrukcí objektů v procesu jejich přestavby a úprav.

U zdiva kombinovaného z cihel nepálených a pálených nebyly heterogenní průřezy navrženy tak, aby při selhání částí nosných průřezů z nepálených cihel (ke kterému v důsledku promočení došlo) byly části provedené z pálených cihel nebo tvarovek schopny přenést samy celkové zatížení. Hlavní příčiny jsou:

- nevhodné konstrukční spojení materiálů v heterogenním průřezu,
- nedořešený detail styku svislých a vodorovných konstrukcí zejména s ohledem na situaci, při které je část průřezu z nepálených cihel vyloučena z funkce.

c) Malá únosnost a nadměrná štiřlost prvků ve vztahu k celkovému zatížení, malá únosnost svislých konstrukcí v podsklepených částech objektů, a to s ohledem jak na svislé, tak i na vodorovné zatížení. Při průzkumech bylo konstatováno:

— stavební zásahy do sklepních konstrukcí nebyly časté, kvalita sklepního zdiva je nevalná, docházelo k jeho degradaci v důsledku častých průniků vlhkosti, fyzikálně mechanické vlastnosti malty jsou téměř neměřitelné (kvalitu malty lze charakterizovat třídou M 0).

d) Přetěžování stropních konstrukcí nad přízemím.

Snaha obyvatel zachránit věci před promočením vedla k přemísťování věcí ze sklepa a z přízemí do vyšších podlaží. Tím docházelo k přetěžování stropů ve vyšších podlažích.

e) Výskyt mimořádných zatížení, na které nebyly zděné konstrukce dimenzovány.

Jedná se o:

- zatížení stěn objektů proudící náporovou vodou,
- odplavení, resp. podemletí části základu pod nosnými stěnami,
- nadměrné nerovnoměrné sedání vodou nasyceného podloží.

V námi sledovaných lokalitách se tyto příčiny neprojevovaly bezprostředně po povodních; poruchy způsobené těmito jevy byly sledovány zejména na horních tocích silně rozvodněných potoků a řek.

Domy po roce

S větším časovým odstupem od povodně se začaly na zděných konstrukcích projevovat i další poruchy, které byly způsobeny zejména:

f) nadměrným nerovnoměrným sedáním základů na silně podmaceném podloží.

Poruchy tohoto typu vznikaly zejména u objektů s nedostatečnými základy, u kterých pod objektem procházelo rozhraní mezi různě kvalitními základovými podmínkami. Projevuje se rozdílné napětí v základové spáře pod pilíři nebo zdmi (rozdílné zatížení při srovnatelných plochách základů, srovnatelné zatížení při různých plochách základů).

g) Nerovnoměrné deformace heterogenních svislých konstrukcí.

b) Naklání stěn objektů jako důsledek nerovnoměrného sedání a nedostatečné vodorovné tuhosti objektu.

V oblastech postižených povodněmi u objektů, jejichž demolice nebyla nutná, se na sklonku loňského roku prováděly a v letošním roce budou provádět některé sanační práce, které by měly být koncipovány i z hlediska zvýšení spolehlivosti zděných konstrukcí.

— U heterogenních konstrukcí vytvoření dostatečně dimenzovaných pilířů z pálených cihel na kvalitních základech, na kterých budou provedeny vodorovné prvky pro vynášení konstrukce stropu.

— Doplnění vodorovné tuhosti objektu (sepnutí, ztužení, případně doplnění věnců).

— Sanace, resp. zesílení nekvalitně provedených, nedostatečně naddimenzovaných, příp. zdegradovaných základových pasů (příp. i pater).

Statik psychologem

V zajištění těchto prací spočívá úloha místních stavebních úřadů, které by zejména měly šířit osvětu. Při statických prohlídkách statik hrál často roli psychologa. Bylo nezbytné s lidmi pohovořit, uklidnit je a vysvětlit jim účel statické prohlídky (rozdíl mezi statikem a pracovníkem pojišťovny). Občané se v počáteční fázi velice bránili názoru, že stavba je natolik poškozena, že je třeba ji odstranit. Později docházelo k opačnému jevu, kdy jsme byli žádáni o zavržení i takového objektu, který demolici nevyžadoval. Setkávali jsme se s naprostou apatií, nebo na druhé straně s nadměrnou, až překotnou iniciativou postižených. Často lidé zcela neuváženě začali poškozené objekty rychle opravovat, mnohokrát technicky zcela nevhodně a bez potřebné dokumentace — tato skutečnost vedla později k potížím ve financování opravy.

Zdeněk BAŽANT, Petr ŠTĚPÁNEK, Bohuslav ZMEK

Pavla HOBSTOVÁ (Mezitituly redakce)

Foto: Doc. Ing. Zdeněk Bažant ČSČ.

Fakulta stavební Vysokého učení technického nabídla bezprostředně po opadnutí vody v povodni zastižených oblastech bezplatnou humanitární pomoc v obcích Troubky, Staré Město, Uherské Hradiště a Otrokovice. Zobecnili jsme některé poznatky, získané v postižených oblastech v období 07/1997 až 03/1998.

Svým založením jsem nazelenalý

S Milanem Kynčlem o aplikované ekologii, velké vodě a ztracené paměti

RNDr. Milan Kynčl (ODA), pedagog Fakulty architektury brněnské VUT, učí v prvních dvou ročnících budoucí architektky aplikované ekologii. V současné době končí jako člen v Poslanecké sněmovně ČR.

K čemu mohou být dobré budoucím technikům a architektům znalosti ze zdánlivě nesouvisejících oborů, jako jsou biologie, botanika a ekologie, jsme se zeptali profesora ekologického a zároveň politika Milana Kynčla.

O čem přednášíte jako ekolog studentům architektury?

Učím dva předměty. Prvním je aplikovaná ekologie pro 2. ročník. Všeobecně seznamuje s ekologickou problematikou a je povinná. Přednáším o půdách, o vodě, o vzniku krajiny, o tom, co jsou to územní systémy ekologické stability a jak to u nás vypadá s ochranou přírody. Také se zemědělstvím a lesním hospodářstvím — jakým způsobem se podílejí na životním prostředí. Druhý předmět je volitelný pro 4. ročníky a jmenuje se tvorba a ochrana krajiny. Je konkrétnější zaměřen ke krajině, chráněným územím, kterých máme 24, a národním parkům. Otázka krajinného rázu se týká speciálně územních plánovačů velice výrazně. Chci, aby studenti věděli, že z hlediska lidské činnosti musejí myslet ve třech různých časech: v čase geologickém, pokud jde o krajinu, v čase biologickém, pokud jde o to živé, co se tam pohybuje, a v našem čase. Každý má své zvláštnosti, kterými se člověk musí řídit a brát je v úvahu. Například historikové jsou zvyklí myslet tak pět tisíc let zpátky, protože potom jsou už jen dohady, jestli člověk kreslal kamínky, nebo oheň rozdělával jinak. K tomu nejsou žádné doklady. Technici, ti myslí na budoucnost, ale když počítají 100 let dopředu, tak už jsou ztraceni dobří. Většinou hledí maximálně 30 let do budoucna.

Příkladem je otázka Temelína. Lze si snadno představit, že stavím nějakou stavbu, jejíž životnost je 30, i 100 let, ale nevím, jestli někdo z techniků nebo ekonomů je schopný si představit, že jaderný odpad, který tam vzniká, zůstane na 100 tisíc let. Když to přeměříme historií, za tu dobu tady může být něco, co neodhadneme, nebo možná nic, ale temelínský odpad tu pořád bude.

Máte mezi architekty jako ekolog dost pádné slovo, nebo je pro ně ekologie „popelkou“?

Ekologie má na fakultě jen jeden a půl úvazku a já jsem mezi architekty přivandroval. Jde o individuální přístup: někteří mne berou jako partnera, jiní méně vážně. Někteří vadím, protože požadavky životního prostředí jim komplikují situaci.

Co obnáší předmět aplikovaná ekologie?

Seznámení studentů s životněprostředkovou problematikou tak, jak se prolíná do

jejich práce, především do územního plánování. Já nezacházím do detailů, jako je například osvětlení. Architekt musí znát náměstí, aby věděl, jestli na něm nově vysazený strom neuschne. Musí znát prostředí sídliště, které staví nebo upravuje. Může se stát, že nechá vysadit stromy, které si vytáhnou ze země svých 150 litrů denně, a když žádná není, tak přejdou na kapilární vodu, takže se změní objem zeminy. Pak praskají panely domů, protože u nich stojí 5 obrovských topolů, z nichž každý vypije 250 litrů za den. Od března do září. Když průměrné srážky v Brně činí kolem 500 mm, tak to dělá 500 litrů na čtvereční metr za rok.

Takže když architekt nechá vykácet strom, může změnit mnoho věcí.

To se stává často. V Hodoníně před lety postavili sídliště na těžké půdě, na místě bývalých vlhkých luk. Ozelenili je topoly a posadili je blízko k domům. Mysleli to dobře, ale nepočítali s obrovskou nasávací schopností těchto stromů. Protože šlo o těžké půdy, kde bylo půd s volně se pohybující vodou minimum, tak topoly braly kapilární vodu. Změnil se objem zeminy a kořenový systém topolů zasáhl i pod domy. Zemina začala sedat a s ní i ty paneláky. Stromy se musely pokácet, a bylo po problému. To všechno by architekt měl vědět.

Co pověstně pěkně ozeleněné brněnské sídliště Lesná?

Pěkné bylo v době vzniku, ale autor plánu neuvažoval o tom, že krásné buclaté borovice černé naběrou za 30 let 20 metrů výšky, začloní okna šestého patra, a obyvatelé budou muset svítit. A stromy budou brát stále více vody. Takže dnes se zde spousta velkých stromů pokácela a sázejí se nové — dál od domů — a vybírají se druhy méně žíznivé.

Jak postupovat při plánování parků?

Teprve dnes vycházíme ze skutečnosti, že dříve tak oblíbená, rychle rostoucí bříza má agresivní pyl. Přes 30 % populace trpí alergiemi, takže břízy raději ne, protože jsou velmi agresivní. Sortiment použitelných druhů se zužuje. Do sídlišť se s oblibou sázely topoly, ale v této době kolem nich poletuje chmýří, které sice není agresivní, ale zato vlákna, podobná bavlně, jsou lepkavá a nepříjemná. Na sídlištích jich mají plno až v pokoji. Je to zbytečné, protože lze volit dřeviny, které tyto nevýhody nemají.

Jste spokojen s mírou, do jaké mohou čeští občané mluvit do toho, co se v jejich krajině děje?

Zákon číslo 244 z roku 1992 je celkem v pořádku, ale praxe je jiná. Obce sice mají relativně velkou sílu, ale problém je v tom, že mají limitované příjmy, takže když jim elektrárna nabídne finanční podporu, tak pro ni tato suma neznamená nic, zatímco pro obec něco obrovského. Řada z nich se na to nachytá. Například kolem Temelína je silná starostenská lobby, která Temelínu přikývne, protože říknou, že když už je jednou tady, tak je lepší z nich alespoň něco vyrazit. Tento přístup je dán hospodářskou situací obcí a nedá se jim to vyčítat.

Pomohou v tomto směru občanské iniciativy?

K těm jsem skeptický, protože i když mají dobré myšlenky a záměry, tak nakonec se věci chytí lidé, kterým o věc vlastně nejde, ale chtějí se zpopularizovat. Pak se předvádějí tím, že se přivážou řetězy k vratům. Tudy cesta nevede.

Ekologické aktivisty typu Jakuba Patočky neuznáváte?

Jakub Patočka je chytrý, ale fundamentalista a s těmi se nedá domluvit. Znájí jen černou a bílou. Nepřipustí, že existuje šedá a další škála odstínů. Patočka bude bojovat proti jaderné elektrárně a nepřipustí, že všechno mít nelze. Když jsme si zvykli na určitý standard energetické spotřeby, tak je jasné, že velké množství jí vyplývá. Zbytečně a hloupě. Bydlíme v panelácích, kde jsou špatné izolační podmínky, v zimě jsou velké tepelné ztráty. Máme zastaralé technologie, spotřeba energie v domácnostech obrovským způsobem narostla a převýšila spotřebu energie průmyslové. Zmnožily se spotřebiče, pračky, myčky nádobí a vařiče. Zvykli jsme si na energii, i když je drahá, a s nadáváním ji zaplatíme. Kdyby bylo podle Patočky, museli bychom zpátky na stromy. Oni jsou totiž negativisté, a negace není řešení.

Vnímáte rozdíl mezi „Duhami“ a starší generací ochránců z domu Veronica?

K těm se počítám. Za starého režimu jsme se scházeli na takzvané zelené čtvrťky a já se jich pravidelně zúčastňoval. Svým založením jsem nazelenalý. Je ale třeba brát všechno s rozumem. Na mladých fundamentalistech mi vadí, že nikdy neuznají, že pravdu má i někdo jiný. Nejsou ochotni ke kompromisu.

Myslíte si, že by ekologové měli mít svou vlastní stranu? Myslím například na Stranu zelených.

V našich podmínkách ne. Já bych rád viděl, kdyby v každé straně byla platforma nazelenalých. Stejně jako všechny strany tohoto typu v Evropě i u nás jsou v podstatě všichni levicoví. Při tom i pravičáci jsou lidé schopní myslet v ekologických, lépe řečeno životněprostředkových tendencích. Takže by byli vyřazeni ze hry. Ostatně i v Evropě tyto strany postupně ze scény mizí. Myslím, že nemají velkou budoucnost.

Víte v této době o nějaké straně, která by v otázce životního prostředí měla nějakou koncepci?

Dnes ne. Obecně žádná prakticky není schopna sdílet, v čem je lepší, ale jen to, v čem jsou ti ostatní horší. Konstruktivní přístup a dlouhodobý program nemá žádná. Netroufnu si dát v tomto směru typ. I když sociální demokracie propaguje ekology, nabízí jen sbírku akademických mouder, která každý zná, a je vidět, že byly ušity horkou jehlou, protože volby byly dřív, než měly být. Nemáme stranu, která se odpovědně a koncepčně zabývá životním prostředím.

Co budete dělat vy?

Vracím se na fakultu na plný úvazek.

Co si jako ekolog myslíte o loňských povodních? Mohl jste na tomto neštěstí v něčem studenty poučit?

Mohl, například pomocí televizních videozáznamů. Pro ekologa je povodeň především otázkou takzvaných inundačních — záplavových území a historické paměti obyvatelstva. V loni přišla víc než stoletá voda. Protože lidé neuvažují v intencích velkých vod, zapomněli. Lidé v životě takovou vodu nezažili a mnozí se přistěhovali, takže oni neslyšeli svého dědečka, který na velkou vodu pamatoval. Toho totiž v roce 1945 vystěhovali, protože byl Němec. Takže se vytratila historická kontinuita myšlení. Zapomněli na poučku: tady nesmíš stavět, tady přijde velká voda a všechno ti sebere.

Moravané to pochopí na problematice Novomlýnských nádrží. Němci měli v této oblasti zbudovaný systém odvodňovacích kanálů a počítali s velkou vodou každý rok. Kanálem ji odvedli, kam potřebovali, takže voda přinesla užitek. Jenže jsme je vyhnali a noví osadníci neměli ponětí, co s kanály. Neuměli je ani obsluhovat, protože se umění dědilo z otce na syna, takže kanály se zanesly a výsledkem je zvěrstvo, kterému se říká Novomlýnské přehrady. V loni byly částečně vypuštěny, což si vymohli ekologové. Vznikla rezerva pro vodu, a to vlastně zachránilo Břeclav před potopou.

Existují i další nepříznivé faktory?

Snížená retenční schopnost krajiny. Hříchem posledního století je přestavba lesních porostů. Za smrkové monokultury na místech, kde dřív byly smíšené lesy, mohou už naši dědečkové. My ale můžeme za rekultivace, meliorace, napřimování vodních toků, zatrubňování drobných vodotečí a následnou erozi krajiny.

Jak se vám líbí počínání Čechů dnes? Myslím na vodohospodáře, kteří chtějí miliardy na další přehrady. Společnost pro řeku Moravu zase navrhuje levné suché poldry.

Začnu z dálky: ministrům Bendovi a Luxovi se podařilo zprivatizovat podniky povodí. Jde sice o privátní akciovky se 100% účastí státu, ale stejně něco takového nemá ve světě obdobu. Zařízení tohoto druhu si vždycky stát nechává ve své moci a neprivatizuje je. Benda byl pověstně neschopný a Lux se snažil získat co nejvíc peněz způsobem jemu vlastním. Povodí obchoduje s vodou. Postaví přehrady a pak je ausgerechnet nechá prázdné a nebude mít s čím kšeftovat. Naopak je naplní až po hráz, aby bylo co prodávat.

Akciovky na sebe musejí vydělávat, i když stejně nevydělají. Budou ale plnit různé ekonomické ukazatele a zvyšovat cenu za stočné, aby vyšly. Jak lidé začali šetřit a spotřeba klesla o třetinu, tak cena vyhoupne, aby dostaly sumu, na jakou byly zvyklé.

Takže přehrad máme u nás neurekom a bez dalších se klidně obejdeme. Dokonce bychom neudělali chybu, kdyby se pár přehrad vypustilo. Budovat další kvůli tomu, že za 100 let přijde voda, kterou by stejně nezadržely, to je jen řádění vodařsko-betonářské lobby.

Ale mají přece dost velkou šanci své sny uskutečnit.

Myslím, že mají, ale budou mít hodně těžký chlebiček, protože kupodivu lidé dost dobře chápou, že plná přehrada není to správné řešení. A budovat přehradu, ve které voda nebude, asi nikdo nebude chtít. Když není zájem o přehradu s vodou, tak myšlenka suchých poldrů snad zvítězí. Nutné jsou také úpravy v samotné nivě. Nezorát půdu až k řece. Také nefungují systémy hrází, které měly bránit vodě, aby natekla do obcí. Po napřímení řeky na sebe tyto systémy nenavazují a voda hráze přelije.

Za rozhovor děkuje

Pavla HOBSTOVÁ
Kateřina ROTRÖCKLOVÁ

Pobyty zahraničních hostů v rámci programu CEEPUS na Fakultě stavební

Co je to CEEPUS?

O tom, co je to CEEPUS, jsem, již podrobněji psala v únorových Událostech. Proto jen připomenu, že *Central European Exchange Program for University Studies* (CEEPUS) je programem, v jehož rámci probíhají výměnné pobyty studentů a pedagogických pracovníků vysokých škol zemí střední Evropy.

Zahraníční stážisté na Fakultě stavební

Tak jako naši studenti, doktorandi a učitelé využívají nabídky studijních pobytů nabízených v rámci programu CEEPUS, tak i na naši fakultu přijíždějí zahraniční návštěvy. Pro tento školní rok nabídla naše fakulta pro stážisty celkem 4 místa. Dva z těchto pobytů již proběhly, a to v měsíci únoru a březnu, další dva se chystají na přelomu května a června. Na jednoměsíční pobyt až dosud přijeli asistenti pan Ing. Artur Grütz a pan Ing. Sebastian Witzczak z Polytechniky v Opole (Polsko), Fakulty stavební, oba z katedry fyziky materiálů. Tyto stáže byly první, které v rámci CEEPUSu na naší fakultě proběhly, a tak nebylo překvapením, že oba pobyty organizačně zajišťoval Ústav pozemního stavitelství, odkud je koordinátor tohoto mezinárodního programu na Fakultě stavební doc. Ing. Jiří Sedlák, CSc.

Cílem těchto pobytů je především navazování nových pracovních i osobních kontaktů a seznámení zahraničních kolegů s prací, výukou a výzkumem na hostitelské fakultě. Naši hosté při svém pobytu na Ústavu pozemního stavitelství navštívili i další ústavy, kde jim byla předvedena výzkumná činnost, popřípadě laboratorní vybavení, a odkud si odnesli i některé odborné články. Díky těmto exkurzím nejenom, že se stážisté seznámili se svými brněnskými kolegy, ale měli také možnost srovnání práce na obou fakultách a jednotlivých výzkumných úkolů, kterými se pracoviště naší fakulty zabývají, a tak mohly vzniknout i náměty pro další vzájemnou spolupráci. Na tomto místě bych jako osoba zodpovídající za programové zajištění těchto stáží ráda poděkovala především Ing. Keršnerovi z Ústavu stavební mechaniky, doc. Štátníkovi a Ing. Bodnárové z Ústavu technologie stavebních hmot a dílců, doc. Menclovi a Ing. Šmídovi z Ústavu zkoušení stavebních hmot a materiálů, doc. Moudrému, Ing. Dokládalovi, Ing. Holíšové, doc. Vlčkovi a Ing. Bahulovi z Ústavu pozemního stavitelství a také dalším kolegům, kteří ochotně přispěli k zajištění programu a zasloužili se o zpříjemnění pobytu našich hostů v Brně.

Pobyt polských stážistů rozhodně nebyl jen jednostrannou záležitostí, neboť v průběhu svých pobytů na Fakultě stavební také oni seznámili kolegy na hostitelské fakultě s výzkumem a granty, na kterých pracují ve své domovské univerzitě. Veřejnou prezentaci jak pro učitele, tak i pro studenty naší fakulty byly jejich přednášky na téma: „Zamrzání vody ve stavebních materiálech“ (Ing. Artur Grütz) a „Problémy kondenzace vodních par na vnitřních stranách okenních skel v sakrálních a památkových objektech“ (Ing. Sebastian Witzczak).

Ing. Pavla MELECKÁ

Ústav pozemního stavitelství, Fakulta stavební

Ing. Sebastian Witzczak, asistent z Polytechniky v Opole, přednáší na Ústavu pozemního stavitelství FAST

Projekt Rezonance – renezanace

Byl opětovně připomenut na mezinárodní výstavě MOBIS – VIZE 1998 na BVV. Stal se zajímavou příležitostí k porovnání kvality designu našich a některých zahraničních designérů či designérských směrů. Vztah organizátorů akce (týmů BVV) k této oblasti tvorby ve školách byl dán i možností prezentovat designérské studie zpracované v Ateliéru 7 Fakulty architektury (Ústav interiéru a výstavnictví). Výstava dala prostor kolegům z bratislavského pracoviště, představil se například doc. Ivana Petelena (Katedra interiéru, výstavnictví a scénografie). Tato spolupráce je součástí projektu tzv. *Rezonanční architektury*, který je dlouhodobě zpracováván a ověřován ve školním ateliéru Ústavu interiéru a výstavnictví (Ateliér 7). Omezené prostorové možnosti pavilonu A na BVV byly rozšířeny o prostory Rektorátu VUT pro doprovodnou akci. Výstava informovala o některých pracovištích, které se problematikou designu a architektonického detailu zabývají. Poutala pozornost nejen pracemi profesionálních designérů, ale zejména studentů.

(hop)

Přednášel Pavel Tykač

Přednášky v předmětu podnikový management na Podnikatelské fakultě VUT v Brně se zúčastnil Ing. Pavel Tykač, významný český finančník a podnikatel. Hovořil o strategii financování podniku, uvedl širší globálnější pohled na danou problematiku a také konkrétní příklady ze současnosti. Přednáška byla zajímavá, doplněná řadou odborných dotazů a následných pohotových odpovědí. Výuka nových manažerů je tak obohacena o poznání reálné hospodářské praxe. Dobré je i zjištění, že podnikatelská sféra cestou svých významných osobností má zájem přispět ke vzdělání svých budoucích spolupracovníků.

Prof. Ing. Petr NĚMEČEK, DrSc.

Projekt Můůzeum

Část odborného dění na Fakultě architektury žila tento semestr přípravou a realizací akce s názvem „PROJEKT MŮŮŮZEUM“. Hledala konkrétní formy pro vztah instituce muzea a zájmu veřejnosti a vycházela z výzkumných programů („Brána muzea otevřená“ — PhDr. Alexandra Brabcová a „Komunikující město“ — PhDr. Věra Foretová).

Výzkumný program „Brána muzea otevřená“ se zabývá vztahem muzea a veřejnosti s cílem přispět k procesu formování muzea jako veřejné služby s nezastupitelnou vzdělávací a komunitní funkcí ve společnosti. Využívá sociologických průzkumů o atraktivitě a funkci muzea. Z reakce dětí a školní mládeže na otázky: „Co se ti vybaví pod slovem muzeum? Jak si představuješ muzeum svých snů?“, vznikl i název tohoto projektu — Můůzeum.

Výzkumný program „Komunikující město“ podporuje rozvoj občanské společnosti. Jeho součástí je zájem o image města, identitu a kulturu institucí.

Po loňském projektu „STŘETÝ SOUŽITÍ“, Znojmo 7. – 11. července 1997, zaměřeném na problém podnikání v městských památkových centrech, tvoří další mezistupeň dlouhodobě a postupně realizovaného záměru využití kapacity Fakulty architektury VUT pro řešení opomíjených, avšak společensky závažných problémů, oslovujících a aktivizujících veřejnost. Výsledky všech součástí projektu jsou průběžně zveřejňovány s cílem pozitivně angažovat odborníky zájmových oblastí a zprostředkovat jejich vzájemný kontakt. Koncem roku vydaná publikace může poskytnout inspiraci pro naplnění nových a možných funkcí muzea.

Projekt Můůzeum je pořádán Fakultou architektury ve spolupráci s Open Society Fund Praha, za podpory MŠMT ČR, Fondu rozvoje VŠ a Okresního úřadu ve Znojmě.

První veřejnou částí projektu byl teoretický seminář na Fakultě architektury (5. – 6. března 1998). Na něj bezprostředně navázal workshop se studenty v odlehklém rekreačním zařízení na brněnské přehradě. V klauzurní práci měli studenti vyjádřit svůj názor ke koncepční povaze úkolu a zejména k novému filosofickému obsahu muzea pro 21. století. Oproti klasickým námětům pro muzea se tu objevily i nové obsahové náplně (například našich proher a neúspěchů) a tomu odpovídající architektonický tvarový nápad. Práce vzniklé v letním semestru, včetně prací studentů FA ČVUT a dalších zainteresovaných vysokých škol, byly prezentovány v rámci závěrečné části projektu ve Znojmě začátkem července (7. – 12. 7. 1998) v nyní zdevastovaném barokním komplexu premonstráckého kláštera Louka.

Na akci se kromě FA a FaVU VUT podílely formou multimedialních kulturních programů a výstav další vysoké školy převážně uměleckého zaměření — VŠUP, AVU, UK, JAMU, MU a vídeňská Akademie výtvarných umění.

Muzeum netradičně

Břežnový seminář na FA VUT zahájila PhDr. Alexandra Brabcová z Open Society Fund přednáškou s lehece eroticky laděným názvem „Šli byste do muzea... na rande?“ V příspěvku se podělila o své bohaté zkušenosti z pracovního pobytu v USA v rámci stipendia Fullbrightovy nadace. Muzeum v americkém pojetí je zcela odlišné od našich tradičních představ o muzeu. Jde většinou o skvělá architektonická díla renomovaných tvůrců, plná života a nejrůznějších funkcí a provozů, které jen zdánlivě do muzea nepatří. Typický byznysenský duch Ameriky se projevuje i v tom, že plochy těchto doplňkových funkcí se zvýšily za posledních pár let z 5 na 30 %. Muzeum v USA je místem setkání, poznání, schůzek, obědů, jednání... i randění. Tomu napomáhá i stále delší otevírací doba a další rozšířené služby pro návštěvníky.

PhDr. Ladislav Kesner, ředitel zbraslavských sbírek Národní galerie, označil muzeum za médium, které transformuje „něco“ v exponát. Je to prostor pro vidění. Zamyslel se nad tristním poznatkem naší doby, již i vědecky potvrzeným, že mladá generace ztrácí schopnost vidění statických exponátů. Jde nepochybně o důsledek klipové „videokultury“, která již nenávrtně deformuje neurovegetativní systémy nastupující generace. Tyto změny způsobují nemožnost soustředění. Předměty a děje jsou vnímány fragmentálně bez schopnosti komplexního vnímání a následného prožitku. Některá muzea se snaží zapůsobit sama jako výrazný exponát, např. muzeum od Mario Botty v San Franciscu je dle autora příspěvku takovým případem. Architektura nových muzeí by měla návštěvníky přitahovat, zároveň ale nedominovat nad samotným muzejním provozem.

PhDr. Věra Foretová v příspěvku Muzeum a veřejnost porovnávala návštěvnost v této instituci jako celku ve vztahu k návštěvnosti divadel v devadesátých letech u nás. Přestože u divadla nastal prudký pokles v návštěvnosti, dnes od první poloviny 90. let opět narůstá. Návštěvnost v muzeích nicméně stále klesá. Naše muzea nejdou za divákem, tak jako k tomu byla nucena divadla. Muzea u nás jsou stále vnímána v první řadě jako depozitáře a návštěvník je spíše na obtíž. Národně obrozený charakter našich muzeí je v přímém protikladu s pojetím tematických muzeí dnešní doby, která vznikají v zahraničí. Zahraniční muzea jsou atraktivní, lákají programem jak pro laiky, tak pro školy a jiné zájmové skupiny.

Osm P muzea

Nestor české muzeologie PhDr. Josef Beneš, CSc. v přednášce nazvané Muzeum ve společnosti a pro společnost — předpoklady a přínosy, se zamyslel nad tím, co vlastně je muzeum. Je to mobilní část kulturního dědictví, nebo skladiště starožitností či přeplněné krematorium? Muzeum dneška a budoucnosti se musí nutně změnit, rozšířit své služby, prohloubit vzdělávací činnost. Tak jako nevěsta má mít pět P, tak pro muzeum stanovil Dr. Beneš následujících osm P — profil, pracovní prostředí, program, prostředí,

provoz, profese, publikum a produktivita. Zatímco v roce 1946 pracovalo v muzeích 500 profesionálů a značné množství dobrovolníků, dnes je to již 6 000 převážně monodisciplinárně zaměřených pracovníků. Tito se zaměřují především na svůj obor a komplexní problematiku muzeí neovládají a ani ovládat nechtějí. Jejich ideálem je bát až do smrti v objektu s nápisem Návštěvníkům vstup zakázán. Rozpočet 1.5 miliardy Kč nestačí pro provoz našich muzeí, která vystavují jak na jižní Moravě, tak v severních Čechách vypažené jezevce a opelichané veverky. Praxe pokulhává o padesát až sedmdesát let za teorií. Dříve se vystavovalo všechno — viz Národní muzeum. Po druhé světové válce se rovnaly plochy sbírek plochám depozitáře. Dnes je v depozitářích až 99 % sbírek, na expozice není prostor, např. Národní muzeum. Návštěvnost stále klesá s výjimkou muzeí architektury, muzeí v přírodě — skanzenů. Návštěvníky muzea Dr. Beneš rozděluje na: 1) chodí často, 2) občas, 3) zřídka, 4) přijdou omylem (někdy však záměrně na rande — je zde nebývalý klid). „Muzeum je jako škola“, vyslovil, „s tím, že na rozdíl od školy však muzeum u nás nemá žádoucí prestiž“.

Za inspirací do Třebelchovic

Se svými konkrétními poznatky o činnosti muzea vystoupili PhDr. Helena Koenigsmarková, ředitelka Uměleckopřemyslového muzea v Praze, Jaromír Gottlieb, ředitel Okresního muzea a galerie v Jičíně, Andrea Nečasová z Veletržního paláce v Praze a Zita Zemanová, ředitelka Muzea betlémů v Třebelchovicích pod Orebem. Právě trebelchovické muzeum jako typické regionální muzeum je netypické vyšší návštěvností s velkým podílem zahraničních návštěvníků. I přes stísněné podmínky úspěšný provoz muzea zajišťuje atraktivnost exponátů. Požadavek rozšíření muzea, přes již proběhlou soutěž, se jeví jako vhodná zadání pro studenty architektury.

Zcela mimo původní program vystoupil dlouholetý ředitel muzea v Bochumi Dr. Petr Spielmann. Odmítl klipový přístup k expozicím, neboť muzeum je dle něj vážná věc, všechny postmoderní hříčky označil za ukázkou samolibosti tvůrce. Jako odborník se obrátil především na architekty, aby nepodceňovali chránění exponátů, bezpečnost sbírek a všechny doprovodné a pomocné provozy. Tento názor byl podpořen i PhDr. Lubomírem Sršněm z Národního muzea v Praze.

Interaktivní formy vnímání exponátů

Mgr. Marie Fulková a PaedDr. Hana Babyrádová z pedagogických fakult UK v Praze a MU v Brně oživily svými podněty, uplatňovanými na dětech, teoretické poznatky pracovníků muzeí. Obzvláště Mgr. Marie Fulková ve svém finančně náročnějším příspěvku, kterému předcházelo nakoupení jablek a pastelek, demonstrovala na překvapených účastnících interaktivní formy vnímání exponátů, které běžně aplikuje na dětech předškolního věku. Akademická veřejnost včetně renomovaných profesorů však poslušně očíhala

a ohmatala jablíčko, které poté namalovala a snědla. Někteří splnili i požadavek a zakousli se do svého vytvoření na papíře. Lze návštěvu muzea prožít jiným způsobem než chladným pozorováním a racionálním uchopením předem určených obsahů? Autorka svým experimentem dokázala, že ano.

O své zkušenosti s výstavbou muzeí, tvorbou expozic i následným provozem muzea se podělili prof. PhDr. Jan Jelínek, DrCs., akad. arch. Petr Fuchs a akad. arch.

Jan Velek. Ten má dlouholetou zkušenost při rekonstrukci objektu barokní sýpky na výstavní síň. A nejen ve svém příspěvku prakticky dokázal, že jasný program je důležitější než nabubřelá rekonstrukce.

Ateliérové práce studentů

Muzeum jako typologický prvek bylo vždy součástí ateliérových prací studentů architektury. Doc. Ing. arch. Jiljí Šindlar, CSc. prezentoval nejen vystavením projektů vzniklých na Fakultě architektury možnosti využití torzální architektury s důrazem na vratnost k původnímu stavu navrhovaných řešení – návrhy pro hrad Helfštýn, Porta Rosa v Dolních Kounicích a jiné. Ing. Monika Mayová představila diplomní projekty z ateliéru doc. Ing. arch. Miroslava Masáka, galerie pro uměleckou osobnost dle vlastního výběru studentů. Všechna zadání měla předem určenou parcelu na Římském náměstí v Brně. Zajímavý je výběr osobností, které si posluchači zvolili. Šlo o galerii pro A. Šimotovou, B. Holomíčka, T. Rullera, J. Rónu, M. Karla, M. Kokoliu, E. Přikryla, J. Sopka, dvojici Brychtová-Libenský a pro A. Šrámkovou. Ing. arch. Daniel Smitka z FA ČVUT v Praze seznámil obecenstvo se studentskými pracemi ateliéru doc. Ing. arch. Tomáše Šenbergera – rozptýlené muzeum v Dejvicích. Především práce posluchače Jana Klempíře se pohybovaly na hranicích konceptuálního umění a architektury.

Děkan FA VUT doc. Ing. arch. Alois Nový, CSc. se zaměřil na Ivančický viadukt, nejstarší kovový most Rakousko-Uherska z roku 1866, technickou památku mimořádného významu. Jak naložit se starým mostem je předmětem ateliérové práce, která se zaměří na možnou záchranu i vizi jeho případného využití, např. jako muzea.

Příklady světové muzejní architektonické tvorby

Rozborem a hodnocením vybraných příkladů muzejní světové architektonické tvorby se zabývali doc. Ing. arch. Milan Kříž, CSc., doc. Ing. arch. Zdeněk Makovský a prof. Ing. arch. Ivan Ruller. Doc. Ing. arch. Petr Urlich, CSc. předvedl na příkladech historický vývoj muzea jako typologického druhu od jeho vzniku v době osvícenství, kde typovým znakem je kopule

a horní osvětlení dispozice paláce. Uvedl a exaktně rozebral příklady modernistických a postmodernistických variací muzeí.

Závěr semináře obstaral Ing. arch. Karel Doležel a Ing. Jakub Kynčl. Na několika ukázkách realizovaných muzeí z devadesátých let demonstrovali architektonické koncepty při navrhování jednotlivých objektů. Racionálně koncepční přístup staví do popředí předmět, který má být vystaven, artistně konceptuální přístup upřednostňuje objekt muzea a vůdčí myšlenku, na jejímž základě byl vytvořen, často za významné podpory vlastního tématu, jemuž je muzeum určeno, např. Muzeum dřeva v Mikata-gun – Tadao Ando, Muzeum řeky a veslování v Henley – David Chipperfield, konče Muzeem amerických letadel Sira Normana Fostera a Guggenheimovým muzeem Frenka O' Gheryho v Bilbau. Závěrečné pozvání studentům právě na cestu do Bilbaa bylo přehlušeno skladbou „Walking in Space“ smíchanou s ruchem ulice jako symbolickou tečkou za můžouželným seminářem.

Na semináři byla také promítnuta videokazeta o historii a současnosti Louckého kláštera, okomentovaná Ing. Jitkou Tojšlovou, vedoucí referátu kultury Okresního úřadu ve Znojme. Problém využitelnosti kláštera je otevřený dodnes. A právě v rámci projektu Můžoužum bude celý komplex kláštera mimořádně zpřístupněn veřejnosti.

(Z příspěvků Karla Doležela
a Hany Ryšavé pro časopisy ARCHITEKT a FORUM,
redakčně upraveno)

Oldřich RUJBR

Akad. soch., autor a koordinátor
projektu, vyučuje
na Fakultě architektury
VUT v Brně,

kontakt:
FA VUT v Brně, Poříčí 5,
639 00 Brno,
tel. 05 4214 2602,
fax. 05 4214 2557

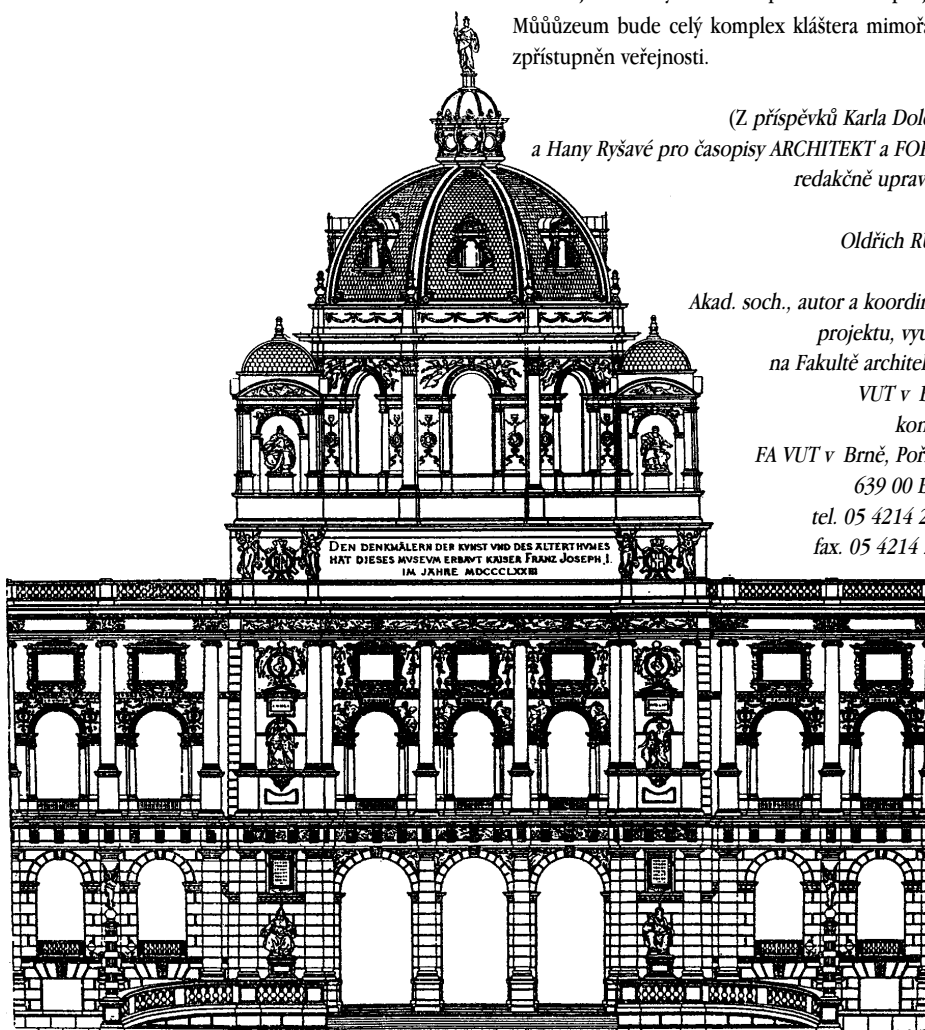

Fig. 1008. Mittelbau der Hauptfacade des kunsthistorischen Museums zu Wien
(Architekten C. Baron Hasenauer & G. Semper).

Paleoekologie a současnost

Ve dnech 7.–11. května 1998 se uskutečnilo pod záštitou Fakulty technologické VUT ve Zlíně a Mezinárodní unie pro výzkum kvartéru (International Union for Quaternary Research) mezinárodní setkání na téma „Paleoekologie a současnost“. Pětidenní zasedání za účasti předních odborníků z Anglie (East Anglia Polytechnic University, Cambridge), Kanady (University of Alberta, Edmonton), Izraele (University of Haifa), Číny (Institute of Geology, Chinese Academy of Sciences, Beijing), Ruska (Institute of Geology, Russian Academy of Sciences, Moskva; Institute of Northern Development, Tjumen), Tádžikistánu (Academy of Sciences of Tajikistan, Dushanbe) a České republiky (FT VUT, Zlín) proběhlo v malebném prostředí penzionu Sovín v Boršicích u Buchlovic.

Cílem setkání, organizovaného nově založenou Laboratoří pro paleoekologii při Katedře technologie životního prostředí a chemie FT VUT ve Zlíně, byla prezentace současných multidisciplinárně orientovaných výzkumných programů, zaměřených na rekonstrukci přírodních podmínek období pleistocénu (tj. posledních 2,5 mil. let) a jejich významu pro současnost. Součástí jednání byly i dvě celodenní terénní exkurze po nejdůležitějších geologických a archeologických lokalitách jižní Moravy.

Nedílnou součástí agendy byla příprava bilaterálních i širších a dlouhodobě koncipovaných mezinárodních vědecko-výzkumných projektů INQUA v rámci UNESCO, zaměřených na vývoj klimatických podmínek a přírodního prostředí v průběhu poslední doby ledové v různých částech světa, a jejich vazba na současné životní prostředí. Konkrétní plány zahrnují studium globálně klimaticky indikativních eolických (větrných) sedimentů v jižní části ČR (Dyjsko-svratecký úval), v západní Sibiři (Novosibírská oblast), jižního Tádžikistánu a severní Číny (provincie Lan-chou), které mají celosvětový význam. Cílem následujících výzkumů, koordinovaných z FT VUT, je shromáždění primárního (geologického a paleopedologického) materiálu pro rekonstrukci vývoje světového klimatu a faktorů, které ho ovlivňují, stejně jako i jeho prognózu do budoucna na základě studia mocných sprašových vrstev v rámci eurasijského transektu.

Další, mezinárodně vysoce prestižní bilaterální česko-kanadský projekt se vztahuje k rekonstrukci životního prostředí západní Kanady v období prvotní kolonizace amerického kontinentu před koncem poslední doby ledové. Cílem nově koncipovaného výzkumného programu za spolupráce s University of Alberta, Edmonton, je doložení dalších prehistorických nalezišť z oblasti západní Kanady, která má vzhledem ke

své klíčové geografické poloze zásadní význam pro zmapování časového úseku počátečního osídlení Nového světa předchůdci dnešních Indiánů. Součástí projektu je studium přírodního prostředí pozdního pleistocénu při východních svazích Skalisticích hor (zejména ledovcových sedimentů). Oba zmíněné projekty navazují na předcházející dílčí hledání vedoucího Laboratoře pro paleoekologii FT VUT – dr. Jiřího Chlachuly. Tato iniciativa přispívá k reprezentaci VUT ve světě, stejně jako i k rozšíření stávající mezinárodní vědecko-technické spolupráce mezi participujícími institucemi i v dalších vědních oborech.

(red)

Diskuse účastníků během jednání

Úspěch v čase paradoxů Zlínský student mezi předními manažery

Ve dnech 24. 5. – 27. 5. se uskutečnilo v St. Gallenu ve Švýcarsku Mezinárodní manažerské sympozium na téma „Úspěch v čase paradoxů“. Kromě 750 předních světových podnikatelů, manažerů a politiků se jej účastnilo i 250 vysokoškolských studentů z celého světa, kteří byli vybráni na základě konkursu – studentské soutěže. Měl jsem to štěstí, že jsem byl ještě s jedním studentem vybrán za Českou republiku. Sympozium se konalo v prostorách Univerzity v St. Gallenu, která se řadí k jedné z nejprestižnějších ekonomických vysokých škol ve Švýcarsku a německy mluvících zemích.

Myšlenka pořádání takové konference vznikla před více než 25 lety s jasnou ideou vzájemného dialogu, výměny informací a porozumění. Záštitu nad ní převzala přední poradenská světová firma McKinsey & Company, Inc. Během uvedených dní se v příjemném prostředí malebného města St. Gallen měli možnost navzájem potkat manažeři se studenty, politici s obchodníky, Evropa s Asií, marketing s financemi. Akce začala uvítacím koktejlem, na němž měl úvodní slovo partner sponzorské společnosti McKinsey & Company, Inc. Prof. Nils Hagander. Sympozium poté pokračovalo sérií přednášek a konferencí. Mezi nejzajímavější, týkající se např. vývoje demokracie ve východoevropských zemích, asijské krize, vývoje informační společnosti, otázek z oblasti EURO a dalších,

patřily příspěvky:

- Prof. Jagdishe N. Bhaqwatiho, profesora ekonomiky z Kolumbijské Univerzity v New Yorku,
- Dr. Rolf E. Breunera, předsedy představenstva Deutsche Bank z Frankfurtu,
- Sira Leona Brittana, viceprezidenta Evropské komise v Bruselu,
- Yotaro Kobayashiho, člena představenstva Fuji Xerox Co., Ltd. ,Tokio,
- Prabhakara R. Narvekar, poradce ředitele Mezinárodního měnového fondu,
- H.R.H. Princezny Maha Chakri Siridhorn, princezny thailandské,
- Prof. Dr. Dr. h.c. Hanse Tietmeyera, prezidenta Deutsche Bundesbank

a jiných významných osobností.

Jeden večer bylo možné navštívit tradiční mezinárodní bufet a ochutnat kuchyně ostatních zemí, dále v relaxační atmosféře jednoho z místních parků pokračovat v diskusi na některé z vybraných témat či jiný den zhlédnout představení pamtomimické divadelní skupiny Mummenschanz.

Bloku přednášek na téma Mastering the Challenges in Eastern Europe se zúčastnil i zástupce ČR, pan ing. Lubomír Soudek, generální ředitel firmy Škoda Plzeň, a.s. Sympozium a celý pobyt byl dle mého názoru profesionálně organizačně zajištěn a jsem rád, že jsem byl

Marek Beran (vpravo) mezi účastníky sympozia.

pozdán a že jsem se jej mohl zúčastnit a dozvědět se tak plno nových zajímavých informací, podělit se o své zážitky s ostatními účastníky a diskutovat s předními představiteli vlád, firem a institucí, především evropského regionu, a navázat nové kontakty a přátelství.

Na závěr bych chtěl ještě poděkovat městu Zlín, konkrétně paní ing. Heleně Eidové, tiskové mluvčí Městského úřadu ve Zlíně, a doc. PhDr. Vnislavu Nováčkovi, CSc., proděkanovi pro vzdělávací činnost Fakulty managementu a ekonomiky Zlín, VUT Brno, za poskytnuté informace a propagační materiály na toto sympozium.

Marek BERAN

Cyklus „Rektoři VUT“

Dne 16. 5. 1930 zvolil profesorský sbor brněnské techniky do čela školy profesora Františka Ducháčka. Jeho náhlé úmrtí vedlo v únoru 1931 k novým volbám a pro zbytek studijního roku 1931 – 1932 byl rektorem zvolen profesor Vítězslav Veselý.

Prof. Ing. Dr. techn. František Ducháček

Narodil se dne 30. 8. 1875 v Praze. Po maturitě na české státní reálce studoval chemické inženýrství na České vysoké škole technické v Praze. V letech 1897 – 1899 byl prvním asistentem výzkumné stanice cukrovarnické na pražské české technice. V roce 1899 se stal profesorem chemie a chemické technologie na obchodní akademii v Prostějově.

Bývalý profesor této školy Ing. Ladislav Sedláček mj. vzpomíná: „Zasloužil se o hospodářský rozkvět Prostějova, jmenovitě pěstování ječmene, a výrobu kvalitního hánáckého sladu. Svěho času přednášel již jako vysokoškolský profesor v Prostějově, mnozí si ještě pamatují například přednášku na téma *Od zrnka ječmene až ke sklínce*

píva. Přednáška informovala průmyslníky a odborníky o nejmodernější pivovarské a sladovnické technice, širokou veřejnost pak o výtečných vlastnostech dobrého piva“.

Mezitím studoval František Ducháček na pařížské Sorbonně, na Vysoké škole zemědělské v Berlíně, na Karlsberském ústavu Hansenově v Kodani. Na Pasteurově ústavu v Paříži prováděl výzkumy, které se týkaly mléčného kvašení. S profesory Bertrandem a Mečnikovem studovali zejména základní mikrob jogurtu a jeho tzv. biochemickou variaci a mikroby tuleního mléka z polárních krajů. František Ducháček se velmi zasloužil o úspěšný průběh oslav 100. výročí narození slavného francouzského chemika L. Pasteura, když v roce 1922 uspořádal 21 slavnostních přednášek v řadě měst naší republiky. S nositelem Nobelovy ceny profesorem Buchnerem se zabýval studiem kvasničných enzymů. Výsledky výzkumu byly publikovány na mnoha místech.

V roce 1920 byl František Ducháček jmenován mimořádným profesorem chemické technologie III (průmysl kvasný, technická mikroskopie a zbožiznalství, mykologie vody a potravin) na české technice v Brně a byl vyzván, aby zde vybudoval Ústav kvasného průmyslu.

V roce 1921 následovalo jmenování Františka Ducháčka řádným profesorem. Profesor Ducháček však nebyl v Brně neznámý. V roce 1916 se na české technice habilitoval a v roce 1917 přednášel technickou mykologii.

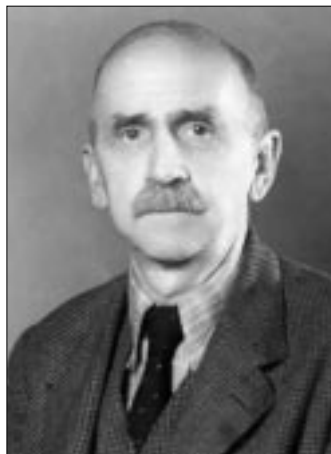
V roce 1920 byl při Ústavu kvasného průmyslu zřízen Výzkumný ústav sladařský, který vedl rovněž profesor Ducháček. Prostřednictvím darů domácího i zahraničního průmyslu získal ústav dokonale strojní zařízení pro pokusný pivovar a pro budovanou pokusnou sladovnu, kterou nakonec nedokončil.

František Ducháček je autorem několika rozsáhlých pojednání, které byly vydávány v rámci Chemické technologie Československou společností chemickou v Praze. Jedná se o spisy *Ječmen*, *Sladování* či *Rozbory sladařské* (s Ing. F. Měšťanem).

O průmysl sladařský a pivovarský se profesor Ducháček zasloužil rovněž vytvořením stálé instituce Sjezdů sladařsko-pivovarských. O těchto sjezdech byla každoročně vydávána *Zpráva sjezdová*, a to v českém a německém vydání. Sjezdu, který se konal v roce 1930 v Plzni, se zúčastnilo již více než 900 delegátů ze 14 zemí, a mohl se proto úspěšně přiřadit k pověstným sjezdům berlínským a mnichovským.

Kromě rektorské funkce zastával profesor Ducháček dvakrát funkci děkana odboru chemického inženýrství České vysoké školy technické v Brně, a to v letech 1922 – 1923 a 1928 – 1929.

Profesor František Ducháček zemřel dne 16. 2. 1931 v Brně.

Prof. Ing. Dr. techn. Vítězslav Veselý

Narodil se 29. 12. 1877 v Molitorově u Kouřimi. Po maturitě na vyšší reálce v Praze se stal posluchačem chemie na proslulé vysoké škole polytechnické v Curychu, kde vykonal v roce 1900 obě státní zkoušky. Poté pokračoval rok ve studiu na univerzitě v Ženevě u profesora Kehrmana. Za svou dizertační práci byl dne 21. 1. 1901 promován doktorem přírodních věd.

Po návratu do Prahy pracoval v organické laboratoři prof. K. Preise a E. Votočka.

V letech 1905 – 1907 byl nejprve chemikem a poté technickým správcem akciové mydlárny a svíčkárny Monopol v Mladé Boleslavi. U firmy Kavalier v Sázavě se rok věnoval studiu složení laboratorního a optického skla.

V prosinci roku 1908 odjel do Číny, kde dva roky pracoval jako technický vedoucí vznikající sklárny v Sutsien.

V roce 1910 začal znovu vědecky pracovat na ČVŠT v Praze. V roce 1912 se habilitoval z oboru technologie skla a emailů. Stal se opět spolupracovníkem profesora Votočka a v roce 1914 si rozšířil habilitaci na obor chemické technologie tuků, dehtů a barviv.

V roce 1919 odešel na českou techniku do Brna, kde na chemickém odboru přednášel organickou chemii a chemickou technologii tuků, dehtů a barviv. Roku 1921 byl na ČVŠT v Brně jmenován řádným profesorem organické chemie a chemické technologie VI (tuků a barviv).

Hlavní těžiště vědecké práce profesora Veselého v oblasti organické chemie spočívalo ve studiu derivátů naftalenu a chemii tuků.

Při svém ústavu záhy zřídil Výzkumnou stanici pro průmysl tukový — jediný ústav tohoto druhu v republice. Z jeho popudu a pod jeho vedením byly v roce 1932 vydány *Jednotné analytické metody pro průmysl tukový*. Profesor Veselý se stal jedním ze spoluzakladatelů Mezinárodní komise pro studium tuků a v letech 1936 – 1938 byl jejím předsedou. Tato komise se později připojila k Mezinárodní chemické unii (IUPAC). Druhá světová válka násilně přerušila vědeckou i pedagogickou činnost Vítězslava Veselého. Po penzionování v roce 1941 přijal místo poradce pražské firmy na výrobu umělých hmot Baklax. V lednu 1944 byl zatčen gestapem a až do konce války vězněn na Pankráci, v Terezíně a v Buchenwaldu.

Po obnovení výuky v roce 1945 se profesor Veselý vrátil k vedení svých ústavů na brněnské technice a kromě původních předmětů začal přednášet nový obor — technologii plastických hmot. V tehdejší Československu byl považován za průkopníka tohoto oboru.

V roce 1947 — tj. ve svých sedmdesáti letech — odešel do penze.

Vítězslav Veselý je autorem a spoluautorem řady knih, článků a přehledných referátů. Z publikací uvedme alespoň následující tituly: *Výroba a zpracování tuků a vosků* (Praha 1933), *Základy organické chemie* (Praha 1952), *Úvod do organické chemie* (Praha 1953) aj.

Profesor Veselý byl dvakrát děkanem odboru chemického inženýrství (1932 – 1933 a 1938 – 1939). Rektorem pro zbytek studijního roku 1930 – 1931 byl zvolen na mimořádné schůzi profesorského sboru dne 23. 2. 1931.

Začátkem června 1945 byl jmenován ministerstvem školství a národní osvěty komisařským rektorem, ve skutečnosti rektorský úřad nadále zastával profesor Jaroslav Šyříš, který byl rektorem školy i ve studijním roce 1939 – 1940.

Profesor Vítězslav Veselý zemřel dne 7. 6. 1964 v Brně.

Módní trendy a stylová pluralita

Právě prožíváme nejkrásnější období akademického roku — prázdniny. Mnozí z nás odjedou obdivovat cizí země, národy i jejich jednotlivé příslušníky či příslušnice, kulturu, umění, kam patří také architektura. O klasické architektuře (např. gotice, renesanci, baroku) hovoří množství průvodců, příruček, učebnic dějin architektury. Horší to bývá s orientací v architektuře nejnovější. V minulém čísle jsme pojednali o vývoji moderní architektury 20. století, kdy namísto jednotného velkého stylu vznikaly různé architektonické směry, trendy a hnutí. Nyní vám přinášíme stručný přehled jednotlivých stylů.

Plasticismus

Autor výroku o architektuře jako o „čisté formě v plném světě“ le Corbusier má mnoho následovníků. Zvláště jeho pozdní díla byla vysoce inspirující. Je to třeba parlament v Chandigarhu v Indii, kde Le Corbusier vytvořil expresivní, antiracionální architekturu z hrubého betonu (francouzsky *béton brut*). Následovníci přeměnili betonový brutalismus v plastickou hru forem a přitom jej zjemnili. Patří k nim James Stirling a Peter a Alison Smithsonovi, stejně jako Japonce Kenzo Tange. Vystupňována, dále vyvinuta v nových podmínkách je tato architektura architekty středoasijských republik, objevuje se i na severu Ruska, např. v novém kampusu Petrohradské univerzity či v díle L. I. Kahna. K neocorbusianismu bývá přičítán Richard Meier. Týká se to především jeho galerie umění v Atlantě a muzea uměleckých řemesel ve Frankfurtu nad Mohanem. Zde se inspiroval prvním obdobím le Corbusiera, bílou architekturou s perfektními proporcemi přísně matematicky komponovanými.

High-tech architektura

je supertecnická architektura, multinacionální styl, který ukazuje instalace, zbytečná technická zařízení, která prezentuje jako esteticky působící prostředky. Pohlíží na dům jako na stroj, kde jsou funkční díly užity jako estetické elementy. Shlízí se v akceleraci technologického pokroku, technickém perfekcionismu letadel, kosmických lodí a používá nejnovější či špičkové technologie. Užívá vždy toho nejmodernějšího, co v technice ve světě existuje (up-to-date technology). Navazuje na funkcionalismus a konstruktivismus prohlašující, že překonal defekty na životním prostředí, které dříve charakterizovaly ocelové a skleněné konstrukce. K otčům, zakladatelům high-tech architektury patří Japonce Kisho Kurokawa se svým konceptem „metabolismu“ s výraznými sci-fi formami budov, které se mohly pohybovat, spojovat a samy adaptovat. High-tech struktury jsou lehké a pevné, užívají výborně izolované stěnové panely, ocelové a hliníkové rámy i zrcadlové sklo v neoprávněném uchycení. Jsou vhodné k velkoprostorovým strukturám, kde všechna technická zařízení (vedení ventilace, trubky vedení médií a dokonce schodiště) jsou umístěna vně budovy, aby vznikl nepřerušovaný prostor pro administrativu, výstavní haly či továrny, který může být lehce změněn. K představitelům patří především angličtí architekti, např. superstars Norman Foster a Richard Rogers, kteří

prohlašují, že těžká konstrukce zdi odešla s parostrojem. Nejznámějším příkladem je Pompidouovo centrum v Paříži od architektů Renza Piana a Richarda Rogerse z roku 1977, Lloydova banka (Rogers) v Londýně či Hong Kongu (Foster) atd. High-tech je spjatá s velkým businesssem, protože je drahá, plýtvá energií a nehodí se z tohoto důvodu pro masové bydlení. High-tech architektuře je často vytýkán přehnaný individualismus, nerespektování charakteru místa i vlastní symbolické hodnoty domu. Člověk není stroj, a jakékoliv stroje na bydlení či žití mu nemohou vytvořit to, co potřebuje.

Ekologická architektura

zahrnuje solární domy různých systémů, budovy, které jsou konstruovány tak, aby uspořily co nejvíce energie, domy, které jsou navrženy podle nejnovějších ekologických poznatků. Forma vychází z funkcionálních požadavků energetického provozu. Příkladem může být dům s nulovou spotřebou energie od architekta P. K. Harboe na DTH v Lyngby v Dánsku, solární domy v Izraeli či severské domy ve Skandinávii.

Současné širší a reálnější povědomí ekologické problematiky ve společnosti má svůj původ v prvních výraznějších projevech ekologické a energetické krize v letech 1973 – 1974. Na veřejné mínění měly významný vliv zprávy Římského klubu — skupiny sta akademiků z 53 zemí, který prognózoval změny kvality životního prostředí v budoucnosti v důsledku rostoucí exploatace neobnovitelných zdrojů a znečišťování životního prostředí, názory novinářů, politiků, vlád, ekologických aktivit atd. Podobný význam měla mezinárodní ekologická konference Summit Země v Rio de Janeiro v červnu 1992 se svým konceptem trvale udržitelného rozvoje a Agendou 21 pro města. Lidstvo tak postupně došlo k poznání, že palivové a surovinové zdroje jsou již omezené a že stupeň znečištění životního prostředí se blíží hranici, kdy se s ním ekosystémy Země nebudou moci úspěšně vyrovnat. To vedlo k odklonu od čistě antropocentrického chápání světa a k hledání souladu s přírodou, s níž je lidská existence úzce svázána.

Odtud se odvíjejí myšlenky alternativního životního stylu i tzv. tiché revoluce ve vyspělých zemích, popularizuje se alternativní medicína, formuje alternativní zemědělství, objevuje alternativní kultura. Udržení současného stavu a brzké obnovení přirozené rovnováhy se stalo ekologickou a národohospodářskou nutností, jež se promítá i do oblasti výstavby a architektury. Vznikla celá řada environmentalistických organizací, které se angažují i v oblasti stavitelství (EKOWORKS, National Movement for Environmental Justice, Greenpeace atd.)

Charakteristickým rysem ekologické architektury je minimalizace dopadu na životní prostředí. Zejména u rodinných domů se v současnosti setkáváme s myšlenkou vytvořit přirozené a všestranně zdravé prostředí pro život lidí. Biodomy se budují z přírodních stavebních materiálů, které v žádném případě neohrožují zdraví. Minimalizuje se odpad během procesu výstavby.

Konstrukce rodinných domů je mnohdy navržena tak, aby si je budoucí uživatelé mohli vystavět sami (self building scheme). Vnitřní prostory umožňují přirozenou výměnu a vlhkost vzduchu, skla propouštějí co nejširší spektrum přirozeného osvětlení, eliminuje se vliv škodlivého záření vnějších a vnitřních elektromagnetických polí, minimalizují se úpravy terénu.

Solární domy maximalizují zisk energie, jejím ztrátám se brání důkladnou izolací. Jsou používány materiály pouze z obnovitelných zdrojů, popř. musí být zaručena jejich recyklace a další použití po konci životnosti budovy. Mění se i tvářnost staveb, které nejsou chápány pouze utilitárně, ale často vysokou kvalitou architektury vyjadřují svůj význam pro současné lidstvo.

Ekologická architektura zahrnuje běžné typologické druhy (rodinné a bytové domy, občanské a výrobní stavby), které svým řešením odpovídají maximálně současným ekologickým poznatkům. Sem patří i speciální průmyslové stavby, které slouží v rámci svého poslání vysloveně ekologickým účelům. Obě kategorie staveb chrání a minimálně narušují životní prostředí.

Základním materiálem staveb již zmíněného Paola Soleriho je pigmentovaná jílovitá zemina, použitá na betonové elementy a keramické dílce. Také v dalších aspektech uplatňuje Soleri společně s žáky ekologické, astronomické, empirické a filozofické aspekty. Budovy mají membránový plášť, jenž v letních horkých obdobích zmnožuje stíny, zatímco v chladných intervalech nocí a zimy zprůhlední, aby propustil více světla. Všechny složky projektu, jako skleníky, přehrada, plovcové elementy, se v procesu realizace stavby stávají navzájem propojeným významovým kontextem — zahuštěním života.

I architektonická a urbanistická kritika se v osmdesátých a devadesátých letech stala zelenou. K ekologickému hnutí se připojovali mnozí angažovaní kritikové společenských poměrů. V úsilí o ekologicky intaktní prostředí je zahrnuto i angažování se o nové životní formy a jim odpovídající architekturu. Malé měřítko, zatravněné střechy a okna s malými tabulkami v dřevěných rámech měly vzkřísit ducha sousedství. To sice v té době procházelo obdobím deziluze, přesto se mnozí architekti i sociologové k němu vraceli. Vliv nebyl velký.

Analogická architektura

Dnešní člověk očekává lidské rozměry od architektury, oprávněně vyžaduje technické zabezpečení humánních idejí ve tvorbě prostředí pro svůj život. Člověk chce prostředí stále krásnější a komfortnější. Přesycený frekvencí inovací žádá kontinuitu v kultuře, v umění architektury. Novátorství ustupuje tradicionalismu, architektura se stává ekoantropocentrickým dílem. Z těchto myšlenek vychází směr tzv. „analogické architektury“, propagovaný především curyšským profesorem R. Reinhardtem a českým architektem Miroslavem Šikem, žijícím ve Švýcarsku. Architektonická díla vycházející z jeho okruhu jsou projektována tak, aby navazovala na přírodní a sociální okolí, vychází z genia loci lokality, navazují na přírodu a tradiční materiály. Vychází se z života lokálních skupin, studuje se etnografie a život regionu, používá se známých, zaužívaných forem, nebojí se používat forem historizujících.

Primitivní architektura

Módní je směr „primitivní architektury“, která pod heslem „učme se od rozvojových zemí“ staví nový požadavek: stavět z jednoduchých materiálů, redukovat komplexitu. Tam patří v současné době v celém světě propagovaná hlíněná architektura, inspirovaná např. formami indiánských staveb, jejíž formy mohou být také přepisovány do litého betonu. Klade se důraz na využití místních přírodních materiálů a tradičních technologií. Takto může být dosahováno velmi zajímavých forem. Do této souvislosti jsou také zařazovány pokusy o racionálnější využití dřeva ve stavebnictví, např. velkorozponové lepené vazníky zajímavých tvarů atd.

Postmoderní architektura

V 70. letech dochází v architektuře ke změnám, začíná se více nahlížet ze tří hlavních

hledisek — sociálního, estetického a technického. Někteří architekti tvrdí, že architektura založená na empirii v tvorbě prostředí zklamala. Nastolují komplexnost, nevyhnutelnost vědeckého poznávání, formulují teorie pro rozvoj nových tvořivých trendů, názorů a diskuzí. Místo „architektura a prostředí“ nastolují princip „architektura v prostředí“. Zdůrazňují tím závislost, nerozlučitelnost, podmíněnost, novou morálku architektury.... Architektura v prostředí plní nezastupitelnou funkci a ve smyslu svého humánního a technického kontextu formuje vztah člověka ke světu.

Jako reakce na monotónnost moderního mezinárodního stylu, na formovou omezenost bezcitně poskládaných škatulí a krabic a na smutnou betonovou šed, které jsou mnohými uživateli pokládány za vizuální degradaci životního prostředí, vznikla v období 1965–1980 především v anglo-amerických kulturních kruzích tzv. postmoderní architektura. Postmodernismus (z latinského post = po, po dosažení) je tendence i ve vývoji soudobé literatury, filozofie, sociologie, historiografie atd. (Eco, Foucault, Habermass, Latour, Lyotard, Rorty, Bauman), a to se zaměřením proti dosavadnímu myšlení v těchto oborech či tzv. modernímu umění. U jeho vzniku byla jako průkopník právě postmoderní architektura, která hnutí iniciovala. Ch. Jencks ji charakterizoval jako populárně pluralistní umění bezprostřední sdílitelnosti, které svou ikonografií souvisí s národní mytologií. Postmodernismus není kohezí umělecké hnutí založené na programových principech, jako například funkcionalismus, i když je možné říci, že i zde jsou vyznávány některé všeobecné hodnoty, jako např. individualita, intimita a komplexita. Za manifest postmodernismu je možné považovat knihu amerického architekta Roberta Venturiho z roku 1966, revidované vydání, jež dosáhlo většího rozšíření je z roku 1977, která se nazývá „Complexity and Contradiction in Architecture“. Toto provokativní dílo vyzdvihuje lidovou, masovou architekturu, například čerpací stanice, bufety a snack bary, a útočí proti funkcionalistickému establishmentu. Byli to Robert Venturi a Denis Scott Brown, kteří znovu definovali problémy architektury z hlediska sociologického, zejména jako porozumění vizuální komunikaci. Předmětem jejich analýzy byly typické charakteristiky radikálně komercializované americké „hlavní ulice“. Ve svém výzkumu nových determinant v navrhování urbánních prostorů se orientovali především na subjektivní denní percepci chodců a motoristů. Proti tezi nedekorativní, oprostěné architektury vyslovené Miesem van der Rohe „less is more“ (méně je více) hlásá Venturi satiricky „less is a bore“ (méně je nuda). Proti snahám Miesovým o oprostěnou, ale dokonalou formu, bojuje Venturi za bohatost a neočekávanost forem. Vychází z Pop Artu a hledá inspiraci pro populární architekturu v prostředí, kde komerční zařízení vytváří prostředí a budovy bez jakéhokoli vlivu architektů a urbanistů. Na příkladu Las Vegas, města zábavy v Nevadě, ukazuje eklektickou džungli stylů od neorománského po moderní. Budovy jsou přístřešky se symboly a displeji pro přitažení zákazníků. Postmodernismus odmítá avantgardní koncepce tzv. revoluce v umění a pokládá je za utopii, stejně jako revoluci společenskou. Sebeoriginálnější díla avantgardy podle postmodernistů zevšedněla masovou reprodukcí a konzumem z moci trhu, aniž navázala skutečný kontakt s diváky. Konstruktivistické projekty účelných strojů na bydlení byly realizovány jako odosobněné, jednotvárné betonové krabice. Postmodernismus se proto pokouší obnovit ztracenou vnímatelovu pozornost nejrozličnějšími symbolickými prvky, někdy i ornamenty na fasádách staveb. Prosazuje, aby se znovu na architekturu pohlíželo jako na stavební umění, obrací v extrémním případě princip „forma sleduje funkci“ ve svůj protiklad „funkce sleduje formu“. To znamená, že funkce je závislá na formě. Architektura má znovu vytvářet znamení a symboly, dávat identifikační body a produkovat monumenty. Končí víra v čistě funkcionální zhotovitelnost lidského světa, jde o rozchod s přesvědčením, že je možné „vypočítávat“ a předělávat lidská minima, že o kráse lze člověka přesvědčit a ke štěstí je ho třeba donutit. Architektura je pojímána jako umění, které více než ostatní vytváří svět života, více než ostatní je spojena s racionalitou vědy, technikou a technologií. Má výrazně sociologický charakter a bezprostředně do sebe pojímá a vyjadřuje potřeby a zájmy, přání a tužby, ale i iluze společnosti, která je produkuje.

Někteří zástupci tohoto směru se ubírají k tomuto cíli s odpovědnou vážností, jiní hravě a humoristicky, v Japonsku se objevuje abstraktně grafická ornamentika. Postmodernisté si vypůjčují z dějin, experimentují s přebohatým arzenálem histo-

rických forem – staroegyptská a klasická architektura, Art Deco, Bauhaus – s cílem, aby architektura byla čitelná na dvou úrovních (Double Coding) tak, aby byla přístupná jak laikům, tak architektům. Návratem ke slohům minulosti zpravidla parodují jejich sklon k absolutizaci určitých tvárných schémat, prostředků i postupů. Postmodernismus převrací užití tradičního jazyka znaků a symbolů za využití moderní technologie, podobně jako manýrismus přepracovával renesanční elementy. Využívá plastickou dekoraci, hliníkové hlavice sloupů, neonové podstavce, kde jeden materiál imituje druhý.

Vlastní styl v přesném smyslu tohoto slova postmoderní hnutí dosud nevyvinulo. Někteří kritici nazývají jeho díla přestávkovou zábavou v historii architektury. Sem patří např. „spontánní architektura“, v níž celá řada mladších architektů ustavila radostnou hru s historickými fragmenty na princip. Tito nonkonformisté architektury užívají klasické, venkovské či také triviální motivy a elementy, často s ironickým záměrem. Nejznámější zástupcem tohoto směru je Charles Willard Moore, profesor Berkeley University v Kalifornii. K postmodernismu je možné přičíst pozdní tvorbu Philipa Johnsona. Jeho ATT Building v New Yorku s renesančními náznaky a s částmi v interiérovém stylu Chippendale se stala milníkem postmodernismu. Další administrativní budovy se snaží o nápadný výraz navazující na mrakodrapy ve stylu Art Deco z dvacátých a třicátých let, nebo usilují o vlastní excentrickou okázalost. Pěstuje se tzv. pluralismus forem, mísí se slohy kdysi třeba zcela protichůdné. Je ovšem trochu nebezpečné prohlásit toto za populární. Nalepení ornamentu na úřad či koncipování mrakodrapu ve formě hodin z 18. století může být legrace, neznamená to ovšem, že je to přijatelné pro veřejnost.

Stavební formy klasicismu, které se vztahují k renesanci, jsou znovu oživovány v neoklasicismu. Renesance však sama znovu použila forem antických. Ideál architektury tohoto směru je obydlí monument. Zástupci jsou R. Bofill, P. Hodgkinson, Stern, Smith či M. Botta. Někdy tyto stavby připomínají ruský „socialistický realismus“ z let 1933–1953. Modifikovaný historismus vyznávají Michael Graves, profesor univerzity v Princetonu v USA, jehož první velkou stavbou je budova městských služeb v Portlandu. Je to skutečně odvážná hra s historizujícími formami. Je pro něj příznačné užití nápadných barev a dalších dekorativních elementů. Ještě odvážnější je „Humana“ v Louisville, která bývá pokládána za vrchol postmodernismu. Dále je to Rob Krier, Helmut Jahn, Charles Gwathmey, Robert A. M. Stein a již zmiňovaný Philip Johnson, který má snad nejvíce realizací. Johnson nevytvořil svůj vlastní osobitý styl, každá z jeho staveb je ve svém výrazu jiná. Postmodernismus plný historických forem našel odezvu v mnoha zemích Evropy: Angličan James Stirling vytvořil galerii umění ve Stuttgartu, Rakušan Hans Hollein galerii umění v Mönchen-Gladbachu, Španěl Ricardo Bofill obytnou čtvrť v Paříži, Němec Oswald M. Ungers knihovnu v Karlsruhe. V podobném duchu tvoří Japonci Arata Isozaki a Ital Aldo Rossi. S mimořádně nefunkčními formami přichází Frank Gehry, např. v realizaci Právnické fakulty Loyola University v Kalifornii. Je také spoluautorem „tančícího domu“ v Praze. Představiteli perspektivní moderny – individualistické – jsou Stirling a Hollein. Racionalismus v rámci směru vyznává Aldo Rossi a Ungers.

Ve snaze oslovit diváka bývá využíváno i nápadně různorodých motivů. Kritici si všimli záměrné lživosti a rozmanitosti stavebních citátů bonboniérového stylu a stěžují si na totální „disneylandování“. Připouštějí však, že mnohým občanům se líbí arkýře, věžičky nebo sloupy. Je to povstání proti funkcionalistickému kánonu forem. Sociologové zkoumající tento jev hovoří o výrazu stále pluralističtější společnosti. Společnosti individualizované, tzv. „aditivní“, s velkými nároky na životní standard. Debata o postmoderní architektuře přispěla ke znovuoživení dialogu mezi architekty a sociology. Nestalo se tak však v pravý okamžik. Teze o „nové urbanitě“ nebyly – mimo přednáškové sály – široce přijaty. Místo toho přišla znovu do módy filozofie. I když převážně v postmoderních výrazech.

Začátkem osmdesátých let se postmodernismus stává dominantním v americké architektuře a důležitým fenoménem v architektuře evropské. Začíná modernizace a revitalizace (zřizováním pěších zón, obnovou obchodních pasáží) a přestavba měst, která je energeticky méně náročná než funkcionalistické představy jejich úplné likvidace a znovuvýstavby. Obnova památek se prosazuje s tendencí odporu k nové architektuře, která ohrožuje prostředí, jeho měřítko a stylovou integritu existujících struktur i sociální prostředí a síť sociálních vztahů. Silný konfrontační

přístup modernismu se nahrazuje citlivějším přístupem k architektonickému dědictví, který uznává a snaží se uchovat monumenty různých i dříve neuznávaných period, jako jsou u nás pseudostyly minulého století, secese, architektura etnických skupin atd.

Vztah k blokové zástavbě, ornamentu a slohovým projevům secese byl v první polovině století po nástupu moderny odmítavý. Dnes se s péčí a pozorností publikuje a diskutuje ve prospěch těchto projevů. Taková renovace a modernizace, která odpovídá kulturně ekologickým, energetickým, sociálním i dalším požadavkům doby příznivě zpětně ovlivnila architekturu novostaveb i nový urbanismus. V urbanistickém plánování je odvrženo striktní zónování dle aténské charty, vrací se mixáž funkcí (např. bydlení, služby či distribuce a administrativa), která je výhodná i z hlediska dopravního – zmenšuje se denní migrace za prací – a také financování novostaveb je pro různé investory atraktivnější. U určitých vrstev společnosti se objevuje zájem o návrat do měst třeba bydlením v tzv. městských vilách. Nově se definuje veřejný prostor, který nabývá konzumního charakteru.

Tvůrci získali v architektuře znovu převahu. K tomu není potřeba číst, není třeba si dávat otázky o plánování měst a jejich rozvoji. Zde stačí stavební pozemek a nevázaná chuť tvořit, jako již dříve.

Regionalismus

Postmoderní období v sobě zahrnuje určitý zdravý skepticismus, tvůrčí pokoru jako reakci na předchozí utopické vize tohoto století. Architekt dnes odpovědněji zvažuje míru vlastní tvořivosti zejména ve vztahu k přírodní a kulturní ekologii uvažované lokality. Není proto nikterak udivující návrat k regionálním architektonickým tradicím, ke zkušenostem mnoha generací.

Tyto zkušenosti se dnes ověřují, korigují a vědecky formulují. Dochází se k poznání, že kulturní ekologie je pro člověka stejně důležitá jako přírodní. Tradiční styly byly ověřeny během dlouhého období, takže se staly funkcionálními. Používají místní materiály (např. kámen a břidlice), navazují na místní podmínky různým sklonem střechy, protože to bylo vyzkoušeno metodou pokusu a omylu během staletí. V první polovině století byly odmítány a označeny za staromódní, sentimentální a buržoazní.

Nejen z renesančních principů je možné odvozovat. Sny architektů Garden City obnovit anglickou vesnici či idealizované maloměsto vedly k obnově mnoha tradičních stylů lidové architektury v různých zemích. V reakci na rychlou industrializaci a urbanizaci se zájem obrátil již mnohokrát v tomto století k tradičnímu životu na venkově a jeho architektuře. Již počátkem tohoto století získaly znovu značnou oblibu hrázdné stavby s lidovými prvky (např. Dušan Jurkovič u nás). V osmdesátých a devadesátých letech se objevují na spekulativně stavěných obytných jednotkách v celé Evropě. Mnozí architekti tzv. regionalismu – Neo Vernacular – používají tradiční, zemité stavební formy. Ty jsou přejímány z lidové architektury, venkovských staveb či prostředí maloměsta. Kombinují expresivní formy s „přírodními materiály“ a moderní technologií a produkují styl identifikovatelný sedlovými střechami a vyzdívanými stěnami i na objemných budovách. Snaží se být kontextuální, t.j. determinování stávajícím sociálním prostředím, okolní zástavbou, nová díla se mají hodit ke starým budovám a respektovat existující cesty.

Tato tendence je také označována jako pseudolidovost či produkce syntetického domova. Jejím cílem je lidová pravost a původnost, blízkost masového vkusu, odvrácí se od přemoudřelosti, intelektuálnosti a chladu moderní architektury. Lidový prvek v architektuře nikdy nevymizel, již v padesátých letech se objevuje v Anglii, Skandinávii i v pracích takových architektů, jako je Alvar Aalto (1898–1976). Někdy je tento styl užíván k zakrytí tradičních velkoobjemových komerčních a byrokratických center v lidovém hávu. Prezентuje přijatelnou, lidovou a někdy i úspěšnou tvář moderní architektury. S touto filozofií vznikala díla Dixona a Hilmera – Sattlera. Ačkoli i u těchto tvůrců jsou někdy přírodní materiály nahrazovány náhradními, masově produkovánými.

Doba relativního klidu a prosperity vytváří na mnoha místech světa zcela nový projev výstavby – turistická zařízení, hotelové komplexy i turistické vesnice či městečka. Cestování pro zábavu a poučení, dříve omezené na poměrně úzké společenské vrstvy, se stalo daleko dostupnější. Právě v oblasti turistických zařízení je regionálních

vzorů často užíváno. Celý prostor kolem Středozemního moře je toho dokladem. Postmodernistické rysy lze chápat jako vyčerpání jedné podoby architektury. Jde o hledání nových forem, i když třeba jen znovuobjevování nových tvarů a proporcí, které by odpovídaly novým potřebám v situaci, která se proměnila.

Regionalismus – středomořská architektura

Dekonstruktivismus

V hrubých obrysech lze říci, že pro současnou architektonickou tvorbu je dosti příznačná dekonstrukce jako uvolnění a rozbití starších vazeb a ambivalence jako dvojjakost skutečnosti. Týká se to nejen umělecké a technologické oblasti, ale platí to i v sociálních, politických i institucionálních souvislostech. Dekonstruktivní architektura navazuje v hierarchickém vývoji architektury na postmodernistické směry. Představuje v současné době velmi výrazný směr, upoutává na sebe pozornost a je předmětem četných diskuzí a dohadů. Není snadné vymezit znaky, které ji od některých proudů postmoderny odlišují, i když jsou na první pohled viditelné. Hnutí je provázáno náročnými výklady, je založeno na diskurzu, který se (jako u postmoderny) zrodil v oblasti filozofie, literární teorie a kritiky. Vliv filozofie na architekturu nebyl nikdy tak velký jako nyní, v čase dekonstruktivismu.

Dříve se filozofické pojmy v architektuře vázaly obvykle k významové nebo ideové interpretaci jejích forem — v moderní architektuře a postmoderně je forma výlučně interpretačním znakem. V dekonstrukci dochází k samému rozrušení interpretace formy. Pro nás, kteří sledujeme tato díla z odstupu, představují estetické aspekty a invence, jimiž se dekonstruktivní architektura formálně projevuje, nejpůsobivější a nejdůležitější znaky. Jejich působením si uvědomujeme smysl a přítomnost této tendence pro rozšíření sféry formálního jazyka architektury. Původem sahají tyto formální znaky k raným fázím ruského konstruktivismu (porevolučního) nebo Le Corbusierově purismu. Poskytují také nejjednodušší možnost rozlišit dekonstruktivistickou architekturu od ostatních tendencí bez ohledu na teoretický a filozofický diskurz, který ji doprovází.

Výčet formálních znaků je rozsáhlý — programová neukončenost formy, rozbití, zkrucování, distorze, fragmentace, uzavřené formy, propadání, naklánění, eliminace, superpozice, decentrace, dislokace. Dochází k záměrnému rozkládání — destrukci či dekonstrukci známých děl, přičemž se upozorňuje na jejich významovou prázdnotu a schematičnost, výtvarná klišé. Architektonická forma se stává prostřednictvím metajazyka, kterým ji obdaňuje dekonstruktivní interpretace, jakousi filozofií formy, přičemž se oslabují její symbolické obsahy nebo se přesunují na vedlejší kolej. Významnými představiteli tohoto směru jsou Gehry, Peter Eisenmann a Koop Himmelblau.

CH. Jencks v polemické stati „Dekonstruktion — Pleasures of the Absence“ (Dekonstrukce — potěšení z absence) hovoří o dekonstruktivismu přímo jako o neo-modernismu. „Existuje-li neomoderní architektura, pak musí spočívat na nové teorii a praxi modernismu. Jediný proud, který se v posledních letech vytvořil — známý jako dekonstrukce nebo poststrukturalismus — však přejímá elitismus i abstrakcionismus moderny a přejímá její známé motivy, které bych nazýval pozdní.“

Dekonstruktivistickými formami se velmi obšírně zabývá Wigley ve svém výkladu v katalogu k výstavě v Muzeu moderní architektury v New Yorku, konané na jaře 1988 jako první veřejná manifestace dekonstruktivní architektury. „Dílo je otřesené, ale soudržné a extrémně pevné, pevnost je organizována nezvyklou cestou, ruší tradiční smysl pro konstrukci, funkce sleduje deformaci. Narušení formy nevyplývá z jejího znásilnění z vnějšku, poškození formy vyvolává estetiku nebezpečí, nikoli však hrozbu. Dekonstruktivistická architektura narušuje figury zevnitř, jako by nějaký parazit formu infikoval a zevnitř narušil. Dekonstruktivistická forma přežívá své mučení a dokonce z něj získává sílu. Vystavuje slabosti tradice, spíše než aby je překonávala, narušuje, odcizuje se, proměňuje centrum tradice. Tím, že tradici plně obsadí, poslušná více než kdy dříve její vnitřní logiky, odhaluje její vnitřní dilemata.“

Francouzský filozof Jacques Derrida, v jehož díle se objevilo architektonické argumentování jako součást jeho vnitřní struktury, říká: „Architektonické myšlení může být dekonstruktivní v následujícím případě jako pokus vizualizovat to, co uvedlo svou autoritu do architektonického propojení ve filozofii.“ ... „Myslím, že dekonstrukce nastává, když jste dekonstruovali nějakou architektonickou filozofii, potom ale musíte tyto motivy znovu vepsat do díla, nemůžete prostě tyto hodnoty odsunout, musíte vybudovat nový prostor a novou formu, do níž jsou tyto hodnoty vepsány poté, co pozbyly svou extrémní hegemonii. Dekonstrukce neznamena zapominat na minulost.“

Derridovu interpretaci promítli do své architektury a především do teoretických komentářů architekti Bernard Tschumi a Peter Eisenman. Dá se říci, že každý svým způsobem se uchopil Derridových myšlenek a jejich prostřednictvím nejenom interpretují, ale i transformují architektonickou řeč. Ostatní architekti se blíží spíše výtvarné poloze.

Závěrem opět cituji: „Je těžké předpovídat další vývoj tomuto ne-hnutí. Pohyb ve formovém vývoji se může odehrávat ještě dlouho, dokud nevyčerpá všechny variace a nevstřebá suprematické a konstruktivistické impulzy. Je také schopen přijímat do sebe nejrozmanitější podněty z vnějšku, formální i myšlenkové, takže je schopen projít výraznými transformacemi, což jistě jeho životnost prodlouží. Ale lze pochybovat, že se stane sociálním uměním. Urbanistická tvorba odtud získá ještě mnoho formálních inspirací, ale hlavní pole dekonstruktivní architektury se bude omezovat na jednotlivé solitérní manifestace. Konečně i antikontextualismus z něj bude vždycky činit něco mimo kontext. Rozhodně však můžeme říci, že jde o výraznou architektonickou kulturu.“

Richard Rogers – Národní muzeum Barcelona

Plakátová architektura

Svou fasádou upozorňuje na účel budovy, fasáda má být atraktivním znamením, inspiruje se dočasnými divadelními dekoracemi. Příkladem může být Venturiho studentský klub se svými z prkének zhotovenými zbytnělými iónskými sloupy, který vyvolal celou řadu ostrých uměleckých sporů. Inspiruje se i různými jinými historizujícími prvky, např. klasickým sloupovým řádům, trojúhelníkovým archaickým štítem, ale užívá i prvky pop-artu. Venturi vynalezl i tzv. kulisovou stěnu, představenou volně před vlastní fasádou a nijak s ní nesouvisející. Dokonce někdy zabránuje výhledu z oken. Má to být „dvojsmyslný žertovný symbol“. Venturi sám tvrdil, že ve všech uměních se vyskytuje humor, v literatuře, v hudbě, malbě a grafice, v tanci a herectví — proč ne tedy taky v architektuře?

Dekoratívni monumentalismus

Podobné záměry má „dekorativní monumentalismus“, který hlavně v Japonsku znovu používá ornament. Tato nová architektura upřednostňuje na velkých a vý-

znamných stavbách grafickou dekoraci. Ukázkou může být tvorba japonského architekta Minoru Takeyamy.

Změna forem práce architektů

Charakteristickým jevem pro osmdesátá a devadesátá léta je rozšiřující se použití počítačů vybavených softwarem pro architektury — CAAD, což je „Computer Aided Architectural Design“ v projekční práci. Sofistikované systémy dovolují nejen kreslit studie a výkresy, vytvářet modely, ale i koncipovat a pracovat v třídimenzionálním prostoru. Vliv na formální a obsahovou stránku tvorby je obrovský. Vedlejším produktem je nová metodika navrhování. Odstraní se neproduktivní rutinní práce a architektům zůstane tvůrčí dialog s počítačem i klientem a odpovědnost za společné dílo. Je samozřejmé, že i tato změna „technologie“ projektování má dopad na výsledný produkt — architekturu.

Doc. ing. arch. PhDr. Karel SCHMEIDLER, CSC.

Orientace ve světě a únik před svobodou

Lidé mají potřebu vyznat se ve světě, ve kterém se zcela bez vlastního přičinění ocitli. Není-li tato jejich potřeba přijatelně uspokojena, vznikají těžkosti s přizpůsobením se prostředí, se zvládnutím měnících se situací, s vybudováním pocitu vlastní identity.

Jestliže se má člověk ve světě uspokojivě orientovat, musí mít dojem, že ví, co znamenají věci, které ho obklopují, jaký mají význam události, s nimiž se setkává, a jaké místo v tom všem zaujímá on sám. Má-li úspěšně manipulovat s věcmi, musí mít představu o tom, co znamenají a jaké je jejich určení. Dokonce se musí i domnívat, že bezpečně ví, proč jsou právě takové, jaké jsou.

Otázka určení nezaměstnává člověka pouze ve vztahu k jednotlivým věcem. Klade si ji také ve vztahu k sobě (otázka smyslu života) a ve vztahu ke světu (otázka povahy světa). Věrohodné zodpovězení těchto otázek upevňuje v člověku pocit bezpečí. Absence nebo neuspokojivé odpovědi na tyto otázky ho naopak znejišťují, vyvolávají u něho stres, podlamují sebedůvěru, snižují ochotu zapojovat se do realizace společných cílů.

Moderní člověk osvozený od pout předindividualistické společnosti, která mu poskytovala bezpečnost, ale zároveň ho i omezovala, nedosáhl svobody v kladném smyslu realizace své individuality. Ačkoli mu svoboda přinesla nezávislost, učinila ho bezmocným a izolovaným. Tato izolace je však nesnesitelná a člověk je postaven před následující alternativy. Buď břemenu svobody unikne do nových podřízeností a závislostí, nebo zrealizuje pozitivní svobodu, která spočívá v jedinečnosti a individualitě člověka.

Současný člověk je úzkostný a v pokušení odevzdat svou svobodu diktátorům (resp. vyšším autoritám), anebo přetvořit sebe sama v malý šroubek stroje, dobře živý a oblékaný, který však není svobodným člověkem, ale autematem.

V mnoha případech člověk nemůže unést skutečnost, že je ve všem sám sebou, že kromě člověka samého neexistuje žádná autorita, která by dodávala životu smysl. Pro průměrného člověka není nic tíživějšího než pocit, že nepatří k žádné skupině. Jen když člověk zvládne společnost a bude se aktivně podílet na společenském procesu, může přemoci to, co ho znovu dohání k zoufalství — svou osamocenost a pocit bezmocnosti. Člověk dnes netrpí tolik chudobou jako tím, že se stal šroubem velkého stroje, autematem, že se jeho život stal prázdným a ztratil význam.

Lidé si často nejsou své nesvobody ani plně vědomi a myslí si, že svobodní jsou. Například obrovský vliv hromadných sdělovacích prostředků a reklamy bere člověku stále více jeho svobodnou tvář. Anonymita těchto nových autorit vede mnoho lidí k tomu, že si je ani jako své pány neuvědomují a ztráty své individuální svobody si nejsou vědomi.

Pavel JURA

Paradoxy civilizace

Nad civilizací dnes visí Damoklův meč. Proč? Je všeobecně známo, jak závažnou rychlostí roste počet obyvatel na Zemi a že v relativně brzké době se může rozrůst až na několik desítek miliard. Není možné, aby se takové množství lidí uživilo, natož aby se nezhoršila situace mezi chudými a bohatými. Těžko budou lidé různých kultur, takto dramaticky stlačeni k sobě, spolu soužit, a to bezkonfliktně.

Lidstvo zásadním způsobem těž ničí životní prostředí, na němž je ale existenčně závislé, stále rychleji vyčerpává neobnovitelné zdroje energie, přispívá svou činností k oteplování země, k tvorbě skleníkového efektu i ozónových děr a rozrušuje rovnováhu všech ekosystémů. Moderní člověk se totiž sám vrhá do nebezpečí svým „rozvojem“, výrobou a šířením všech možných zbraní hromadného ničení. Současně ale dále rostou sociální problémy, kriminalita a různé typy lidského odci-

zení a frustrace na místech vyšší koncentrace lidí ve velkých aglomeracích, ničících přirozená lidská společenství a přirozené lidské vazby.

Veliký, ač typický paradox je v tom, že ačkoliv soudobý člověk tolik o těchto nebezpečích ví, nedělá téměř nic pro to, aby jim čelil nebo aby je odvrátil. Dnes lidé ve zpravodajstvích sledují všechny katastrofické prognózy, ale pramálo k nim ve svém životě přihlížejí. Kolik let se přitom o většině varovných faktů přednáší na školách! Bohužel to má jen nepatrný vliv na lidské chování.

Měli bychom se zřejmě zamyslet, jak odvrátit tyto hrozby a nenechat se uchláchat (jako doposud) stálým růstem výroby a spotřeby, který je znakem úspěšnosti, ovšem velice pochybným.

Kateřina HORÁKOVÁ, Fakulta architektury, IV. ročník

Florbalový svátek v Brně

Ve dnech 25. – 27. května hostilo Brno nejlepší florbalové týmy světa. V hale na Vodově ul. bojovaly ve skupině A o postup do semifinále MS týmy Švédska, Německa, Švýcarska a České republiky. Uspořádáním brněnské skupiny byl pověřen florbalový oddíl VSK FS BRNO. Organizační zajištění této akce zvládli studenti VUT perfektně a od generality světového florbalu slyšeli jen slova chvály. Škoda jen, že stejně se nedařilo i naší reprezentaci. Ta podlehla v rozhodujícím boji o postup do semifinále Švýcarsku 0 : 5. Ceny nejlepším hráčům v tomto utkání předávali rektor VUT prof. P. Vavřín, DrSc. a náměstek primátorky města Brna Dr. Duchoň. V pražském finále pak v repríze utkání z Brna Švédsko jasně přehrálo Švýcarsko, ČR nakonec skončila na 6. místě.

Součástí doprovodného programu MS bylo i akademické mistrovství ČR, které pořádala KTVS FS. V soutěži mužů startovalo 13 VŠ družstev mužů a 3 družstva žen. Studenti VUT se dokázali v tomto náročném týdnu prosadit i po sportovní stránce a muži obsadili 2. místo, když ve finále podlehli VŠE Praha až na trestná střelení. Ženy turnaj vyhrály a staly se akademickými mistry ČR.

*Dr. Jaroslav BOGDÁLEK
vedoucí KTVS FS*

Lady Day

18. dubna 1998 pořádala UKUS FEI „LADY DAY“ — den věnovaný ženám, našim zaměstnankyním. Smyslem celé akce bylo jednak předvést v praxi naše sportoviště a možnosti sportovního využití u nás na fakultě, ale zároveň zařadit si do svého programu jeden den aktivního odpočinku, tzn. udělat něco pro sebe.

Náš den jsme zahájili v tělocvičně stepaerobicem, dále jsme své tělo posilovali cvičením zvaným kalanetika, tělocvičnu jsme opustili po strečingu a rehabilitačním cvičení. Následovala ukázka cvičení v posilovně, kde se zrodila myšlenka izolovaných cvičebních lekcí určených právě ženám středního věku. Po zdravém obědě, doprovázeném výkladem o správném způsobu stravování, jsme vyslechli přednášku s názvem „3 pilíře životní rovnováhy“.

Během celého dne byli k dispozici masérka a masér, kteří na požádání naše svaly uvolňovali. Celá akce se setkala s příznivým ohlasem, do budoucna se těšíme na účast zaměstnankyň i z jiných fakult a chystáme se nabídnout víc — kosmetickou poradnu, výklad o typologii barev apod.

Závěrem chceme poděkovat správě areálu Údolní, která nám naše sportoviště nadstandardně uklidila a zajistila teplou vodu i o víkend.

*PaedDr. Ivana VAŠOURKOVÁ
vedoucí UKUS FEI*

Družstvo žen z VUT na akademickém mistrovství ČR ve florbalu.

Akademické mistrovství ČR v karate

Tak jako každoročně pořádala Ústav kultury a sportu FEI VUT Mistrovství ČR v karate. Za účasti 54 soutěžících z 15 fakult VŠ z celé republiky si nejlépe vedli studenti a studentky z VUT Brno.

KATA ženy

1. místo	Petra Nová	FPr ZČU Plzeň
2. místo	Ivana Šimčáková	FA VUT Brno
3. místo	Monika Schmidtová	ZF JU České Budějovice

KATA muži

1. místo	Stanislav Věchet	FS VUT Brno
2. místo	Svatopluk Šekanina	PeF OU Ostrava
3. místo	Petr Syrovátka	LF UK Praha

KUMITE ženy do 60 kg

1. místo	Lenka Hladká	MZLU Brno
2. místo	Monika Schmidtová	ZF JU České Budějovice
3. místo	Gabriela Smolíková	MZLU Brno

KUMITE ženy nad 60 kg

1. místo	Jana Kirschová	PeF ZČU Plzeň
2. místo	Michaela Buchtová	FEI VUT Brno
3. místo	Michaela Kozlová	EF ZČU Cheb

KUMITE muži do 75 kg

1. místo	Jan Tuček	FS ČVUT Praha
2. místo	Jan Zárecký	FEI VUT Brno
3. místo	Viktor Šebek	LF MU Brno

KUMITE muži nad 75 kg

1. místo	Josef Bělca	FSTU Ostrava
2. místo	Dan Strangfeld	PeF OU Ostrava
3. místo	Jaroslav Kudr	PeF Hradec Králové

Význam soutěže zdůraznil svou přítomností prezident Českého svazu karate Jan Sochatzi a trenér české reprezentace Jiří Hrabal. Soutěž proběhla bez vážnějších zranění, pouze závodníci si stěžovali na nerovný povrch.

*Dr. Jindřich BAUER
ředitel závodu*

Vzpomínkou na slavného dědečka zabývala výstavu vnučka Jiřího Kroby, považované za jednoho z nejopomíjenějších architektů české moderny. Výstava z tvorby tohoto kubisty, expresionisty a funkcionalisty proběhla v Domě umění v měsíci červnu, předtím slavila úspěch v Architektur Zentrum ve Vídni.

Výstava věnovaná retrospektivní přehlídce tvorby Tomáše Rajliche je pokračováním snah brněnského Domu umění přiblížit českému publiku ty tvůrce, jejichž dílo vzniklo v exilu, ale své kořeny má v českém duchovním prostředí. Tomáš Rajlich po okupaci Československa v roce 1968 odešel do holandského Haagu a stal se jedním z protagonistů ryzí abstrakce spjaté s minimálním a konceptuálním uměním.

Na knižní pulty byla v měsíci květnu uvedena exkluzivní výtvarná publikace věnovaná výjimečné osobnosti českého výtvarného umění druhé poloviny tohoto století, malíři a grafikovi Januši Kubičkovi (1921–1993). Nakladatelství Atlantis ji představilo 25. května v Galerii Jiřího Krále za přítomnosti autorů této sborníkové monografie. Byl mezi nimi například spisovatel Jiří Kratochvíl (na snímku vpravo s Pavlem Jiráskem, který knihu představil i v televizním pořadu) a malířův vnuk Adam Kubiček (na snímku vlevo).

Monografie o 160 stranách obsahuje 62 barevných a 44 černobílých vyobrazení a zakoupit si ji můžete v knižkupectví Atlantis za cenu 990,- Kč.

Kulturní a společenské události města Brna objektivem Anny Peckové

Svět může Brnu toto Bienále závidět

Těmito slovy vyzvedl význam stěžejní výstavní akce roku — 18. Mezinárodního bienále grafického designu Brno 1998 — předseda poroty Colin Banks z Velké Británie. Dne 24. června 1998 se tato rozsáblá výstava otevřela pro návštěvníky ve všech prostorách Moravské galerie v Brně i dalších kulturních zařízeních města Brna. Během tří letních měsíců až do 27. září se tak kulturní veřejnost může seznámit s tvorbou 449 vystavujících autorů z 47 států světa, jejichž práce byly vybrány z celkem 6 000 přihlášených exponátů. Nejpočetnější národní expozice na výstavě zaujímají Japonsko, Česká republika a Německo.

Tématem vyblášeným pro letošní Bienále je plakátová tvorba a podniková, informační a reklamní grafika. Prakticky orientovanou grafiku, a to nejen firemní značky, ale i mapy, grafy, dopravní značky a jiné symboly běžného života, doporučil v dalších ročnících Bienále preferovat předseda poroty Colin Banks. V zemi Komenského by například uvítal i prezentaci učebních pomůcek. Mezinárodní porota složená z renomovaných osobností světového grafického designu zasedla v Moravské galerii 22. - 23. června 1998, aby vybrala ty práce, kterým udělí Velkou cenu, medaile v příslušných kategoriích a zvláštní ceny. Letos v soutěži zazářili zejména švýcarští grafici, z nichž se sluší uvést alespoň jméno nositele letošní Velké ceny — Ralpha Schraivogela.

Bobatý program letošního Bienále je kromě hlavních expozic tvořen i četnými doprovodnými výstavami. Pokud se tedy budete chtít v létě schovat před příliš žhavým sluníčkem či nenadálým deštěm a potěšit svou uměleckou duši, zavítejte na některou z nich. Určitě nebudete litovat. (yk-)

Andrey Logvin, Rusko – výstavní plakát „Dizajn '95“

Viva la música!

Jihoamerickou lidovou hudbu, kterou pro její melodičnost a rytmus nepochybně většina z nás poslouchá se zalíbením, výrazně formovala lidová hudba bývalé koloniální mocnosti, Španělska. Kdo by neznal například argentinské tango! V zemích, kde indiánské obyvatelstvo tvoří většinu, lidovou hudbu ovlivnily také indiánské hudební prvky. Rozdílné hudební světy Španělů a Indiánů proto spolupůsobily zejména v Peru a Bolívii. V Argentíně, Chile, Paraguai, Ekvádoru či Kolumbii je podíl indiánské tvorby méně patrný a převládá španělský vliv.

Když zalká flétna quena.

Každý své nástroje ovládá dokonale, stejně jako bohatý repertoár písní, jejichž vlastní obsah je často neméně poetický a krásný jako samotné melodie, hrané na nástroje u nás neobvyklé.

Nejtypičtějším hudebním nástrojem peruánských Indiánů je podélná flétna *quena*. Její tradice je velmi dávná, jak o tom svědčí archeologické nálezy. V suchém písku dávných hrobů v Peru se zachovala dřevěná flétna, jejíž stáří bylo určeno na 9 000 let. Materiálem pro peruánskou *quenú* bývá i rákos nebo kost z nohy lamy. Kratší flétnou je *mala*, tenčí pak

Charango a jeho mistr.

ho tónu je takto vyluzována melodie s charakteristickým zabarvením.

Ze strunových nástrojů je v instrumentálních a vokálních skupinách nejčastěji zastoupena malá kytara *charango*, jejíž ozvučnice někdy bývá zhotovena z krunýře pásowce. Kromě *charanga* však hudebníci hrají i na kytary, baskytary či mandoliny, často opatřené snímačem zvuku, což však jsou nástroje moderní doby, nepatřící k hudebním instrumentům peruánských či bolívijských Aymarů či Kečů. Rytmus je provázen bicími nástroji, zastoupenými dvojmem-

Potomek Inků s Panovou flétnou.

V brněnských ulicích a náměstích si lze občas poslechnout autentickou produkci hudebníků převážně z Peru a Bolívie, tedy právě z těch zemí, kde podíl indiánského obyvatelstva na hudební tvorbě je velmi výrazný. Tyto hudebníky někdy provází jejich kamarádi z Ekvádoru nebo Chile.

Málokdo z Brňanů ovládá španělštinu a nedoví se tedy, co mladé muže ze zemí pod Andami vedlo do světa, proč zavítali až k nám a do dalších zemí Evropy, kde se s nimi velmi často setkáváme. Jak jsem sám zvěděl, motivací k cestě byla přirozená, zdravá touha poznávat jiné země, seznámit se s lidmi jiného jazyka a kultury, konfrontovat představy a skutečnost, získat všestranné zkušenosti a po návratu je ve své profesi zúročit. Učitel, úředník, technik, muzikant, student.

tede, někdy zhotovená z ptačí kosti. Také v Bolívii se hraje na flétnu, kterou tam nazývají podobně — *kena*, či na její obdoby jiných rozměrů.

Hudebním nástrojem nejen andské oblasti, ale celé Jižní Ameriky je Panova flétna, sestavená z několika píšťal. Podobně jako *quena* či *kena* je i tato flétna nástrojem velmi starým, zobrazovaným už na dávné keramice. V Peru se nazývá *antara*, v Bolívii *sikus*. Tvoří ji sedm až sedmáct píšťal odstupňované délky, uspořádaných do jedné nebo dvou řad. Tradičním materiálem pro zhotovení Panovy flétny bývá cukrová třtina. Při hře je Panova flétna držena ve svislé poloze. Hráč přidrží okraj píšťaly u spodního rtu a vyloudí zvuk ne nepodobný zvuku při obdobném fouknutí přes okraj lahve. Z píšťal různé délky a tedy i odlišné-

bránovým bubnem *tyña* či jednomembránovým bubnem *huancar*. Oba však bývají nahrazovány bubny zcela evropského typu. Najdete si někdy chvilku v denním shonu a postojte s posly Jižní Ameriky. Přeneste se v jejich písních do zemí pod sivým kondorem. A není-li vám libozvučná španělština cizí, vyjádřete jim svůj obdiv a dík. Plně si to za své umění zaslouží.

Text a foto:

Doc. Ing. Vladimír USTOHAL, CSc.

UDÁLOUTI

na VUT v Brně

Vydává: Vysoké učení technické v Brně, nakladatelství VUTIUM, redakce: Mgr. Yvonne Konečná (šéfredaktorka), MVDr. Pavla Hobstová, adresa redakce: Rektorát VUT v Brně, Kounicova 67a, 601 90 Brno, tel. 4112 5110, e-mail: konecna @ro.vutbr.cz., e-mail: bobstova @ro.vutbr.cz. Toto číslo bylo vytištěno na papíru, který laskavě poskytl MORPA, a.s. Olšany u Šumperka.
Tisk: PC-DIR, spol. s r.o., Brno

Reg. č. MK 7521, ISSN 1211 – 4421